

PRAWO

EKOLOGICZNE, ZIEMSKIE I AGRARNE PRAWO

Барсегян Карина Робертовна

Ст. преподаватель, Северо-Кавказский филиал федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего образования «Российский Государственный Университет Правосудия»

Баглай Алина Алексеевна

Студентка, Северо-Кавказский филиал федерального государственного бюджетного образовательного учреждения высшего образования «Российский Государственный Университет Правосудия»

THE ROLE OF LANGUAGE IN THE INTERNATIONAL LAW-ENFORCEMENT ORGANIZATIONS OF THE EXAMPLE OF THE INTERPOL

Language is one of the main moments of existence of a society. Language plays a role of the mechanism of social heredity.

Language is the most important element of a society which is carrying out in it a number of functions: communicative function, law-enforcement function, information function, and ideological function.

The modern world allows the people to join achievements of new technology, language values of such world languages, as English, French, Russian, Chinese. However as a result of globalization many languages and cultures can be lost. According to UNESCO data, 50% of languages of the world are in danger, 90% of languages can disappear until the end of this century.

It should be noted a steady tendency of expansion of the sphere of distribution of English, increase of learners and, as a result, strengthening of positions of the Anglo-Saxon states.

In the modern international relations the significant part is assigned to the international organizations.

The international organizations are secondary or derivative subjects of the international law and are established by the states. The process of creation of the international organizations includes three stages: adoption of constituent documents of the organization; creation of its material structure; convocation of principal organs and beginning of their functioning.

The most widespread way of creation of the international organizations is the conclusion of the international treaty. The names of this document can be various: statute

(League of the Nations); charter (UN or Organization of American States); convention (The world postal union), etc.

In the international legal mechanism of realization right application represents based individual or collective activity of the states or other subjects for ensuring realization of norms in specific situations on norms of international law.

Law-enforcement activity represents a system of diverse actions of the basic and auxiliary character, having the creative, organizing contents. It consists of the development and actual implementation of the organizational measures directed to providing the realization of instructions of rules of law in life. A Law-enforcement body, extending legal norms to this or that specific vital case, solves legal business, takes necessary organizational measures for practical realization of rules of law. According to it application of the right represents the activity which is carried out in special, law established forms.

Right application has to meet such requirements, as legality, justice, expediency and validity.

There are several types of law-enforcement activity:

Peacekeeping forces are the armed contingents of the countries ensuring safety, political support and assistance to peace-building in the countries leaving a conflict situation.

Military bases are the specially equipped state territories, important in the strategic relation, intended for a dislocation of armed forces of any country.

Law-enforcement activity begins with clarification of the actual circumstances. States or other subjects of right application choose the ways and procedure of clarification of circumstances which are considered to be the most suitable for this case if such ways aren't specially stipulated in the contract. Any procedure, eventually, is reduced to obtaining information on the circumstances of realization of norms, correctness and reliability. Naturally in this regard there is the increasing attention to various special missions on the establishment of the facts.

There are several types of law-enforcement bodies:

The police is a system of public services and bodies on protection of a public order. Problems of protection of various objects, direct maintenance of an order can be assigned to police in public places, regulations of traffic, the prevention of accident rate, implementation of administrative control and supervision in various fields of activity, executions of decisions of other government bodies etc.

Militia is a name of law-enforcement bodies (a police equivalent) in Russia after February revolution and till 2011. The main functions of militia are maintenance of signs of the state, protection of the rights of citizens and society.

Law-enforcement bodies don't exercise control and use information received during control activity by special bodies. Investigation also assumes collection of information about the specific facts by authorized bodies. The contracts providing possibility of carrying out investigation, can define an order and conditions of its carrying out.

MIĘDZYNARODOWE PRAWO

Kalymbekova L. Nuclear power sources in outer space: legal aspects	45
Жангисина Г.Д., Бегимбаев С.А., Касабеков Б.С. Традиционные угрозы для Китая	49
Tanekova M.O., Yerjanov T.K. The main gaps in the legal regulation of Social Networks in the Republic of Kazakhstan	52
Trofimova T.A., Sylkina S.M. The common characteristics of the most important statements of Beijing Convention on the Suppression of Unlawful Acts relating to International Civil Aviation	54

POLITOŁOGIJA

NOWOCZESNE IZBIRATIELNYJE TIECHNOLOGII

Лютко Н.В. Особливості паравербального іміджу політика	58
---	----

POLITYCZNA KONFLIKTOLOGIJA

ХамзаА., Әбдікерім С., Хамза Б. «EXPO-2017» in Kazakhstan: a new image, a new level and ability!	60
---	----

REGIONALNE POLITYCZNE PROCESY

Бисенова А.З. Роль Ассамблеи народа Казахстана в формировании культуры межэтнического общения	66
Бисенова А.З., Абдыкалык А.А. Некоторые аспекты реализации молодежной политики в Республике Казахстан	68
Абдықалық А.А., Бисенова А.З. Қазақстанның тұрақтылығы мен дамуының негізі – ұлтаралық келісім	71
Абдықалық А.А. Халықты әлеуметтік қорғаудағы кейбір өзекті мәселелер ...	73
Абдықалық А.А. Әлеуметтік саясатты жетілдірудегі әлеуметтік – саяси институттардың ролі.....	76
Губайдуллина М.Ш., Балаубаева Б.М., Кульбаева А.Т. Демократический процесс в центральноазиатском регионе: роль внешних факторов.....	79

SPIS

PRAWO

EKOLOGICZNE, ZIEMSKIE I AGRARNE PRAWO

Барсегян К.Р., Баглай А.А. The Role of Language in the International Law-Enforcement Organizations of the Example of the Interpol.....	3
Нуралина Ж.Д. Legal aspects and problems of civil capacity of minors in the republic of kazakhstan.....	5
Қаражанов М.Д., Ахметова А.Ж. Қазақтың әдет-ғұрып құқығындағы экологиялық қауіпсіздікке қол сұғатын қылмыстық құқық бұзушылықтар үшін жауаптылықты көздейтін нормалардың ерекшеліктері.....	9

KONSTYTUCYJNE PRAWO

Margatova A.S., Chanysheva D.H., Tusupova A.J. Constitutional foundations of the rights of the citizens of Kazakhstan to free legal assistance.....	13
Раззак Н. Правовой статус несовершеннолетнего: к постановке вопроса.....	15

OBYWATELSKIE PRAWO

Abdumasarova S.T., Tusupova A.J. Alimony obligations between former spouses and other family members	18
Қабул О.Қ. Адам құқығын қорғау және өкілетті органдар.....	20
Ақпарова Д., Корытникова Н.А. Некоторые аспекты компенсации морального вреда в законодательстве Республики Казахстан	24
Найдьон Я.П., Шарая А.А. Необхідна оборона як спосіб самозахисту цивільних прав.....	29
Гриценко К.В., Шарая А.А. Договір довічного утримання: теоретико-правовий аналіз	32
Ахтышхан Е. Қазақстан Республикасында интеллектуальдық меншіктің қорғалу түйткілдері	34
Русляков Д.В. Исторический аспект создания и деятельности в России государственных предприятий	39

KRYMINALISTYKA I I MEDYCINA SĄDOWA

Сидорова А.А. Проблемы организации участия специалиста в расследовании преступлений.....	42
---	----

The Interpol which is the reduced name of the International Criminal Police Organization is the international organization which main objective is association of efforts of national law-enforcement agencies of the participating countries in the field of fight against all-criminal crime.

The location of constantly operating central bodies of the Interpol is Lyon, France.

There are 190 countries in the Interpol: Australia, Armenia, Belgium, Great Britain, Germany, Denmark, Egypt, Israel, Spain, China, Russia and others.

Official languages of the organization are English, Spanish, French, Arab.

The president of the organization is Miley Balestrazi. Activity of the Interpol according to the constitution the organization is limited to the constitution to be engaged in the intervention or activity of political, military, religious and racial character.

The supreme body is the General assembly. President of the Interpol is elected and presides the current work is assigned to General secretariat Secretary general directs its work. Three times a year the advisory body of the Interpol is Executive committee, which is elected by the General assembly as a part of 13 people gathers. The main functions of the Executive committee are control of the work of the Secretary general and execution of decisions of the General assembly, and also preparation of programs of work of the organization and their introducing for the consideration of the General assembly.

In each of the countries entering the Interpol, in the structure of national law enforcement agencies there are the National Central Bureaus which are bodies on the interaction of national law enforcement agencies and the National Central Bureaus of the Interpol of another countries and the General secretariat of the Interpol.

The main objective is coordination of efforts of the certain countries and carrying out uniform policy in the field of fight against all-criminal crime.

Among other main objectives it is possible to note coordination of the international search, and also fight with the human trafficking, the organized criminal communities, drug trafficking, crimes in the sphere of economy and high technology, counterfeiting, a take of securities.

Nowadays much attention is paid to public safety and fight against terrorism.

Нуралина Ж.Д.

магистрант 1 курса юридического факультета Казахского Национального Университета им. аль-Фараби, Казахстан, г. Алматы.

LEGAL ASPECTS AND PROBLEMS OF CIVIL CAPACITY OF MINORS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Each of us is a particle of the society, the whole state, even the whole world. Without person, the subject wouldn't be this whole which has the right to be called as meaning of life. If plunge into depth of our ancient history or to lean to all told myths

about the mankind birth, the era of human society and the beginning legal the relation begins from Adam and Eve's relationship. This led communication and the relation to formation of some certain rules which defined their place and appointment in society. Means, to the early legal relationship and its norms with arrival of every era changed, every time it turns, increasing the importance. These norms couldn't but will concern a problem of the concerning children in the civil relations. And it is still a global legal problem of all over the world.

Natural persons are the main subjects, are more exact participants of the civil – legal relations. Natural persons share on full age and on minor people. Minors, more than ever were and are light future our state and their legal state is considered one of important problems in the legal sphere.

According to the Constitution of the Republic of Kazakhstan the main values of the state are the person, his rights, freedom, legitimate interests and preferences. Certain rights and duties of the person belong to him from the his birth and they make his legal capacity. And also some rights of people possess the actions and as a result assign to itself certain obligations. Ability of the citizen to have rights and to assign to itself duties voluntarily and without someone's pressure forms his capacity.

Full capacity of the citizen is established according to his age and consciousness. If, the citizen is capable to operate the consciousness and reached eighteen-year age, it means about his capacity. But a certain category of minors possesses some capacity which it is possible to call «partial capacity». In our market economy even minors realize certain actions and it is generally connected with material values. Therefore it is especially important to define legal status of minors which appears in such situations. Because, the persons which didn't reach full age age can't argue such relations and in most cases make mistakes, and also the rights because of low-education and crisis of explanatory work are violated from appropriate authorities. Communications from subjects of their action are limited respectively to provisions of the law. These restrictions are provided with parents, adoptive parents, trustees, and also trustees with an additional consent and responsibility. Here therefore the scientific-theoretical basis needs comprehensive consideration of similar topical issues.

Since our country gained independence, protection of minors and a state policy on fight against child labor, and also all bodies for affairs of the concerning minors will organize the activity, leaning on the duties accepted in the international level by legislatures.

The Republic of Kazakhstan authorized additional resolutions of the Convention of the UN on the rights of minors (1989), the Convention of the International Labour Organization No. 138 and No. 182, and also the Convention on the rights of minors, sale of minors, prostitution and a pornography of minors (2000).

The problem of protection of the rights and interests of minors existed in Kazakhstan at all times, unfortunately, it isn't solved and today, demanding fixed attention of all authorized bodies of the country. The social and economic situation in our country dictates an urgent need of development of a scientifically based package of measures, the legal conditions for realization and protection of the rights of children creating system. Children were

обусловленность и военная оккупация в целях насаждения демократического режима. Принуждение чаще всего применяется по отношению к жестким авторитарным режимам, в которых политическая оппозиция загнана в подполье. Под контролем и обусловленностью понимается оказание политического или экономического давления на правительство, нежелающее следовать нормам и предписаниям соответственно одного или группы международных акторов.

Заключение. В отношении процессов демократизации *внешний фактор* может способствовать, так и препятствовать их развитию. Иными словами, внешнее воздействие может быть негативным и позитивным. Как показывает практика, далеко не всегда принудительное воздействие оказывается эффективным. Не всегда однозначно оценивается внутри стран-доноров такая помощь по предоставлению значительной части имеющихся у них ресурсов для оказания давления на недемократические правительства, для поддержки молодых демократий. Феноменом современных режимов центральноазиатских государств является достаточно высокая степень внутренней укорененности авторитаризма, с которым бесконфликтно и вполне цивилизованно уживается мир западной демократии.

Таким образом, оценить роль внешнего фактора в продвижении демократии сегодня еще рано, поскольку ни в одной из стран ЦА процесс демократизации продолжается и далек от завершения.

Литература:

1. Huntington S. The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century. – Norman: Oklahoma University Press, 1991.
2. Bunce V. The Political Economy of Postsocialism // *Slavic Review*. Vol. 58. Winter 1999. P. 756–93; Fish M. S. The Determinants of Economic Reform in the Post-Communist World // *East European Politics and Societies*. Vol. 12. Winter 1998. P. 31–78; McFaul M. The Fourth Wave of Democracy and Dictatorship: Noncooperative Transitions in the Postcommunist World // *World Politics*. Vol. 54. Jan. 2002. P. 212–244
3. Губайдуллина М.Ш. Политический транзит Республики Казахстан // *Внешннеполитическая ориентация стран ЦА в свете глобальной трансформации мировой системы международных отношений*. – Бишкек, 2009. – С. 45–52
4. Солженицын А.И. Интервью газете «Московские новости», 28 апреля 2006 г. Published on noblit.ru: <<http://noblit.ru/node/1041>>
5. Eric Bjornlund. Beyond free and fair: monitoring elections and building democracy. Washington, 2004. – С. 249
6. McFaul, Michael. Transitions from Postcommunism // *Journal of Democracy*. – 2005, July. – Vol. 16, No. 3. – P. 5-19; Stoner-Weiss, Kathryn. After the Collapse of Communism. Comparative Lessons of Transition. – Cambridge University Press, 2010. – 272 p.; *Democracy and Authoritarianism in the Postcommunist World/ Ed. by Valerie Bunce*. – New York: Cornell University, 2010

опытом работы в период противостояния двух систем, используют сегодня новейшие технологии. «Арабская весна», начавшаяся в 2011 г., явилась, по признанию экспертов, мощной апробацией возможностей Запада в информационном и силовом давлении на огромный регион арабского Востока с целью установления демократий. Процесс продолжается, поэтому окончательный вывод делать еще рано, а промежуточную политологическую оценку происходящего можно свести к следующему: комплексный метод и форма демократизации региона с точки зрения самой демократии является затратной, малоэффективной.

6. Международные неправительственные организации и программы помощи могут выступать проводниками внешнего влияния. Причем они действуют по согласованию с национальными правительствами, преследуя цели формирования гражданского общества, прививая демократические ценности и разделяемые значительной частью международного сообщества нормы поведения. Это относится к механизмам добровольного восприятия внешнего влияния. Среди многих НПО, имеющие, в том числе финансовую поддержку – «Национальный фонд поддержки демократии» (США), Фонд Карнеги за международный мир и др.

7. Различного рода образовательные программы и профессиональные обмены, предоставляемые молодежи стран с авторитарным и недемократическим правлением, может рассматриваться как мягкая демократическая сила. Не отстать от современного прогресса, потребность в специалистах вынуждает авторитарные режимы допустить активную академическую мобильность между странами, тем самым рискуя впоследствии приобрести в их лице подготовленную оппозицию, и даже противников существующего политического строя.

8. Использование экономического давления и санкций для экономического ослабления режима. США нередко прибегают к подобным методам ослабления авторитаризма, принимая специальные поправки через Конгресс или лоббируя приостановку займов, внешней помощи через международные организации. В настоящее время разгорелась санкционная война между Западом Россией, что напрямую влияет на общественные настроения и на состояние политических режимов в ЦА. В качестве превентивной реакции на возможное внешнее влияние и расшатывание режимов проводятся выборы. Так, в преддверии парламентских выборов в Таджикистане, которые назначены на 1 марта 2015 г., власти ужесточили контроль по всей стране. 28 марта проведены президентские выборы в Узбекистане, и действующий президент набирает преимущественное число голосов, не уступая место своим «конкурентам». 26 апреля 2015 г. пройдут выборы Президента Казахстана, с большой долей уверенности победу здесь тоже одержит действующий глава государства.

9. Принуждение к демократии происходит в том случае, когда условия демократизации нельзя назвать благоприятными. Идет «жесткое давление», демократизация извне через принуждение часто принимает форму прямого конфликта. Использование силы носителями демократии отличает «принуждение» от других форм продвижения демократии. Чаше всего используются контроль,

unprotected during social and economic reforms. Growth of unemployment and crime among the population of the country, the inflationary processes armed and the international conflicts, moral degradation, decrease in a standard of living affected, first of all, families and children. Begging and homelessness, vagrancy, flight of children from families because of the tough treatment of them, growth of number of cases of deprivation of the parental rights are quite unfavorable and negative facts from life of the Republic of Kazakhstan.

Since 1990 Kazakhstan is the equal participant of the Convention of the UN «About the rights of the child». Same the Convention comes into force on September 2, 1990. The Convention on the Rights of the Child is part of the Kazakhstan legislation. According to this international legal document, Kazakhstan assumed many-sided obligations for providing and protection of the rights of the child. There are some definitions the concept «child». They differently open its essence. Also, legal definition the concept «child» is given in the Convention and in the Law to the Republic of Kazakhstan «About marriage (matrimony) and a family».

The law «About the Rights of the Child in the Republic of Kazakhstan» governs the relations arising in connection with realization of basic rights and interests of the child. Proceeding from the principles of priority of training of children for full-fledged life in society, developments in them of socially significant and creative activity, education in them high moral qualities, patriotism and civic consciousness, formation of national consciousness on the basis of universal values of a world civilization guarantees their rights and interests the Constitution of the Republic of Kazakhstan. First of all the attention is paid to the best ensuring interests of the child and all actions concerning children irrespective of, they are undertaken by the public or private institutions dealing with issues of social security, courts administrative or legislature, etc. Each child has the right for preservation of the identity – to have the name, a surname, nationality, family relations. This situation has to admit for all children without any exceptions and without distinction or discrimination on the basis of race, skin color, a floor, language, religion, political or other convictions, the national or social origin, a property status, the birth or other circumstance concerning the child or his family. The law on marriage (matrimony) and a family provides the right of the child freely to express the opinion. The legislation doesn't specify the minimum age since which the child has these rights.

In the Convention it is recorded that such rights are granted to the child capable to formulate own views. Means as soon as the child reaches sufficient extent of development, he has rights to express the opinion at the decision in a family of any question infringing on its interests. Various legal significance, depending on its age is attached to opinion of the child. The convention orders «to pay attention to the child's views according to his age and a maturity».

According to Art. 62 of the Law «About Marriage (Matrimony) and a Family», the accounting of opinion of the child who reached 10-year age is obligatory. To this age the child capable to express the views, too has to be heard. But owing to his minority and the early childhood, at disagreement with his opinion parents, trustees and officials aren't obliged to motivate the disagreement.

The motherhood, the childhood, family represent the interconnected system of social factors. That is it is interdependent system to a great extent defining a condition of society and prospect of its progressive development, communication, normal change and continuity of generations, readiness of new members of society to full realization of the rights and duties of the person and citizen, as well as the actual realization of these rights and duties in social and private activity. Told explains why the Constitution unites and consolidates requirements of protection of these institutes by the state.

Minor citizens of our state have to be protected from all negative both physical, and moral influences. As we live and we move ahead in market economy where the social and economic system of society develops on the basis of a private property and the commodity-money relations negatives can't but will concern also minor citizens of our state. Protection of the rights of minors is understood as the following: restoration of the violated right, creation of the conditions compensating the loss of the rights taking place, removal of obstacles on the way of implementation of the right, etc.

One of the most important rights of the child is his right for the family education provided to article 60 of the Law «About Marriage (Matrimony) and a Family». This right, first of all, consists in providing to the child of opportunity to live and be brought up in a full-fledged family. Family education – the best form of education of the child which knows mankind. The family for the child is not only habitat, but also the educational environment. Influence of a family especially during the period development of the child most exceeds other educational influence. The family represents and reflects both school, and mass media, public organizations, friends, influence of literature and art. No public forms of education can be compared to a family, and numerous attempts to replace family education public serve that as confirmation. Therefore a task of the family legislation is protection of the right of the child for education in a family.

The law «About Marriage (Matrimony) and a Family» provides that obligations for protection of the rights of the child on his parents, lawful representatives, and also agencies of guardianship and guardianship and the prosecutor. In the most difficult situation the child appears when his rights are violated by the persons urged to carry out their protection – parents or persons replacing them. In the law on marriage (matrimony) and a family the right of the child directly to address for protection against abuses of parents and other lawful representatives is affirmed.

The right of the child for health protection is provided with improvement of the legislation of the Republic of Kazakhstan in the field of health protection of the child, promotion and stimulation of a healthy lifestyle of children, ensuring control of a state of health of the child, his parents and prevention of children's diseases.

Relevance of a subject of the real research is defined by existence of both the theoretical, and practical problems connected with the rights of minors and with observance of these rights, and also problems of protection of the rights of minors.

3. Демонстрационный эффект успешной демократизации. Под ним подразумевается как международный опыт западной демократии на примере стран Европы или США, так и заразительную силу успехов демократии: островок демократии в ЦА – Кыргызстан, также Грузия и Украина. В этих случаях эксперты нередко применяли словосочетание «инфекция» демократических преобразований, она стимулировала возникновение так называемых «волн демократизации», смены политических режимов и т.д.

4. Обратной стороной данного процесса и как следствие распространения «инфекционной болезни» в ряде стран СНГ произошла череда «цветных революций»: «революция роз» в Грузии (2003); «оранжевая революция» на Украине (2004) и «Майдан» (2014); в Кыргызстане – «тюльпановая» (2005) и вторая «дынная» революции (2010). Также были отмечены попытки революций в Беларуси – «Васильковская» (2006), и «цветные» в Армении (2008) и Молдове (2009). Акции протеста против фальсификации выборов в России в 2011-2012 гг. многие политические и общественные деятели назвали попыткой осуществить цветную революцию. Такая оценка событий неоднократно звучала как со стороны организаторов акций, так и со стороны их противников, представителей власти, наблюдателей и экспертов.

Название «цветные революции» они получили не только потому, что в качестве эмблемы были выбраны цветы и яркие цвета. Важно, на фоне социальной и политической дестабилизации применялись ненасильственные методы – массовые уличные протесты населения, забастовки, без военного участия, но с участием подготовленных извне «активистов» революции, при консультативной поддержке Запада. Как правило, начинала «революционные» действия оппозиция, недовольная результатами выборов, так как ее объявляли проигравшей. Как считает Эрик Бьёрнлунд, успех «революции, порожденной выборами», поднял важный вопрос о характере зарубежной помощи, которая оказывается неправительственным демократическим движениям [5].

В ряде стран было проведено повторное голосование (Украина), либо толпа силой захватывала здания органов власти (Грузия, Киргизия и Украина в 2014 г.), что привело к бегству руководителей государств с последующим проведением новых выборов и сменой политического режима. Итак, в странах, переживших Цветную революцию, режим управляемой демократии был заменен на обычную демократию. В некоторых странах также произошла смена правящих элит [6].

5. Повышенное внимание к центральноазиатским СМИ и их поддержка с целью развития более профессиональной, объективной и независимой прессы. Не получая от государства льгот для развития, их финансирование из-за рубежа осуществляется через частные каналы. Внешнее информационное давление, вплоть до информационный войн, ведущихся через СМИ, Интернет, социальные сети – фактор влияния на демократический процесс. Власть, как правило, с трудом реагирует на быстрые изменения в глобальном мире, а информационные агентства с долгим

тельство, что установление демократии в государстве является внутренней потребностью общества, и оно стремится достичь своей цели, выбирает имеющиеся на тот момент пути и средства, остановимся на роли внешних факторов.

Внешнее влияние на демократизацию посттоталитарного режима, осуществляется, как правило, по нескольким направлениям, с использованием различных средств:

1. «Мягкое давление» на новые государства со стороны международного сообщества с целью вхождения их в это сообщество в соответствии с общепринятыми в мире правилами и обязательствами, которые зафиксированы в Уставе ООН, Декларации прав человека ООН, в Хельсинском заключительном акте или Европейской конвенции по правам человека и др.

2. Такого рода мягкая сила по распространению и утверждению демократии далее остается как важный элемент политики в рамках многосторонней дипломатии, осуществляемой на базе международных организаций – ООН, ОБСЕ, ЕС, Совет Европы.

К примеру, ОБСЕ в плане поддержки демократизации региона Центральной Азии поставила перед собой ряд серьезных задач – сделать Центральную Азию важным приоритетом, используя дипломатические миссии высокого, а также обычного уровня, чтобы повысить доверие к ней со стороны принимающих правительств. Действительно, были созданы миссии на местах, БДИПЧ и Бюро Верховного комиссара по делам национальных меньшинств, а также Центр по предотвращению конфликтов с привлечением экспертов извне. Со стороны ОБСЕ продолжают усиливаться усилия в области прав человека и демократизации, внимание к развитию действенных политических институтов, в т.ч. оппозиционных политических партий и реального политического диалога.

Не стал исключением Европейский Союз, поместивший права человека в центр своих отношений со всеми третьими странами, включая своих стратегических партнеров. Уже 16 декабря 1992 г. Европейское Сообщество приняло Декларацию глав государств и правительств стран-членов ЕС о готовности содействовать процессу демократизации в бывшем СССР. С тех пор сотрудничество в области прав человека, правовых реформ, надлежащего государственного управления и демократизации поддерживается проектами содействия ЕС и стран-членов ЕС и нацелены на развитие усилий по реформам.

С 1994 г. в регионе действуют Программы партнерства с НАТО, ставящие в том числе цель поддержки демократических преобразований на основе соответствующих договоров с каждой из стран региона ЦА. Но существует устойчивое мнение о том, что «НАТО методически и настойчиво развивает свой военный аппарат – на Восток Европы и в континентальный охват России с Юга. Тут и открытая материальная и идеологическая поддержка цветных революций, и парадоксальное внедрение Североатлантических интересов в Центральную Азию» [4].

Қаражанов М.Д.

«Құқықтану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD), Қазақ инновациялық гуманитарлық-заң университетінің қылмыстық-құқықтық пәндер кафедрасының доценті

Ахметова А.Ж.

Құқықтану магистрі, Семей қаласының Шәкәрім атындағы мемлекеттік университетінің «Құқықтану» кафедрасының аға оқытушысы

ҚАЗАҚТЫҢ ӘДЕТ-ҒҰРЫП ҚҰҚЫҒЫНДАҒЫ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІККЕ ҚОЛ СҰҒАТЫН ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ БҰЗУШЫЛЫҚТАР ҮШІН ЖАУАПТЫЛЫҚТЫ КӨЗДЕЙТІН НОРМАЛАРДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қазақ елінің қалыптасуы орын алған кезеңде экологиялық қауіпсіздікке қол сұғатын қылмыстық құқық бұзушылықтар жалпы экологиялық ретінде есептелген, себебі қазақ халқының негізгі байлығы жер болғандықтан осыған байланысты талас тартыстар көптеп болып тұрған еді.

XIV ғасырдың аяғында Шыңғыс ханның ұрпақтары Жәнібек пен Керей хандар Қазақ хандығын құрады. Олар алғашқы болып қазақ жерлерін біріктіріп қазақ елінің пайда болуына әкелген қолбасшылар болған еді. Барлық рулар арасындағы талас-тартыстарды тоқтату үшін қатаң тәртіп керек болды. Сөйтіп, олар «Адат» нормаларын пайдаланды.

Кейін Қасым хан Адат нормаларын есепке алып, «Қасым ханның қасқа жолы» заңдар жинағын шығарады. Ол бес тараудан тұрады: бірінші тарау – сот, жер, отбасылық қатынастар, құн төлеу және салық сұрақтары ашылған; екінші тарауда – қылмыстық жауапкершілік сұрақтары; үшінші тарауда – сот қызметі мен тәртіп; төртінші тарауда – дипломатиялық қызмет және этика; бесінші тарауда – халық дәстүрі мен салты қарастырылған [1, 58 б.].

XVI ғасырда келесі қазақ ханы Есім хан «Есім ханның ескі жолы» аты құқықтық актімен белгілі болып ел тұрақтылығымен жерін сақтап қалу үшін Бұхар хандарымен талас-тартысты шешті [1, 63 б.].

Осы екі акті туралы тек Тәуке ханның «Жеті жарғысы» толықтай мұра ретінде білдіреді. Тәуке ханның билікте болу уақытында (1680-1715 жылдары) қазақ тарихында: «Қой үстіне бозторғай жұмыртқалаған уақыт», – деп айтылған [3].

Жеті жарғының ролі туралы заң ғылымдарының докторы, профессор Ж.Д. Бұсұрманов өз пікірін былай білдірген: «Қазақтардың көшпенді өркениеті, қазақ мемлекеттігінің қалыптасуы, өмір сүрудің нормалары, ережелері, көшпенді шаруашылығы – бұлардың барлығы «қоршаған ортамен байланыста өмір сүру», үнемді шаруашылық жүргізу, ерекше мәдениет пен дәстүрді білдіреді. Осындай

кең аумақты қамтыған көшпенді қазақ даласын байланыстыратын ерекше құжат «Жеті жарғы болған еді» [4, 22 б.].

«Жеті жарғы» XVII ғасырдың басында қазақстың атакты билерінің қатысуымен дайындалған болатын, онда жеті тарау көзделген. Онда жер даулары, қылмыстық заң нормалары пайда болды. Әсіресе, құдықтарды ластағаны, малдарды қырғаны үшін қылмыстық жауаптылық қаралған [5, 38 б.].

«Жеті-жарғы» заңдарымен қазақ даласында XX ғасырдың басына дейін қолданылып келді. Біздің заманға дейін «Жеті-жарғы» заңдарының бөліктері А. Левшин этнограф жазып келген түрде қалыптасты, оны Ш. Валиханов «Қазақ халқының Геродоты» деп атаған [6, 334 б.].

Ең ауыр қылмыстар: адам өлтіру, ұрлық, тонау, зорлау, қан араластыру, бөтеннің әйелін оның келісімінсіз ұрлау – өлім жазасына әкелген [7].

«Жеті жарғы» заңына сәйкес қылмыстық жауаптылыққа, сонымен қатар, экологиялық қылмыстар жасағанда да жазаға дербес кінәлі адам тартылатын, сонымен қатар, рудың ұжымдық жауаптылық қағидасы да қолданылатын. Егер жауапты адам сотқа келіп құнын төлемесе, онда рудың барлығы оны жинап беруге тиіс болған. Осындай жағдай орын алғанда ру мүшелеріне жауапты адаммен өздерінің қалауы бойынша пайдалануға мүмкіндік берген. Бас бостандығынан айыру сияқты жаза болмаған, себебі арнайы түрмелер болмаған ғой. Зерттеуші-тарихшылар пікірінше, қазақ қылмыстық құқығы ізгі болған деп сипаттайды. [7].

Осы актілерді формальды-тарихи талдау нәтижесі көрсеткендей, ежелгі әдет құқығына қарағанда жаңа нормалар пайда болғанын көруге болады. Алайда, бұл нормалар бір жағынан процессуалдық болса (сот құқығын реттесе), екінші жағынан қылмыстық материалдық құқық қалыптасты (жазалар, құн пайда болды).

Қазақ заңнамасының келесі ерекшелігін де атаған дұрыс: Тәуке ханның заңдары жазылмағандықтан билер арқылы олар бір ұрпақтан келесі ұрпаққа ауызша беріліп отырған, сондықтан өздері де әдетке айналып кеткен. Сондықтан, билер соты XIX ғасырдың аяғына дейін болып әдет құқығын да Тәуке хан заңдарын да қатар қолданғаны жөнінде айту қиын.

XVIII ғасырдың аяғы мен XIX ғасырдың басында Орта және Кіші Жүздің көптеген аумағы Ресей империясының құрамына кірді. 1824 жылы Ресей құрамына Жетісу аумағы кірді. XIX ғасырдың ортасында Ресей билігіне Оңтүстік Қазақстан аумағы Ташкент бастап оңтүстіктегі Шуға дейін және Сырдария өзенінің орта ағысынан бастап солтүстікте Ақмешітке дейін аумағы бағынбайтын, себебі бұл аумақ Қоқан хандығының билігінде болды. 1866 жылдың көктемінде ресей әскерлері Бұхар әмірлігінің аумағына жетіп, 1867 жылы оның көп бөлігі құрылған Түркістан генерал-губернаторлығының құрамына кірді. Сонымен, 1868 жылы Қазақстан аумағы Ресей империясының құрамына қосылуы аяқталды.

Осы уақытан бастап қазақтың әдет құқығымен қатар, Ресей империясының нормативтік актілерімен құқықтық реттеу басталды.

Д.и.н. Губайдуллина М.Ш., к.и.н. Балаубаева Б.М., к.и.н. Кульбаева А.Т.
Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Казахстан

ДЕМОКРАТИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС В ЦЕНТРАЛЬНОАЗИАТСКОМ РЕГИОНЕ: РОЛЬ ВНЕШНИХ ФАКТОРОВ

Ключевые слова: демократизация, внешние факторы, продвижение демократии, постсоветские государства, Центральная Азия

Вопрос о демократизации постсоветских государств

Регион Центральной Азии (ЦА) как составной части СНГ подвержен тенденциям и закономерностям в продвижении демократии типичным для большинства постсоветских государств. Важно их учитывать, поскольку республики ЦА в XXI веке столкнулись с новыми вызовами, детерминированными мировыми политическими трендами и потребностями внутреннего развития. Сутью этих вызовов стала необходимость политической модернизации с целью обеспечения большей устойчивости всей архитектуры государственных и общественных отношений.

Рубеж 1980-1990-х годов характеризуется крушением социалистической системы, авторитарных режимов, процессом утверждения демократических институтов в новых восточноевропейских и постсоветских государствах. В 90-х годах «демократия рассматривалась как единственная легитимная и жизнеспособная альтернатива централизованной системе и авторитарному режиму любого типа» [1]. Однако, по убеждению западных исследователей, «крушение коммунизма в странах Восточной Европы и бывшего Советского Союза не привело к немедленному укреплению либеральной демократии на этих территориях» [2]. В политической науке появляется новый термин «демократизация», а исследователи занимаются поиском определенного значения для этого понятия. Демократизацию рассматривают как переход от недемократических форм правления к демократическим формам. При этом, как выявилось спустя десятилетия, процесс не может быть «уложен» в заданные временные рамки, т.е. вопрос о том, следует ли форсировать процессы демократизации, открыт для дискуссии. В самой практике распространения демократических ценностей отмечен ряд особенностей, которые подтверждают сложность и многозначность проблемы. К примеру, демократизация на постсоветском пространстве в большинстве случаев не заканчивается созданием консолидированных демократий. Впрочем, как и исходные характеристики «демократии» трансформирующихся политических режимов имеют значительные различия между странами Восточной Европы и посттоталитарными режимами Центральной Азии [3]. Признавая первичным то обстоя-

етегін, жаңадан әлеуметтік қатынастарды реттейтін заңнамалардың қабылдануына қол жеткізіп отырады. Ал, бұл мәселелерді Қазақстан жағдайында алып қарастыратын болсақ, әлеуметтік саясаттың ортақ мүддеге бағытталған қызметін жақсарту үшін саяси билік пен кәсіподақтар әлеуметтік серіктестік ұстанымына ерекше маңыз беруде. Бұл біздің ойымызша, Қазақстандағы саяси институттардың әлеуметтік саясаттың өзекті мәселелері бойынша шешімдер қабылдауда қоғамдық диалогқа басымдық беретінін көрсетеді. Әлеуметтік серіктестік – билік, еңбек және капитал келісімдерінің маңызды құралы. Үкімет, жұмыс беруші мен ұйым арасындағы диалог орталықтанған, жоспарлы экономикадан әлеуметтік саланың тұрақты жолымен нарықтық экономикаға көшудің маңызды құралы болып табылады. Үшжақты серіктестік тең құқықты келісім принципін, мемлекеттік билік өкілдерінің, жұмысшылардың, жұмыс берушілердің арасындағы ымыраға, әлеуметтік жанжалдарды тоқтатуға негізделген, қарым-қатынасты реттейтін әлеуметтік-саяси механизм. Қазақстан Республикасындағы жұмысшылар бірлестігі болып Қазақстан Республикасының кәсіподақ федерациясы, еңбек етушілердің қызығушылығын қамтамасыз етуді мақсат еткен Қазақстан еңбек Конфедерациясы саналады. Ал, жұмыс берушілердің Республикалық бірлестігі болып Қазақстан республикасының жұмыс берушілер Конфедерациясы, Еуразиялық өнеркәсіп ассоциациясы, тауар өндірушілер Одағы, Қазақстан кәсіпкерлері Конгресі мен Қазақстан сарапшылар Одағы, Кәсіпкерлердің жалпыұлттық Одағы мен «Атамекен» жұмыс берушілерінің жалпыұлттық Одағы саналады.

Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік серіктестік төмендегі міндеттерді атқаруға бағытталған: әлеуметтік және еңбекпен байланысты басқа да қарым-қатынастарды реттейтін тиімді механизм жасау; қоғамның барлық топтарының мүдделерін есепке алу негізіндегі қоғамдық келісімдер мен әлеуметтік тұрақтылықты қамтамасыз етуге ат салысу; жұмысшылардың еңбек құқықтарына кепілдік беру және олардың әлеуметтік қорғалуын қамтамасыз ету; барлық деңгейдегі әлеуметтік серіктестік арасындағы келісімдер мен кеңестер үрдісіне атсалысу. Ұйым деңгейіндегі әлеуметтік серіктестік Қазақстан Республикасы Заңнамасымен реттеледі[2]. Міне, бұл әлеуметтік саясатты қоғамдық саяси институттармен бірлесе отырып шешудің халықаралық тәжірибесіне сүйене отырып, мемлекеттегі қоғамдық тұрақтылық пен жалпыұлттық консенсусқа жетудің тиімді саяси құралы ретінде айтуға толық мүмкіндік бар екенін көрсетіп отыр.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Жаркынбаева Р.С. О сущности и функциях социального государства // Евразия.- 2005.- №5.- С.53-61.
2. Әлеуметтік серіктестік міндеттері мен ұйымы //www.enbek.kz.

1845 жылғы «Қылмыстық және түзету жазалары туралы» Ережелерінде нақты табиғат объектілерін қылмыстық қол сұғушылықтан қорғайтын жеке баптар болды. Мұндай объектілер ретінде: жабайы жануарлар, балықтар, құстар, ауа, су, орман мен жер табылды. Алайда, Ережеге қатысты табиғат қорғау қылмыстық заңнама жүйесі туралы әлі де ерте болатын. Жеке табиғат объектілеріне қол сұғушылық үшін жауаптылықты көздейтін баптар таза экологиялық деп айту қиын, себебі онда кейбір баптар бойынша жауаптылық экологиялық емес әрекеттер үшін де көзделген болатын. Сонымен қатар, жеке табиғат объектілеріне қол сұғушылықты көздейтін баптар әлеуметтік бағыттылығы бойынша меншік иелерінің (мемлекет, жеке тұлғалар) құқықтарын қорғауды қамтамасыз етті. Мәселен, мұндай баптар қазыналық ормандар мен жеке меншік жерлерде заңсыз ағаш кесу, жабайы жануарларды жою үшін жауаптылықты көздейтін нормалар болып табылады [8, 304 б.].

1864 жылғы «Әлемдік соттармен тағайындалатын Жазалар туралы» Жарғыда келесі экологиялық болып келетін баптар бар: 52 бап – өзендерді, каналдарды, бұлақтарды оларға тас, топырақ және соған ұқсас нәрселерді тастау арқылы, судың бүлінуіне әсер етпей ластау (жазасы 10 сомға тең ақшалай айыппұл), 57 бап – рұқсат етілмеген жерде, рұқсат етілмеген кезде, рұқсат етілмеген түрде немесе жазылған ережелерді сақтамай аң аулау, сондай-ақ, балық және т.б аулау, құстардың ұясын бұзу, жабайы құстарды сату (25 сомға дейін ақшадай айыппұл), 77 бап – каналдар мен өзендер арқылы ағаштарды ағызу (50 сомға дейін ақшалай айыппұл); порттағы кеме тоқтайтын жерге, кеме жүзетін арнаға, айлаққа балласт тастау (100 сомға дейін айыппұл, қайталаған жағдайда 30 күнге дейін қамауға алу немесе 300 сомға дейін айыппұл), 85 бап – балықшылардың өзендер мен каналдарды ластауы немесе жағаны ластауы (25 сомға дейін ақшадай айыппұл), 111 бап – ауыз суды зығыр мен сора малу арқылы ластау, халықтың денсаулығына залал келтіруді ойламай, лас немесе зиян нәрселерді лақтыру немесе құю (7 күнге дейін қамау немесе 25 сомға дейін ақшалай айыппұл), 112- малдардағы пайда болған індетті жасыру немесе малды індеттен сақтаудың алдын алу шараларын сақтамау (1 айға дейін қамау немесе 100 сомға дейін айыппұл), 154 бап – өздігінен орман ағаштарын кесу (кесілген ағаштың екі есе құны, екінші рет қайталанған жағдайда сол айыппұл мен 1 айдан 6 айға дейін қамауға алу).

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1 Артықбаев Ж.О. «Жеті-жарғы» – мемлекет және құқық ескерткіші (зерттелуі, деректер, тарихы, мәтіні) – Алматы: Жеті жарғы, 2012. – 192 б.
- 2 Ахметова Н.С., Қожахметов Г.З. «Жеті Жарғы» – қазақ әдет – ғұрып құқығының ескерткіші //ikitap.kz/book/tauke_han_jeti_jargy/files/assets/basic.html/page34.html
- 3 Жанайдаров О. Степная Конституция хана Тауке // Мир закона. – 2001.- №2-3.- С.38-39.

4 Бусурманов Ж.Д. Права человека в постсоветском государстве: вопросы теории и практики обеспечения: дис. ... док. юрид. наук. – Алматы, 2006. – 337 с.

5 Законы хана Тауке. История Казахской ССР (с древнейших времен до наших дней): в 5 томах. – Алма-Ата, Наука, 1979. – Т. 2. – С. 334-341.

6 Кульбаев Э. Законы степи – история края //mangistaunefi.kz/historyoftheregion/151-zakony-stepi-.html.

7 История Республики Казахстан: учебник для ВУЗов / под ред. А. Кузембайулы, Е. Абыл. – 5-е изд., перераб. и доп. – Астана: Фолиант, 2001. // tarikh.kz/kazahskoe-hanstvo-feodalnaya-razdroblennost/zheti-zharg-y-zakony-hana-tauke/

8 Уложение о наказаниях уголовных и исправительных. – СПб., 1845. – 592 с.

негізгі іс-шараларды жүзеге асырады, әлеуметтік саланың экономикалық тетіктерін реттеп отырады және әлеуметтік төлемдерді жүзеге асырудың тәртібі мен тиімді жолдарын анықтайды. Сондай-ақ, институционалдық құрылымдардың жұмыс бағытын тиімді әрі оңтайлы ұйымдастырады. Келесі деңгейде *жергілікті әкімшілік билік органдары* мемлекеттік әлеуметтік саясаттың нақты іс-шараларын жергілікті жерлердің ерекшеліктерін ескере отырып жүзеге асырады. *Жұмыс беруші ұйымдар мен өндіріс орындарынан* мемлекеттік әлеуметтік саясатқа қатысты қабылданған заңдардың қатаң орындалуы, еңбек нарығының талаптарын орындау, еңбек ақының деңгейінің төмен болмауы, сақтандыру шараларын жүзеге асыру талап етіледі. Жұмыс берушілер жаңа жұмыс орындарын ашуға және өзіндік қаржылық ресурстардан «әлеуметтік пакет» ұсынуға немесе ыстық тамақ, жеңілдетілген несие, демалыс т.б. ұйымдастыруға мүдделі болуы керек. *Кәсіподақтар, қоғамдық ұйымдар, саяси партиялар, үкіметтік емес ұйымдар* халықтың белгілі бір әлеуметтік топтарының мүдделерін қолдайды, яғни олар идеологиялық қызмет атқарады. Үкімет пен жұмыс берушілер арасындағы диалогқа мұрындық болады. Бұл жерде үлкен саяси іс-шаралар алдында саяси партиялардың әлеуметтік саяси ролі артатынын ерекше атап кеткен жөн. Мәселен, Президент немесе парламент сайлаулары қарсаңында саяси партиялардың бағдарламаларында әлеуметтік саясатқа қатысты ұстаным алдыңғы қатарға шығып, электоратты өз жағына тартудың саяси технологиялары іске қосылады.

1919 жылы АҚШ-ң бастамасымен үкіметаралық Халықаралық еңбек ұйымы (ХЕҰ) құрылғаны белгілі. Оның мақсаты әлемдегі еңбек жағдайын жақсарту мен әлеуметтік әділетсіздікті жоюға әрекет жасау болатын. Тәжірибе жүзінде барлық дамыған мемлекеттер әлеуметтік саясатқа жүйелілік және стандарттық сипат беруде, яғни, тиімді әлеуметтік саясатты қалыптастырады, оның құқықтық базасын орнатады, халықты әлеуметтік қолдау жүйесі мен үлгісін жасақтайды. Дамыған елдердің басым көпшілігінде міндетті бастапқы білім беру, қартайған кездегі зейнеткерлік пен тегін емделу, төтенше уақиғалардан зардап шеккен мүгедектерді қолдау, ұзақ мерзімдік еңбек күнін шектеу, әйелдер мен балаларды ауыр жұмыстарға тартуға және түнгі уақыттағы жұмыстарға жол бермеу туралы заңдар қабылданды. Сонымен қатар жалдамалы жұмысшылардың мүдделерін қорғаумен айналысатын кәсіподақтардың құқықтары мойындалды [1].

XX ғасырдағы мемлекеттік саясаттағы ерекше өзгерістер көпшілік индустриалды елдердің саяси институттарында және әлеуметтік саяси үрдістерде жаңа қоғамның талаптарына жауап бере алатын кәсіподақтардың орнығуымен байланысты болды. Индустриалды елдердегі саяси билік әлеуметтік мәселелердің өзектілігіне негізгі басымдықтар беріп отыр. Осыдан кейін, алдыңғы қатарлы саяси партиялар көпшіліктің, қарапайым азаматтардың көңіл-күйлері мен мүдделеріне назар аудара бастады. Сөйтіп, көптеген елдердің қоғамдық саяси үрдістерінде және «үлкен саясатта» социал-демократиялық бағыттағы партиялардың белсенділігі арта бастады. Олар ең алдымен кәсіподақтардың көмегіне жүгінеді. Партиялар кәсіподақ мүшелерінің мүдделерін қорғауды қамтамасыз

әлеуметтік саясаты ішкі және сыртқы экономикалық дағдарыстарға тәуелділігінен құтыла алмайды. Әсіресе, жұмыссыздыққа қарсы күрестің арнайы бағдарламасының тиімділігін арттыру, жаңа жұмыс орындарын ашуға бағытталған іс-шаралардың пәрменділігін арттыру қажет. Сонымен бірге, еңбек нарығын ұйымдастыруда халықаралық нормаларды басшылыққа ала отырып, жұмысшылар мен қызметкерлерге жасалатын әлеуметтік қолдаудың жүйесін, нормаларын бекіту кезек күттірмейтін іс болып табылады. Сол жағдайда ғана мемлекетіміздің әлеуметтік қауіпсіздігіне кепілдік жасалады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасы Конституциясы (30 тамыз, 1995 ж.). Астана, 2007.
2. Әшітов Б. Әлеуметтік қорғау әл жиып келеді. // Ақиқат. – 2003.

Абдықалық А.А., с.ғ.к.

Алматын университет энергетика и связи, Казахстан

ӘЛЕУМЕТТІК САЯСАТТЫ ЖЕТІЛДІРУДЕГІ ӘЛЕУМЕТІІК – САЯСИ ИНСТИТУТТАРДЫҢ РОЛІ

Мемлекеттің әлеуметтік саясатты жүргізуі қоғамдағы өзгерістерге, олардың материалдық және рухани қажеттіліктерінің қанағаттандырылуына байланысты болып келеді. Орталық және аймақтық билік органдары өзара көмек көрсету мен қорғауға, әлеуметтік қамсыздандырудың қажетті құрылымын құруға қабілетті әлеуметтік топтарды қолдауға өз күштерін жұмсауға міндетті. Мұндай топтар кәсіби құрылымдарды, жергілікті қауымдастықты, кәсіподақтарды, аймақтық ұйымдарды, қоғамдық бірлестіктерді тағы да басқаларын біріктіреді. Мемлекеттік билік органдары әлеуметтік саясатты негіздегенде жеке адам өзі өмір сүріп отырған қоғамның мүдделеріне, онда орын алатын кейбір проблемаларға немқұрайды қарай алмайтындай етіп жасақтауы қажет. Ол үшін Қазақстан жағдайында, әлеуметтік саясат мемлекеттік биліктің барлық деңгейінде өзара тығыз байланыста жүзеге асырылуы тиіс және әрбір билік органы мемлекет алдындағы әлеуметтік саяси жауапкершілігін терең сезінуі шарт. Сонымен, *мемлекеттік заң шығарушы билік* әлеуметтік саясаттың басым бағыттары мен құқықтық негізін айқындап, тиімді әрі орнықты жұмыс істейтін заңдар қабылдауы керек. Әсіресе, мемлекеттік бюджетті қабылдаған кезде оның әлеуметтік бағдарлануын ерекше қадағалауы тиіс. Өйткені, әлеуметтік саясаттың қаржылық бастауларын да негіздейтін осы заң шығарушы билік болып табылады. Ал, *атқарушы билік* мемлекеттік әлеуметтік саясат бойынша қабылданған заңдардың шеңберінде

KONSTITUCYJNE PRAWO

Margatova A. S., Chanysheva D.H.

3rd year students

of the Faculty of International Relations

Al-Farabi Kazakh National University

Scientific adviser- Tusupova A.J.

Associate Professor of the Chair of International Law of Al-Farabi

Kazakh National University

CONSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF THE RIGHTS OF THE CITIZENS OF KAZAKHSTAN TO FREE LEGAL ASSISTANCE

Access capability to the free legal assistance is an inherent part of ensuring the access to the fair justice guaranteed by the international obligations of the Republic of Kazakhstan, as well as enshrined in its Constitution. Article 14.3 (d) of the International Covenant on Civil and Political Rights, ratified by the Republic of Kazakhstan in 2005, provides that everyone has the right to defense.

Article 13 of the Constitution of the Republic of Kazakhstan proclaims the right of everyone to free legal assistance in the cases provided by law. This applies to all individuals and, in particular, legal entities. Undoubtedly, the free legal aid is provided, while the quality of its qualification is still open to question. After all, not all lawyers are consumed with desire to work with total efficiency for a very small remuneration from the state budget, which no doubt affects the quality of legal assistance. [1]

The Concept of Legal Policy of Kazakhstan for the period from 2010 to 2020 is subject to the necessity to improve the system of providing legal assistance to low-income individuals, which are aplenty in our country, especially in regions with low economic indicators, according to the the estimations of financial analysts. [2]

As the proverb says, «we are not rich enough to buy cheap things.» The question is about quality. Therefore, it is necessary to determine on the legislative level lawyers providing free legal aid not only for a fixed payment, but also qualified, because the quality is above all in this case. And for this they need to have a financial interest that, in turn, requires the establishment of a quality control system. As far as there is no one to create such structures and, in fact, it will not bring any profit to the state, the scenario providing subsidized legal aid by lawyers falls away.

At the present time, the cost of legal consultations in Kazakhstan ranges from 10 000 to 70 000 tenge. Considering the actual low monthly average wage of the population in our country, these services are quite expensive. In consequence of which the need to develop the rendering of subsidized legal aid provided from the national budget is clear.

Thus, having conducted a sociological survey of the population of Kazakhstan, it was revealed that currently it is increasingly required to obtain legal advice on relevant legal issues.

Thus, in accordance with the law of the Republic of Kazakhstan «On state-guaranteed legal aid» from 3 July 2013, legal advice is the provision of advice and references on legal issues in oral or written form. [3]

It is impossible not to emphasize that to provide legal assistance properly, the attraction of qualified professionals is one of the necessary conditions. But the question still remains – who will do it. Public reception? Law office? The first is unlikely to be included in the «long history». The second is profitably to transform the free assistance into paid consultation. In our opinion, one of the outcome of this situation is to attract the students or the jurisprudence faculty and of the specialty «International Law» to provide subsidized legal advice.

And we are ready to provide free legal advice under the supervision of independent private entities, including qualified professors themselves. What is the use for the state? First of all, it is legally competent people. The prospects of the development of this project are obvious because the students themselves have a huge practice. Experience in this area has been already done. The first-year students of KazNU do their practical work in the public reception of the deputy of Almaty Maslikhat, Kotenyov A.E., where citizens come to receive the competent legal aid. In most cases, the older generation apply to us who is unable to pay for services provided by paid legal offices.

«Unfortunately, the legal literacy of the population of our city is very low and the number of unscrupulous lawyers increases more and more! People just need a good and qualitative legal advice, and the students are our future lawyers who is ready to get real practice and application of their knowledge, «- the deputy Kotenyov A.E. mentioned. [4]

In confirmation of the relevance of this issue some statistics has been made up on incoming requests received by the public reception maslihat, the total number of which has been more than 80 people. Analyzing the results, it was found that citizens expect to receive legal advice in the field of civil, housing, administrative law and law of domestic relations. Specifically in the field of civil law such kinds of application have been prevailed: the preparation of acts of civil status, compensation for property damage, protection of the consumer rights; issues related to the road-transport sector, transactions and representation. Concerning administrative law, issues on documents drafting (complaints, letters, statements), resolution of disputes with insurance companies, appeal of the decisions of officials have been predominated.

To summarize, we note that by choosing this topic for research, we have been guided, first of all, by its relevance. As future professionals in the field of law, we want to contribute to the development of the project to provide free legal advice. It is obvious that the practice for the students is of paramount importance, as its objectives are to improve the quality of future professionals, consolidation of acquired knowledge on legal subjects, checking an ability of students to use legislation, strengthening the link between practical and theoretical activity.

арасында Бас Келісімге қол қою тәжірибесі жұмыс жасап келеді. Дәл осындай саясаттың арқасында, өнеркәсіптік Батыстың демократиялық әлеуметтік мемлекеттері нарықтық экономиканы әлеуметтік нарықтық экономикаға айналдыруға қол жеткізді. Сонымен қатар, Батыс мемлекеттері демократияны нығайтуда және қоғамды шоғырландыруда үлкен рөл атқарды, әлеуметтік ақиқатқа қол жеткізуді озық салық жүйесі арқылы және оны қайта бөлу нәтижесінде қамтамасыз етті. Бұл саясат әсіресе, өмір сүру деңгейінің жоғары дәрежесіне жеткен Еуропа елдеріне оң әсерін тигізді. Үлкен бизнестен өндіріп алынған жоғары салық әлеуметтік көмек пен әлеуметтік қызмет көрсетудің негізін қалады, әлеуметтік сақтандыру жүйесі мен қоғамдық секторлардың дамуын қамтамасыз етті. Әлеуметтік мемлекеттегі ынтымақтастық – адам құқығы және жыныстар теңдігі үшін күрес ұғымымен бара-бар анықталды.

Қазақстандағы қоғамдық, әлеуметтік бағыттағы бірлестіктер қазір де тек шетелдік қорлардың және халықаралық ұйымдардың есебінен қаржыландырылады. Азаматтық қоғамы бар әлеуметтік мемлекет құру үшін, елде үкіметтік емес ұйымдардың қайырымдылық қоры, коммерциялық құрылымдарға қаржылық қолдау көрсету ұйымы, жеке шаруа қожалықтары секілді әртүрлі қорлардан, сондай-ақ мемлекеттік бюджет тарапынан қаржыландыруға жағдай жасалынуы керек. Батыста бұл мәселелер өнеркәсіпті қоғамнан жаһандануға өтуге байланысты туындады. Қазақстан әзірге дамудың бұл сатысына жете қойған жоқ, бізде «шикізаттық экономика» әлі де алдыңғы қатарда келеді. Өнеркәсіптік дамудың бұл сатысында қала тұрып, біздің мемлекет Батысты, саясатты жаңғыртуды басып озатын үлгіні жасап шығара алмай отыр. Қазақстанда мемлекеттіліктің баламалы түрі жаңғыртылған азаматтық қоғамы бар әлеуметтік мемлекет емес, керісінше азаматтық қоғамы бар әлеуметтік, демократиялық, индустриалды мемлекет болуы, оның қалыптасуына бұрынғы социалистік тәржібенің де әсері болуы мүмкін.

Сонымен, қазіргі кезеңдегі Қазақстан Республикасының әлеуметтік саясатындағы саяси мәселелердің өзектісі кәсіпкерліктің әлеуметтік жауапкершілігін мемлекеттік тұрғыдан негіздеу болып табылады. Сондай-ақ, әлеуметтік саясатының көкейкесті саяси мәселелеріне оның орта тапты қалыптастыру мен әлеуметтік бағдарлы экономика құруы жатады. Өйткені, шынайы нарықтық экономикасы қалыптастырудың алғышарттарының бірі әлеуметтік тұрғыда белсенді орта тапты орнықтыру болатын. Орта тапты қалыптастыру бәсекеге қабілетті экономиканы құруға да, әлеуметтік бағдарлы экономиканы қалыптастыруға да негіз бола алады. Яғни, әлеуметтік саясаттың саяси мәселелерін шешу мен халқымыздың әл – ауқатын одан әрі арттыру, азаматтарымыздың денсаулығы мен білім беру сапасын жақсарту қоғамымыз үшін үкімет қабылдаған кешенді мемлекеттік әлеуметтік бағдарламалармен, қажетті қаржымен, жауапты әрі білікті мамандармен қамтамасыз етілуі тиіс. Сондай-ақ, әлеуметтік мемлекетті қалыптастыру барысында әлеуметтік саясаттың әдістерін жетілдірудің саяси тетіктері іске қосылуы керек. Бұл шараларды жүзеге асырмайынша Қазақстанның

Оны мемлекет байларға салық салу арқылы реттеп отырады. Дәл осындай мемлекеттің үлгісін Еуроодақ жасап отыр.

Жыл сайынғы бюджетті жоспарлағанда әлеуметтік мәселелерге көбірек мән беріліп келеді. Елбасының дәстүрлі Жолдауы да әлеуметтік төлемақыларды көбейтуден басталады. Бірақ бұның барлығын, инфляция жұтып қояды. Дегенмен, мемлекет жыл сайын әлеуметтік төлемақыларды көбейту арқылы осы бағытта әлеуметтік саяси іс-әрекеттердің тұрақты жүргізіліп келе жатқандығын дәлелдейді. Бірақ, кейбір көрсеткіштер бойынша либерализмнің көрсеткіштері басым болуы заңды құбылыс екенін жоққа шығармайық. Жалпы, әлеуметтік саланы соншама түбегейлі реформалауды жүзеге асыру бірқатар кемшіліктерге ұрындырды. Олардың белгісі халықтың негізгі бөлігінің жаңа лепке деген психологиялық дайындығының жоқтығынан айқын аңғарылды. Тұрғындарды әлеуметтік жағынан қорғаудың нормативтік базасы бола тұра, оны іс жүзіне асыру, өтпелі кезеңнің заңды бюджеттік зәрулігіне келіп тіреліп жатады. Мұндай жағдайда, әлеуметтік салада өз еркімен қызмет атқаруға қолайлы жағдай жасау, қалыптасқан тұйықтан шығудың бірден-бір жолы болып табылады. Осы тұрғыдан алғанда әлеуметтік саясатты жүзеге асырудың экономикалық қана емес, сонымен қатар саяси мәні де жоғары болғандықтан оны мемлекеттік қолдаудың көмегінсіз, өз дәрежесінде жолға қою мүмкін емес. Қазақстанда жүргізіліп жатқан әлеуметтік саясат саяси жүйені бейтараптандырудың құрамдас элементі, ал оның теориялық негізінің мәні жағынан либералды-консервативтік үлгі болып қала бермек.

Сонымен елімізде 1995 жылдан бастап әлеуметтік салада мемлекеттік басқару жүйесін жетілдіруге бағытталған ұзақ мерзімді бағдарлама іске асырылып келді. Оның негізгі міндеттері – әлеуметтік инфрақұрылымдарды жекешелендіру, медициналық қызмет көрсетудің мемлекеттік жүйесін реформалау, шағын бизнесті өркендету, білім беру мен мәдениет саласын нарыққа бейімдеу, зейнетақы реформасын енгізу болды. Әлеуметтік саланы дамыту проблемаларына жете көңіл бөлмеу, оны жеткілікті дәрежеде қаржыландырмау экономиканың өсуі мен оны реформалауды тереңдету мүмкіндіктерін тежейді. Мұның өзі үкіметтің әлеуметтік саясатының түпкі мақсаты – ел Конституциясы жария еткен әлеуметтік мемлекет құруды ұзаққа созуы мүмкін. Сондықтан, «Мемлекет тиімді экономика, әлеуметтік саясат, күшті билік сияқты үш құрамдас биліктің өзара тығыз байланысы жағдайында ғана әлеуметтік-пәрменді мемлекетке айналады» [2].

Қазақстан Республикасының жаңа әлеуметтік саясатының стратегиялық мақсаты бүгінде, мемлекет пен адам арасындағы өзара жауапкершілік арқылы тұрақты әлеуметтік дамуға өту негізінде анықталады. Республикамыздың тәуелсіз мемлекет ретінде қалыптасуы мен нарықтық экономиканың дамуы әлеуметтік және еңбек қатынастарын реттеудің жаңа формаларының пайда болуына әсерін тигізді. Бүгінгі таңда бізде негізінен әлеуметтік әріптестік үлгісі құрылып отыр. 1995 жылдан бастап жоғарыда атап өткеніміздей Қазақстан Республикасы Үкіметі мен республикалық бірлестіктер, кәсіподақтар және жұмыс берушілер

List of resources used:

1. The Constitution of the Republic of Kazakhstan dated August 30, 1995
2. The newspaper «Kazakhstan truth» of 27.08.2009 was, ¹ 205 (25949); «Egemen Kazakhstan» in 2009 zhyl, 28tamyz, N 281-283 (25680); SAPP of the Republic of Kazakhstan, 2009, ¹ 35, Art. 331
3. Law of the Republic of Kazakhstan «On state-guaranteed legal aid» from July 3, 2013
4. <http://kotenev.kz/>

Раззак Назилия

кандидат юридических наук, Председатель специализированного межрайонного суда по делам несовершеннолетних города Астаны

ПРАВОВОЙ СТАТУС НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО: К ПОСТАНОВКЕ ВОПРОСА

Известно, что правовой статус человека и гражданина может быть охарактеризован как система прав и обязанностей, законодательно закрепляемая государством в конституциях и иных нормативно-юридических актах. В статье 1 Конституции, Республика Казахстан утверждает себя, «...демократическим, светским, правовым и социальным государством, высшими ценностями которого являются человек, его жизнь, права и свободы» [1]. Это подтверждает тот факт, что правовому статусу личности придается важное значение.

Важным аспектом требующей детализации в законодательстве, является правовой статус несовершеннолетнего. Несмотря на достаточное количество исследований в этой области, еще нет четкого законодательного регулирования имеющихся проблем.

Понятие «несовершеннолетний» можно найти в разных отраслях права, где оно имеет специфическое содержание, определяющее особенности общественных отношений, регулируемых данной отраслью права. Что касается общего юридического понятия несовершеннолетия, то оно содержит и общую демографическую характеристику лиц определенного возраста. В законодательстве, юридической практике и юридической литературе чаще используется термин «несовершеннолетний», реже – «несовершеннолетие». Связано это с тем, что акцент делается, прежде всего, на права, свободы и обязанности несовершеннолетних. Понятие «несовершеннолетие» больше привлекает внимание в теоретическом плане – изучение возрастного периода несовершеннолетия, признаков личности, причин специфического поведения несовершеннолетних.

Несовершеннолетний – тот, кто не достиг определенного возраста, с которым закон связывает всю полную гражданскую дееспособность, то есть возможность реализовать в полном объеме предусмотренные Конституцией и другими законами страны субъективные права, свободы и юридические обязанности.

В ст. 1 Закона Республики Казахстан от 8 августа 2002 года № 345-ІІ «О правах ребенка в Республике Казахстан» установлено, что ребенком является лицо, не достигшее восемнадцатилетнего возраста (совершеннолетия) [2]. Однако, как свидетельствует сравнительный анализ казахстанского и международного правового опыта в сфере данной проблематики, любая дифференциация людей по возрасту, в том числе в установленном законодательством порядке, является достаточно условной. Градация возрастного ценза при наделении индивида определенными правами, в том числе частичной или полной правосубъектностью, зависит от многих обстоятельств: конкретного исторического периода, переживаемого государством, нормативных изменений, национальных особенностей, различных подходов каждого из государств международного сообщества к данному вопросу и т.д. Следует отметить, что условность времени реализации человеком прав, предоставляемых ему по причине детского возраста в законодательном порядке государством, зачастую обоснована такими индивидуально-личностными признаками, как его физиологическое развитие, биологические и психологические особенности, которые зачастую развиваются по собственному графику, не соответствуя традиционной норме возраста, определенной правом.

Главный признак ребенка как специального субъекта – это возрастные границы, в рамках которых он существует в данном статусе. Фактически ни одна категория граждан, кроме детей, не выделяется законодателем только возрастными критериями. Возраст совершеннолетия не является универсальным для всех государств мира. Обычно границей совершеннолетия является 18 лет. Но есть страны, где совершеннолетними считаются лица, достигшие возраста 15, 20 лет и 21 года. Поэтому когда о возрастной группе несовершеннолетних идет речь в международно-правовых актах, обычно границей совершеннолетия указывается 18 лет, после чего делается оговорка: «если иной возраст не установлен национальным законодательством». Именно так определяют совершеннолетие Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций, касающиеся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних (Пекинские правила) от 29 ноября 1985 г. Минимальные стандартные правила специально сформулированы таким образом, чтобы они могли применяться в рамках различных правовых систем, тем самым полностью учитывая экономические, социальные, политические, культурные и правовые системы государств-членов и в то же время устанавливая некоторые минимальные стандарты в обращении с несовершеннолетними правонарушителями при любом существующем определении несовершеннолетнего и при любой системе обращения с несовершеннолетним правонарушителем. Поэтому понятие «несовершеннолетний» охватывает широкий возрастной диапазон от 7 до 18 лет или старше. Столь широкий

Абдықалық А.А., с.ғ.к.

Алматын университеті энергетикасы және байланысы, Қазақстан

ХАЛЫҚТЫ ӨЛЕУМЕТТІК ҚОРҒАУДАҒЫ КЕЙБІР ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕР

Қазақстандағы әлеуметтік саланы реформалау үрдістері объективті түрде әлеуметтік саясаттың консервативтік бағытына қарай жақындады. Мемлекет белгілі бір дәрежеде тұрғындар алдындағы жауапкершіліктен бойын аулақ салып, бұл міндетті азаматтардың өз мүмкіндіктері мен ынта-ықыласына аударды. Бұл әлеуметтік саясаттың өзін-өзі ақтамаған социалистік жүйесінің нәтижесі және қоғам өмірінің басқа да салаларын терең реформалаудың салдары болып табылады. Жекеменшік институтын енгізу, азаматтардың материалдық тәуелсіздігінің маңызды кепілдіктерінің бірі болды. Ал, мемлекет тұрғындардың неғұрлым аз қамтылған топтарына ғана әлеуметтік қорғау кепілдігін бере алады да, оны адресі түрде жүзеге асырады. Мемлекеттің әлеуметтік кепілдігі төмендеп отырған қазіргі жағдайда Қазақстанның әлеуметтік саласының өзі либералдық дәстүрлер рухында елеулі реформаларға душар болды. Мәселен, мектепке дейінгі білім беру мекемелері заңды кәсіпкерлер мәртебесіне ие бола отырып, өз бетінше қаржы қызметін жүргізуге көшті, сөйтіп қосымша пайда табу мүмкіндігіне ие болды. Барлық жоғары оқу орындарында қосымша ақылы оқыту енгізілді, тұрғындарға медициналық қызмет көрсету саласында ақылы қызмет түрлерінің үлесі артты.

Қазақстан Республикасының Конституциясында біздің еліміз әлеуметтік мемлекет деп жарияланған [1]. Дегенмен, қазіргі даму бағытымызға көз салсақ, біздің мемлекетімізде әлеуметтік мемлекет белгілері де, ішінара либералдық бағыттың кейбір белгілері де қалыптаса бастағанын байқаймыз. Қазіргі мемлекеттердің барлығы дерлік әлеуметтік және либералдық болып екіге бөлінеді. АҚШ осы либералдық жолды таңдады. Ондай мемлекеттер азаматтардың экономикалық өміріне қол сұқпауды басты міндеті деп санайды. Ондай либералдық мемлекеттерде тұрғындар шаруашылық саласында мемлекеттен тәуелсіз өмір сүреді. Ал мемлекет тұрғындарға қандай да бір әлеуметтік көмек көрсетуге міндетті емес. Әлеуметтік мемлекеттерде керісінше, әрбір тұрғын мемлекеттің назарында, оның қолдауы мен көмегіне иек артуға құқылы. Бұған айырбас ретінде, ол белгілі бір экономикалық еркіндіктерден бас тартуы керек. Яғни «прогрессивті салық» төлеуге, бәсекелестік күресті шектеуге, нарықтық стихияда табысты қысқартуға дайын болуы қажет. Бұндай жағдайда, мемлекет адамдардың шаруашылығына араласып, материалдық байлықты теңдей бөлуге мүмкіндік алады. Сондай кезде, аса байлардың қаржысын кедейлерге бөліп беруге құқылы. Демек, бұл мемлекеттерде аса байлар мен аса кедейлер болмауы тиіс.

республиканың барлық өңірлерінде өкілдіктері бар, Президент жанындағы консультативті кеңесші орган болып саналады. ҚХА әр ұлттың азаматын саяси, экономикалық және әлеуметтік салалардың жаңаруына жұмылдырып отыр. ҚХА Стратегиясының негізгі басымдықтары төмендегідей болды:

- халық пен мемлекет мүдделерінің басымдылығы;
- нәсіліне, ұлтына, тіліне, дініне, әлеуметтік тегіне қарамастан адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарының теңдігі, заңның басымдығы;
- еліміздің беделін түсіруге қабілетті, сондай-ақ, Қазақстан халқы ассамблеясының жұмысына кедергі жасайтын әрекеттерге, сөз сөйлеу мен пікір айтуға жол бермеу және алдын алу қоғамдық тұрақтылықтың, ұлт мәселесін әділ шешудің негізі ретінде;
- мемлекеттің ұлттық қауіпсіздігіне зиян келтіруге, әлеуметтік, ұлттық, таптық және діни алауыздықты шиеленістіруге бағытталған әрекеттердің алдын алу;
- халықаралық ұйымдар және азаматтық қоғам институттарымен интеграциялық қатынастарды нығайту[2].

2008 жылғы конституциялық реформа нәтижесінде, ҚХА Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісіне депутаттар сайлау құқығын алып, ұйымнан сайланған 9 депутат еліміздегі барлық этностардың мүдделерін жүзеге асырады. Бүгінде ҚХА елдің саяси жүйесінің толық құқылы субъектісі болып табылады. Сонымен қатар, ҚХА-ның жұмысында, оның еліміздің өңірлеріндегі этномәдени орталықтарының бөлімшелерінің қызметі ерекше орын алады. Аталмыш ұйымның жемісті қызмет атқарып келе жатқанына биыл 20 жыл толып отыр. Ассамблея қызметінің басты негізінде, еліміздің және этномәдени бірлестіктер тұрғысындағы азаматтық қоғам институттарының әріптестік ұстанымдары тұр. Дегенмен, ұлтаралық теңдікті сақтау мәселесін тек мемлекеттік мекемелердің күшімен шешу мүмкін емес, мұнда ауқымды қоғамдық сұхбат және азаматтық қоғам тетіктерін жан-жақты пайдалану қажет. Еліміз бастамашы болған, Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлерінің съезі сұхбат алаңы ретінде әлемдік қауымдастық тарапынан жоғары бағаға ие болды. ЕҚЫҰ елдері этникааралық қазақстандық үлгіге үлкен қызығушылық танытып отыр.

Ұлтаралық қатынас пен мәдениет әралуандықтың бірлігін атап айтқанда, ұлттық, жалпыадамзаттықтың бірлігін және күллі өркениеттің бірлігін айқындайды. Бүгінде Қазақстанда жалпыұлттық келісімге қол жеткізудің барлық алғышарттары жасалған. Бұл дегеніміз, барлық халықтың еркін дамуы үшін тең құқықты және тең мүмкіндікті қамтамасыз ететін мемлекет ретіндегі елдің болашақтағы нұсқасын айқындайды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасы Конституциясы (30 тамыз, 1995 ж.). Астана, 2007.
2. Бисембаев А. А. Қазақстан Республикасындағы саяси жобалаудың негізгі элементтері. Астана, 2010.

диапазон представляется неизбежным ввиду многообразия национальных правовых систем [3].

Анализ действующего законодательства в части, касающейся закрепления прав и обязанностей несовершеннолетних граждан, позволяет сделать вывод о том, что на сегодняшний день нет четкого определения правового положения этой категории граждан. Закон Республики Казахстан от 8 августа 2002 года № 345-ІІ «О правах ребенка в Республике Казахстан» определяет лишь общие гарантии прав ребенка, не закрепляя правового статуса несовершеннолетних граждан в целом. В различных отраслях права – административном, гражданском, семейном, уголовном содержатся нормы, лишь частично регулирующие правовое положение несовершеннолетних как участников тех или иных регулируемых правом общественных отношений. Так, например, как уже было отмечено, в административном праве эта группа участников административно-правовых отношений выделяется для регламентации минимального возраста, по достижении которого наступает административная ответственность, а также общих положений, устанавливающих порядок привлечения несовершеннолетних к административной ответственности.

В качестве предложений, направленных на решение первоочередных проблем формирования и укрепления правового статуса несовершеннолетних следует указать на ужесточение норм, обеспечивающих право ребенка жить и воспитываться в семье, а также внесение некоторых дополнений в акты, устанавливающие равноправие ребенка с иными субъектами права.

Литература:

1. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года (с последующими изменениями и дополнениями) // <http://online.zakon.kz>
2. Закон Республики Казахстан от 8 августа 2002 года № 345-ІІ «О правах ребенка в Республике Казахстан» // <http://online.zakon.kz>
3. Международные акты о правах человека: Сборник документов / Комиссия по правам человека при Президенте РФ ; Институт государства и права Российской академии наук; Сост., авт. вступ. ст. В. А. Карташкин, Е. А. Лукашева. - 2-е изд., доп. – М.: Норма – Инфра-М, 2002. - 944 с.

OBYWATELSKIE PRAWO

Abdumasarova S.T.

3rd year student

of the Faculty of International Relations

Al-Farabi Kazakh National University

Scientific adviser- Tusupova A.J.

Associate Professor of the Chair of International Law of Al-Farabi

Kazakh National University

ALIMONY OBLIGATIONS BETWEEN FORMER SPOUSES AND OTHER FAMILY MEMBERS

Maintenance obligations have a deep history and they are known from antiquity. In ancient Greece and ancient Rome, there was only the father's responsibility for their own child. Then installed the duty of children have parents in old age or in the event of failure to perform any act or illness. In Rome, as one of the centers of the civil law, a gradual decrease in the absolute power of the father of the family members led to legislative codification of the mandatory content of some other relatives according to legal marriage or consanguinity and illegitimate children – a mother and her parents.

Parents are required to maintain their minor children in the event of deviation from the performance of their duties, alimony recovered from them in court.

The subject of legal relations are that may arise between the various family members (parents, children, brothers, sisters, grandparents, caregivers and actual etc.)

Alimony relationships occur not only between parents and children, but also between other family members. According to Article 1 of the Code of the Republic of Kazakhstan on marriage (matrimony) and family of claim 8- a person under eighteen years of age (age) [1]. Therefore, the duty of parents to maintain their minor children is unconditional, even if they are financially secure, for example, are dependent on grandparents, do work and have sufficient earnings.

If the parents are divorced themselves contain their children or in case of divorce or together did not reach agreement on the amount and manner of such content, in this case, they may be recovered by a court alimony in favor of minors. According gl.20 st.149 of the Code of the Republic of Kazakhstan on marriage (matrimony) and family the size of the RK court alimony exacted from parents for the benefit of minor children for one child is one-quarter to one-third of children with two, three or more children, half of the earnings or other income of the parents. Size statutory share can be increased or decreased by the court taking into account the family or financial position of the parties or other relevant circumstances. Alimony paid until the children reach the age of eighteen. Further, if the children are disabled and in need of child support, the parents are obliged to maintain them. If parents do not voluntarily pay child support, the court makes them forcibly. In

Абдықалық А.А., с.ғ.к., Бисенова А.З., с.ғ.к.

Алматынський университет енергетики и связи, Казахстан

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕН ДАМУЫНЫҢ НЕГІЗІ – ҰЛТАРАЛЫҚ КЕЛІСІМ

Тәуелсіздікке қол жеткізгеннен кейін Қазақстан халқы күрделі тарихи кезеңді басынан өткізді. Ұлтаралық қатынастардың дамуы еліміздегі саяси институттардың қызметінің түбегейлі өзгеруімен, экономикалық реформалармен және рухани идеологиялық жаңалықтармен қатар жүріп отырды. Жалпы ұлттық саясат тарихи қордаланған қайшылықтардың және жаңа әлеуметтік экономикалық проблемалардың тигізген зардаптарын азайтуға бағытталды. Негізінен бұрынғы кеңес республикаларынан ажырап қалған диаспораларды жаңа саяси жағдайға бейімдеуге бағыттылып, олардың этномәдени сұраныстарын қанағаттандыруға, мемлекеттік тілде және басқа да тілдерде білім алуына, сондай-ақ, мәдени – рухани мұраның жаңашалануына мән берілді. Мемлекеттің саясаты тарихи қалыптасқан дәстүрге, ұлттық құндылықтарға қысым көрсетпеуге, төзімділікке және халықтардың ғасырлар бойы бірге өмір сүрген тәжірибесіне сүйеніп келеді. Мемлекет тарапынан жасалған іс-әрекеттер қазақтардың және басқа да диаспоралардың ұлттық сана сезімінің оянуын кертартпа күштердің өз мақсаттарына пайдалануына жол бермеді. Яғни, қоғамдық келісімді сақтауды қамтамасыз етті. Мемлекеттің этникалық құрамын есепке алмай, тиімді ұлт саясаты болуы мүмкін емес. Бүгінде Қазақстан жерінде қазақтардан басқа әр түрлі этникалық қауымдастықтар өмір сүреді. Атап айтсақ, әр заманда әр түрлі жолмен қоныстанған славян және еуропалық тектес этникалық топтар, мәдениеті мен тілдері жағынан қазақтарға жақын шығыс этностық диаспоралар мен бұрынғы Одақтың және алыс шет елдік ұсақ этникалық топтар. Әртүрлі этнос өкілдерінің барлығы жаңа мәдени қауымдастықты және қазақстандық халықты құру процесіндегі өз ролінің маңызын түсенеді. Оның үлгісі еліміздің негізгі заңы Конституция- « Біз, ортақ тарихи тағдыр біріктірген Қазақстан халқы» [1] деген сөздермен басталады.

Ел башшылығы қоғамды тұрақтылықта сақтаудың ең маңыздысы этникаралық және дінаралық келісім болып табылатын бірегей тетіктерді дайындады. Қазақстандық мемлекеттілікті құрудың төмендегідей бірнеше қағидалары жасалынды. Яғни, Қазақстанның көпұлттылығы мен көпдіндігін көрсететін, этникалық, көпконфессиялық және тілдік әралуандылығы; этностардың мәдениеті мен тілдерін дамытуға мақсатты түрде жағдай жасау; ішкі және халықаралық қатынастардағы толеранттылық пен жауапкершілік; қазақ этносының біріктіруші ролі және Қазақстан халқының бірлігі. Аталған міндеттерді жүзеге асырудағы айқындаушы рол, Президенттің Жарлығымен 1995 жылы құрылған, Қазақстан халқы ассамблеясына берілді. Қазақстан халқы ассамблеясы (ҚХА)

В целом, несмотря на существующие проблемы, молодое поколение смогло адаптироваться к нынешним общественным отношениям. Важными особенностями кардинальных перемен в нашем обществе становятся высокая активность молодежи, планируемые ею жизненные перспективы и средства их достижения, тяга к получению знаний и освоению престижных профессиональных навыков, а также высокая предприимчивость и огромная свобода экономического поведения, отсутствие страха рисковать и желание достойно жить в своей стране.

При этом, необходимо соблюдать принцип одинакового доступа молодежи к социальным правам, к информации, при этом разрабатывая механизм защиты молодежи от вредного влияния СМИ, развития структуры кризисных центров для молодежи, так как услуги профессиональных психологов и психотерапевтов недостаточны дороги.

Надо отметить, что совершенствование молодежной политики на современном этапе следует связывать с вызовами, идущими из молодежной среды. Одним из таких вызовов является стремление казахстанской молодежи реально участвовать в социально-политической жизни страны. Для того, чтобы молодое поколение не становилось инструментом в руках политических сил и не могло стать легко управляемым орудием, необходимо постоянно развивать системы и методики, которые бы обучали молодых людей вопросам всестороннего участия в жизни общества.

Таким образом, в основе молодежной политики должны лежать активное участие молодежи в разработке программ, хорошее финансирование, системность, а также прозрачность. Однако с учетом современных условий и требований возникла необходимость дальнейшего совершенствования молодежной политики на основе концептуального подхода, включая развитие правотворчества в этой области. По мере возникновения вызовов и в соответствии с велением времени требуется постоянная корректировка молодежной политики. А изучение молодежной политики за рубежом и опыта осуществления их в практической деятельности в соответствии со спецификой конкретной социально-политической ситуации страны, в свою очередь, позволит решать многие проблемы по социализации молодого поколения в нашей стране более эффективно.

Литература:

1. Проблемы молодых алматинцев: сборник материалов и статей. – Алматы: Сага, 2009. – С.25.
2. Назарбаев Н.А. Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее. Послание Президента Республики Казахстан народу // Казахстанская правда.-2014. -17 января. – С.1-3.
3. Концепция ГМП РК/ Государственная молодежная политика Республики Казахстан. – Астана: МКИОС РК. – 2001. – С. 5-31.

this case, the amount of support is determined by the court as a fixed sum and depends on the financial and marital status of parents and children.

According to the Constitution of the Republic of Kazakhstan and family law, not only the parents are obliged to support children and pay child support, but adult children, too, are required to pay and keep their disabled, needy parents, grandparents, siblings, etc [2].

It was mentioned above the actual caregivers. Matveev P.A argues actual teachers as persons involved in the upbringing and maintenance of minors without assigning their guardian. Obligation to pay alimony to their actual teachers assigned to their former pupils regardless of whether they have the means to pay alimony. This is due to the fact that between the actual teachers and pupils usually awkward relationship, similar to those that exist between parents and children: the actual students become members of the family of the actual teachers and provide them with the latest content, regardless of whether they have the necessary funds. Therefore, students are required to provide the actual content of the persons financially support them as a child, regardless of the level of its security.

As the actual educators can act as a foreign child of the person or distant relatives are not required by law to provide it with content, and family members are obliged to support the child, – grandparents, brothers and sisters. If grandparents, brothers or sisters involved in the upbringing and maintenance of children, they have the right to sue for alimony to their content as actual caregivers, as in this case their right to alimony will not depend on whether the students the necessary funds. [3]

Summing up, maintenance obligations in our time becomes the most important issue. In turn, it is associated with cash payments to children after a divorce spouses. These relationships arise between parents and children, and other family members. Family break up, husbands refuse to pay maintenance.

Thus, financial, or child support – not a mercy from the parent. It is his duty. And if a parent is faulty executes the duty of the other parent shall be recovered from him alimony should not feel remorse: he acts in the interests of the child and exercises his right to receive material content

List of resources used:

1. Code of the Republic of Kazakhstan on marriage (matrimony) and family on December 26. 2011 // Алматы: Lawyer, 2012
2. Ospanov K.I.Osnovy law. Textbook. «Zhety zhargy» .Almaty.2010g.
3. Matveev PA Maintenance obligations of spouses and other family members

Resume

In this paper, by analyzing the relevant regulations, discussed a number of topical issues concerning the protection of the rights of children and other family members in Kazakhstan and concluded that the effectiveness of the protection of the rights of children and parents, and other family members depends on a set of measures that can be solved at the state level.

Қабул О. Қ.

аға оқытушы, гуманитарлық ғылымдар магистрі

А.Байтұрсынов атындағы Қостанай мемлекеттік университеті

АДАМ ҚҰҚЫҒЫН ҚОРҒАУ ЖӘНЕ ӨКІЛЕТТІ ОРГАНДАР

Тәуелсіз Қазақстандағы адамның негізгі құқықтары мен бостандықтарын қорғау мен іске асыруды қамтамасыз ететін заң базасын талдау, бізге заң жүзінде бекітілген адам құқықтарын қорғау механизмдері мен институттарын және олардың сақталуын, бақылауын анықтауға мүмкіндік береді. Қазақстан адам құқығы жөнінде кейбір негізгі халықаралық құжаттарды бекітпеуі не оларға қосылмауынан адам құқығын қолданыстағы тиімді механизмдерінен қорғайтын халықаралық мемлекетаралық институттар мен (рәсімдерден) процедуралардан қалыс қалды.

Қазақстандағы адам құқықтарының сақталуын бақылайтын және тәсілдермен қорғайтын институттардың қатарына тек мына үш топты – мемлекеттік, аралас (мемлекет органдары жанындағы қоғамдық-кеңесшілер мен адвокатура жүйесі) және үкіметтік емес (қоғамдық, соның ішінде халықаралық және шетел ұйымдары) жатқызуға болады.

Қазақстан Республикасы (ҚР) Конституциясының 40-бабы бекіткен: «Республиканың Президенті – халық пен мемлекеттік билік бірлігінің, конституциясының мызғымастығының, адам және азамат құқықтары мен бостандықтарының рәмізі әрі кепілі».

Адам құқықын қорғаудың аралас институттарының қатарына ҚР Президентінің жанындағы Адам құқықтары жөніндегі комиссияны жатқызуға болады, оның Ережесі, 2003 жылғы 19 наурызда ҚР Президентінің Жарлығымен бекітілді. Мұның басты мақсаты – Мемлекет басшысының ҚР Конституциясына сәйкес танылатын және кепілдік берілетін адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарының кепілі ретіндегі өзінің конституциялық өкілеттіктерін іске асыруына жәрдемдесетін консультативтік – кеңесші орган болып табылады.

Комиссияның негізгі міндеттері: 1) ҚР Президентінің Қазақстан Республикасында адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарының кепілі ретіндегі өзінің конституциялық мәртебесін іске асыру үшін жағдай жасау; 2) адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ету мен қорғау тетігін жетілдіруге жәрдемдесу; 3) орталық және жергілікті мемлекеттік органдардың адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ету мен қорғау саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру жөніндегі қызметіне жәрдемдесу; 4) адам құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ету мен қорғау саласындағы халықаралық ынтымақтастықты нығайтуға жәрдемдесу болып табылады.

ствует множество социально-экономических проблем молодого поколения, влияющих на состояние казахстанского общества, несмотря на быстрые темпы развития и огромные успехи нашего государства в различных областях.

Уже с момента обретения Казахстаном суверенитета, в нашей стране вопросы активного вовлечения молодежи в процессы формирования казахстанского общества находились под пристальным вниманием государства. Так, Казахстаном было ратифицировано огромное количество международных документов, а также принято и реализовано множество программных документов, устанавливающих правовые основы формирования и реализации государственной молодежной политики в РК.

Государство, разрабатывая политику по вопросам молодежи, должно иметь ввиду, что самые энергичные и активные представители общества – это поколение молодых людей, которые в перспективе являются потенциальными хозяевами нашей страны, и от их участия зависит будущее Казахстана.

В отличие от социальной политики вообще, политика по проблемам молодежи активно внедряет новые современные технологии, а также производительные аспекты, которые способствуют интеллектуальному, духовному, профессиональному, физическому становлению современной личности и отражают раскрытие ее потенциала в творчестве и труде. Именно поэтому, разработка и реализация молодежной политики государства становится потенциальным стратегическим ресурсом и главенствующим направлением в развитии нашего общества.

Главная цель государственной молодежной политики Республики Казахстан – «создание и укрепление правовых, экономических и организационных условий для гражданского становления и социальной самореализации молодежи» /3/.

На современном этапе реализация молодежной политики в Республике Казахстан осуществляется в соответствии с основными направлениями, определенными Концепцией государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее». При этом, как отмечается в Концепции, направленность государственных органов, и всех институтов гражданского общества должна заключаться в усилении сосредоточения в процессе включения казахстанской молодежи в общественные отношения на некоторых возможных угрозах и рисках, таких как более прагматичное стремление к денежному достатку и материальному благополучию; размывание традиционных ценностей под влиянием массовой культуры; социальный инфантилизм, когда молодежь ожидает активной протекции при устройстве на работу; опасность попасть под влияние радикальных деструктивных сил, способных осуществить дестабилизацию общества; появление в молодежной среде маргиналов, с трудом социализирующихся в обществе и приспосабливающихся к социально-экономическим условиям жизни общества и т.д. /3/.

При всем этом, необходимо сказать и о существовании проблем общества, которые беспокоят сегодняшнюю молодежь, среди которых можно выделить: повышение цен и инфляцию; коррупционность во властных органах; заметная социальная дифференциация общества, экономическое неравенство; рост преступности в обществе; правовой нигилизм и пассивность среди молодежи и т.д.

вательно реализовывать национальную политику нашей страны и останется ярчайшим примером транспарентности межнационального согласия, межрелигиозных отношений и укрепления межэтнического общения казахстанцев.

Литература:

1. Стратегия Ассамблеи народа Казахстана на среднесрочный период (до 2011 года).
2. Закон Республики Казахстан «Об Ассамблее народа Казахстана» от 20 октября 2008 года № 70 – IV.

К.п.н. Бисенова А.З., к.п.н. Абдыкалык А.А.

Алматинский университет энергетики и связи г.Алматы, Казахстан

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ РЕАЛИЗАЦИИ МОЛОДЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

На данном этапе развития Республики Казахстан одним из приоритетных направлений развития общества выступают вопросы молодежи и реализации молодежной политики. Сегодня, молодое поколение и определяет молодежную политику нашей страны в процессах разработки и реализации стратегических направлений государства в деле обеспечения их всестороннего развития. Более полное использование интеллектуального потенциала и активности молодых людей для успешного развития может быть достигнуто при условии формирования и реализации целостной государственной молодежной политики, которая становится внутренней политикой государства по регулированию отношений молодежи и государства, а также одним из важнейших инструментов для модернизации страны. Вместе с тем молодое поколение представляет собой одну из самых чувствительных и уязвимых составляющих социума, на которой остро отражаются все риски и проблемы. К сожалению, как отмечается в социологических исследованиях, 76,7% молодого поколения не знакомы с действенностью программы по реализации молодежной политики в стране, от которой зависит социально-политическое, экономическое и культурно-образовательное развитие современной молодежи/1/.

В своем ежегодном Послании народу Казахстана «Казахстанский путь – 2050...» Президент призвал все молодое поколение присоединиться к участию в работе по вхождению нашего государства в 30-ку развитых стран мира и, при этом, особо обратился к нынешней молодежи с призывом активно участвовать в реализации государственной молодежной политики/2/. Исходя из этого, хочется отметить, что изучение проблем молодежи и реализация молодежной политики становятся особо актуальными. Но при этом, необходимо учитывать, что суще-

Комиссияның құзыреті: 1) Мемлекет басшысына және тікелей Комиссияға жолданған ҚР азаматтарының, шетелдік азаматтардың, азаматтығы жоқ адамдардың, сондай-ақ ұйымдардың адамның және азаматтардың құқықтары мен бостандықтарының бұзылу фактілері туралы ақпарат бар өтініштерін қарайды; 2) Мемлекет басшысының атына Қазақстан Республикасында адамның және азаматтың құқықтарын сақталуы туралы жыл сайынғы және арнаулы баяндамалар әзірлейді. Бұл баяндамалар баспасөзде жариялануы мүмкін; 3) Комиссияның құзыретіне кіретін мәселелер бойынша мемлекеттік органдардың, қоғамдық бірлестіктердің, өзге де ұйымдардың және азаматтардың ұсыныстарын қарайды; 4) адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ету, қорғау тетігін жетілдіру туралы ұсыныстар әзірлейді және оларды ҚР Президентінің қарауына енгізеді; 5) адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз ету мен қорғау мәселелерін қозғайтын Қазақстан Республикасының заңнамасына талдау жасайды, осы мәселелерді реттейтін заң жобаларын әзірлеуге қатысады; 6) адам құқықтары саласындағы халықаралық шарттар бойынша талдау материалдарын сараптау – ұсынымдық қорытындылар мен ұсыныстар дайындайды; 7) адам құқықтары жөніндегі халықаралық ұйымдардың, басқа да үкіметтік емес құқық қорғау ұйымдарының жұмысына қатысады.

Комиссия өз өкілеттіктерін жүзеге асыру кезінде мемлекеттік билік органдарымен, үкіметтік емес құқық қорғау ұйымдарымен, сондай-ақ бұқаралық ақпарат құралдарымен белгіленген тәртіппен өзара іс-қимыл жасайды.

Комиссияның адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қорғау мақсатында құқық қорғау органдарымен, Қазақстан Республикасындағы Адам құқықтары жөніндегі уәкілімен өзара іс-қимыл жасайды.

Комиссия өзіне жүктелген міндеттерді іске асыру мақсатында: 1) мемлекеттік органдардан, сондай-ақ ұйымдар мен лауазымды адамдардан қажетті мәліметтерді, құжаттар мен материалдарды сұратып алуға; 2) өз отырысында адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз етуге және қорғауға байланысты мәселелер жөнінде мемлекеттік органдардың тиісті лауазымды адамдарының ақпаратын тыңдауға; 3) уәкілетті мемлекеттік органдардың адамның және азаматтың құқықтарының бұзылуы туралы мәліметті тексеруіне бастамашылық жасауға; 4) жекелеген жұмыстарды жүзеге асыру үшін белгіленген тәртіппен ғалымдар мен мамандарды тартуға; 5) адамның және азаматтың негізгі құқықтары мен бостандықтарының сақталуына байланысты мәселелерді талқылау үшін Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына қатысушы мемлекеттердің, сондай-ақ өзге де мемлекеттердің адам құқықтары жөніндегі комиссияларымен және басқа да осындай құрылымдарымен ынтымақтастық жасауға құқылы.

Комиссияның құзыретіне кіретін мәселелер бойынша оның мүшелерінің заңнамада белгіленген тәртіппен мемлекеттік билік органдарына, сондай-ақ мемлекеттік ұйымдарға баруға құқығы бар. Комиссияның отырыстарында қабылданатын және ҚР Президентінің назарына жеткізілетін ұсынымдар мен қорытындылар оның шешімдері болып табылады.

Комиссияның ұсынымдары мен шешімдері оның отырысқа қатысқан мүшелері санының жай көпшілік даусымен қабылданады. Дауыстар тең болған жағдайда отырыста төрағалық етуші жақтап дауыс берген шешім қабылданған болып саналады.

Комиссияның құрамын – төрағасын, хатшысы мен мүшелерін ҚР Президенті бекітеді.

Комиссияның өз өкілеттігі шеңберінде қабылданған ұсынымдары мен қорытындылары мәселені шешу құзыретіне кіретін тиісті мемлекеттік органға жолданады. Комиссияның ұсынымдары мен қорытындыларын алған мемлекеттік орган мен оның лауазымды адамдары белгіленген мерзімде оларды қарауға және қабылданған шешім туралы оған хабарлауға міндетті.

Комиссия төрағасы мен мүшесі оның жұмысына қоғамдық негізде қатысады. Комиссия төрағасы Комиссияға жалпы басшылықты жүзеге асырады, Комиссия хатшысы мен мүшелеріне тапсырмалар беріп, оның отырыстарының күн тәртібін белгілейді. Комиссияның қызметтік құжаттарына, ұсынымдары мен қорытындыларына қол қояды, адам құқықтары мен бостандықтарына қатысты кеңестерге қатысады. ҚР Президентіне Комиссия қызметін жетілдіру жөнінде ұсыныстар енгізеді.

Комиссия төрағасы орнында болмағанда, Комиссияның қызметтік құжаттарын, ұсынымдары мен қорытындыларына оның хатшысы қол қояды.

Комиссия мүшелерін комиссия отырыстарына оның төрағасы қажеттігіне қарай, бірақ тоқсанына кемінде бір рет шақырады. Комиссия отырыстарына оның мүшелерінің жартысынан астамы қатысса, құқылы болып саналады. Комиссия төрағасы орнында болмағанда, оның отырыстарында Комиссия хатшысы төрағалық етеді. Комиссияның қызметін ақпараттық – талдау және ұйымдық қамтамасыз етуді ҚР Президенті Әкімшілігінің құрамына кіретін хатшылығы жүзеге асырады.

Комиссия хатшылығы адам құқықтары мәселелері құзырында болатын облыстардың, республикалық маңызы бар қалалар мен республика астанасының әкімдері аппараттарының лауазымды адамдарына ұйымдастыру әдістемелік, ақпараттық және өзге де көмек көрсетеді.

Сараптама-талдау зерттеулерін жүргізу үшін Комиссия жанынан ғылыми мекемелер, білім беру ұйымдары мен үкіметтік емес ұйым өкілдерінен қоғамдық негізде жұмыс істейтін сарапшылық кеңес құрылады. Сарапшылық кеңес құрамы Комиссия отырыстарында бекітіледі.

Адам құқықтары аясындағы Қазақстандық заң базасы адам мен азаматтың негізгі құқықтары мен бостандықтарын қорғау мен іске асырылу тәжірибесін қамтамасыз етілуін төрт деңгейге бөлуге болатындығын көрсетті.

ҚР Конституциясының 4-бабына сәйкес, оның ең жоғары заңдық күші бар және Республиканың бүкіл аумағында ол тікелей қолданылады, – делінген. Екінші (Конституциялық) деңгейде Қазақстанда адам құқықтары мен бостандықтарын, қорғау мен іске асырылу кепілдігі ҚР Конституциясының екінші

роли главной долгосрочной цели в законодательных актах, ежегодных посланиях Президента Н.А.Назарбаева и Стратегии развития «Казахстан – 2050».

Для сохранения и укрепления культуры межэтнического общения и согласия в Республике Казахстан огромную важность имеет идея Главы государства об объединении казахстанцев на основе не этнической, а общегражданской идентичности, при чем особенное внимание отводится политическому участию всех этносов, проживающих в Казахстане. Уже после обретения суверенитета в Казахстане имели место серьезные процессы в государственной национальной политике, в особенности духовного возрождения и этнического самосознания народов. В связи с этим, в марте 1995 года была создана и успешно функционирует созданная по инициативе Лидера Нации Ассамблея народов Казахстана (до 2007 года – Ассамблея народов Казахстана)/1/. При активном участии АНК в стране создаются все социально-экономические, образовательные, культурно-языковые условия для представителей всех этносов, благодаря которым происходит культурное возрождение народов Казахстана. С момента обретения суверенитета эффективно осуществляется сбалансированная государственная политика в области свободного развития языков народов, проживающих в республике. К числу государственных праздников президент нашего государства добавил мусульманский Курбан-айт и православное Рождество, возросло количество религиозных объединений, представляющих различные конфессии, информационно-культурных институтов (национальных театров, музеев, национальных школ, Домов дружбы, СМИ и т.д.), которые превносят свою неопределимую лепту в копилку социально-политического, экономического и культурного развития нашего общего дома и всех казахстанцев.

Данный общенародный институт и консультативно-совещательный орган полностью участвует в сохранении и развитии поликультурной и духовной палитры нашего общества и способствует консолидации казахстанского общества. А в течении последних лет роль этого демократического института в жизни государства становится все более весомой. В частности, в 20-ти летний свой юбилейный год Ассамблея народа Казахстана стала инициатором досрочного проведения выборов президента Республики Казахстан, которые активно поддержаны казахстанцами и пройдут в апреле этого года.

Сегодня для всего мира наша страна представляется уникальным государством с последовательно проводимой национальной политикой, обеспечивающей межкультурный диалог представителей различных этносов, составляющих единый народ-казахстанцев.

Таким образом, исторический опыт дружбы, общенационального согласия и толерантности казахстанцев, огромная ответственность за судьбы этносов и уважение к традициям, казахстанский патриотизм, осознание каждого человека своей роли во всех общественных процессах определяют культуру межэтнического общения. А работа Ассамблеи народа Казахстана будет и впредь последо-

REGIONALNE POLITYCZNE PROCESY

Бисенова А.З.

Алматынський университет енергетики і зв'язи г.Алматы, Казахстан

РОЛЬ АССАМБЛЕИ НАРОДА КАЗАХСТАНА В ФОРМИРОВАНИИ КУЛЬТУРЫ МЕЖЭТНИЧЕСКОГО ОБЩЕНИЯ

Межэтническое общение достаточно деликатная сфера общественных отношений, которая требует достаточно трепетного к себе внимания и постоянного изучения. Несмотря на то, что межэтнические проблемы постоянно изучаются, тем не менее, на данном этапе требуют своего анализа и современного переосмысления.

Как известно, сегодня на планете живут более 2000 наций, народностей и этнических групп, 90% их которых находятся в составе полиэтнических государств. А наше полиэтническое общество представлено более 130 национальными и этническими группами, составляющими численность около 17 млн. человек. Нельзя не брать во внимание примеры достаточно стабильных в межэтническом плане стран, когда возникали ситуации гражданских столкновений различных этнических групп. При этом в большинстве своем это многонациональные и многоконфессиональные государства. Особенно сегодня, когда в мировом пространстве происходят всевозможные конфликты и противоречия, казахстанское общество должно быть знакомо с особенностями процессов, связанных с областью национальных отношений не только в нашей стране, но и в общемировом пространстве.

Если говорить о термине «культура межэтнического общения», то, на наш взгляд, это достаточно многоаспектное и сложное понятие, возникающее в процессе взаимодействия людей и их сообществ, а также государств. При этом, следует отметить, что люди должны знать историю своего народа, свои национальные традиции, свой социальный опыт при взаимодействии с другими социально-этническими субъектами. Главенствующее значение в культуре межэтнического общения имеют единство всего общества, взаимопонимание между народами, уважительное отношение к культуре, интересам и языкам других этносов, толерантность представителей различных этнических групп друг к другу.

В процессе модернизации обществ, соответственно, и представители различных этносов более интенсивнее вступают в межнациональные отношения между собой, и Казахстан не является исключением. Значимым элементом демократии и фундаментом для консолидации нашего полиэтнического общества с момента обретения страной независимости является укрепление межэтнического общения и межэтнического согласия казахстанцев, которое закреплено в

бөлімінде: «Адам және Азамат» бекітілген нормалардың іс-әрекеттерімен қамтамасыз етілуі тиіс (айталық, 11-39 баптарындағы).

Мұнымен қатар Конституцияда азаматтардың құқықтарын қорғау мен сот төрелігін іске асыру принциптерінде қатысты кейбір ережелерімен бірге кінәсіздік принципі де тұжырымдалған.

Адам құқықтары мен бостандықтары мемлекет тарапынан қорғалу кепілдіктерімен олардың іске асырылуы заңдардың мынадай деңгейлеріне: заң шығарушы мен атқарушы биліктердің Конституциялық заңдарына, жай заңдарына, жарлықтарына, қаулыларына және өзге де нормативтік актілеріне тікелей байланысты. Конституциялық нормалардың азаматтық, азаматтық істер жүргізу, қылмыстық істер жүргізу, әкімшілік заңдарында дамытылуы азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын нығайтуы да, немесе оларды негізсіз шектеуі де мүмкін.

Қолданыстағы ел заңдары, яғни үшінші деңгей (халықаралық және ел конституциясында бекітілген құқықтар мен бостандықтардың қорғалуы мен іске асырылу кепілдіктерін қамтамасыз ету) көп көлемді заңдар мен заңға тәуелді нормативтік құқықтық актілерден тұрады.

Соңғы деңгей (практикалық), мұндағы биліктің атқарушы тармағы заңдарды қалай орындайтындығы, азаматтардың конституциялық құқықтарын қорғау мен сақтау бөлігін кімдер бақылайтындығы, сондай-ақ егер азаматтардың ойынша бұл құқықтар заңдарда немесе құқық қолдану практикасында мақұлданған болса, онда өз құқығын қалпына келтіру үшін азамат қайда, қай органға жүгінуі және бұл қорғаудың қандай рәсімдерінің бар екендігі анықталады.

Дәлірек айтсақ, мемлекет адам құқығын қорғау функциясын орындаудағы еліміздегі қоғамдық құрылыстың арқауы – азаматтардың негізгі ұстанымы еркіндік пен бостандығын заңдылықпен сенімді түрде қорғай білуді басшылыққа алып, бүгінде өзіне жүктелген бұл функцияны тынғылықты атқаруда. Азаматтар мен заңды тұлғалардың құқығы мен бостандығына қатысты сот қорғауының тиімділігін арттыруда конституциялық құқық ережелерін бұдан әрі де бұлжытпай жүзеге асыра беруі қажет.

Әдебиеттер тізімі:

1. Асанов Б. Қатардағы еңбек адамы өз құқын жете біле бермейді. //Заң газеті, №123, 14-тамыз, 2007.
2. Адам құқығын қорғау кепілі. //Заң газеті, №53 (677), 29-маусым, 2005.
3. Адам құқығын құрметтеу дәстүрлі даму үстінде. //Заң газеті, №30, 13-сәуір 2005.
4. Адам құқығы ең жоғары құндылық. //Құқықтық Қазақстан, №27, 2007.

Студентка Акпарова Д.

Костанайский государственный университет им. А. Байтурсынова

Научный руководитель, м.ю. Корытникова Н.А.

Костанайский государственный университет им. А. Байтурсынова

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ КОМПЕНСАЦИИ МОРАЛЬНОГО ВРЕДА В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Перечень охраняемых законом нематериальных благ указан в Конституции РК и Гражданском кодексе РК (далее ГК РК), причем этот перечень не должен толковаться как отрицание или умаление других общепризнанных прав и свобод личности (п.1 ст.39 Конституции РК) [1].

При различных обстоятельствах человек претерпевает страдания, в том числе и в результате неправомерных действий других лиц, но это не означает, что во всех случаях он приобретает право на компенсацию морального вреда. Оно возникает при наличии предусмотренных законом условий, или оснований ответственности, за причинение морального вреда.

Обязательство по компенсации морального вреда в общем случае возникает при наличии одновременно следующих условий:

1. Претерпевание морального вреда. 2. Неправомерное действие причинителя вреда. 3. Причинная связь между неправомерным действием и моральным вредом. 4. Вина причинителя вреда.

Рассмотрим более подробно каждое из этих условий. Первым является наличие морального вреда, то есть негативных изменений в психической сфере человека, выражающихся в претерпевании последним физических и нравственных страданий. Одной из важнейших особенностей морального вреда является то, что сами негативные изменения происходят в сознании потерпевшего и форма, в которой они выражаются вовне (если они вообще находят доступное внешнему восприятию выражение), имеет сильную зависимость от особенностей психики субъекта. Законодатель обоснованно устанавливает только неправомерные действия в качестве условия ответственности за причинение морального вреда. Должен действовать принцип «презумпции морального вреда», содержание которого можно сформулировать следующим образом: «Любое физическое лицо, в отношении которого совершено неправомерное деяние (действие или бездействие), признается претерпевшим моральный вред, если совершивший деяние не докажет обратное». Это существенно упрощает позицию потерпевшего. В то же время совершивший деяние может опровергнуть эту презумпцию. Например, клеветник вправе ссылаться на неспособность потерпевшего осознать позорящий характер распространяемых о нем сведений (допустим, вследствие слабоумия) и, доказав это обстоятельство, бу-

ring road 17 km by 2017, and 32 km of main streets. In addition, by «EXPO 2017» will appear 30 new air routes. To relieve highways is planned due to high-speed Metrobus – interconnected 3 – 5 buses that will go on a special 48-kilometer route, rather than in the general traffic flow. In the project is based the laying of the monorail. Routes will link the international airport with the exhibition town and cover areas where will be administrative and cultural facilities and most hotels.

In addition, the «Expo-2017» will create on the world stage a country with progressive image, developing on its territory environmentally friendly technologies.

Exhibition Complex «Expo-2017» will be for Kazakhstan and the whole region a good example of the «energy of the future.» The complex will be simultaneously generated by solar, wind energy and energy from waste processing. In fact, this huge complex will be able to produce all the electricity, and with good sun and wind – pass it on to the municipal system.

Kazakh President Nursultan Nazarbayev noted that after the exhibition all the premises of «EXPO-2017» will be used for the development of Astana, the entire region and for the good of the people.

On the main building architectural competition «EXPO-2017» were presented 50 works. The winner was a foreign company, which has a great experience not only in construction, but also in the field of «green economy».

The EXPO itself will be held on 113 hectares (279.23 acres) of land at the end of Millennium Alley in the new southwest district of the city. The Millennium Alley area «combines numerous facilities of political and cultural significance for the city. Thus, constructing the exhibition complex at the Millennium Alley will be a logical way to continue the urban development of the city,» said Zhoshybayev. «If you start with the Khan Shatyr (mall shopping complex) and go further along the Alley, you will come to the Akorda Presidential Palace, the Peace Pyramid and the Independence Palace. The EXPO site will be located on this axis, close to the city's new center.»

Astana also plans to install streaming cameras throughout the expo site to broadcast the event worldwide. «Astana will become the first digital EXPO with video cameras and Wi-Fi everywhere so that every corner of the world with access to the Internet can see this historic event,» said Aidar Kazybayev, chairman of the Trade Committee of the Ministry of Economic Development. Kazybayev says planning work on the EXPO was launched in January and is well underway.

References

1. J.A.Aitken, «Nazarbayev and the Making of Kazakhstan», Astana 2014, 63-64p.
2. N.A.Nazarbayev, «The Way of Kazakhstan», Astana 2010, 47-51p.
3. M.D.Alimbekov, «New stages within the new Idea», Almaty, 2014, 112-113p.
4. I.E Inozemtseva, «World exhibitions, their role and value», Moscow 2009, № 1, 82-92p.

in Kazakhstan EXPO-2017, they amount to about \$ 1.5 billion. The special international commission, which held an expert evaluation in Liege and in Astana, noted that in Liege expected 6 million visitors and about 8 million visits.

The main advantages of Astana in the visit of EXPO-2017 – neighborhood with Russia, China and India. Approximately 2.5 billion people live in the close proximity to our state. At 3-hour flight are the capital of India and Russia, 5 hours – Beijing.

The world is now faced with a lack of energy and the threat of environmental crisis that puts the real task of preserving traditional sources of energy and the search for alternative. EXPO will serve as a platform for the exchange of experiences between countries, and the initiative of the President of the Republic of Kazakhstan N.A. Nazarbayev «Green Bridge» will pave the way for new opportunities to save energy and preserve the environment.

The forthcoming exhibition, which will be held under the slogan «Energy of the Future», conceived as a large-scale project, the theme of which is energy, causing deep multilateral interest. The project has a specific purpose – to explore the strategies, programs and technologies aimed at the development of sustainable energy sources, improving the reliability and efficiency of energy conservation, encourage the use of renewable energy sources and show visitors the need for their active participation in the development and implementation of the plan of energy-efficient production and energy efficiency. In general, the idea of the «Energy of the Future» is to draw attention to decisions and processes, providing management of sustainable energy sources.

The theme of renewable energy is these days more relevant than ever. Kazakhstan has all the conditions for innovation. The potential of wind energy is huge, numerous rivers of the country operate mini-hydro, and sunlight are also missing.

In the world increasingly heard talk about the depletion of natural resources. To replace the hydrocarbons is coming «green economy», it gradually becomes a world trend. And for the country it is extremely important to be among the leading states in this area.

Traditionally, speaking about the EXPO, accepted to think about considerable cost (more than 2 billion euros), which will be allocated from the budget of Kazakhstan for hosting this event. Not all understand it would be logical to accept these costs as an investment in the economy, which does not happen much.

Management of the national company «Astana» EXPO-2017 «also states that the exhibition will be held at the highest level and will pay for all the resources spent on it. In addition, the exhibition will provide the opening of 20,000 jobs.

To finance «EXPO-2017» is supposed not only from the budget. Kazakhstan expects to get help from corporate members of the world-class companies. This will be a major focus of the preparatory work for the exhibition.

Kazakhstan, an ambitious young country with ambitious plans, reasonably believes that «EXPO» will attract new technologies to the republic that further will become the basis for the formation and development of the alternative energy sources of the country. At the same time representatives of the national science also should not remain on the sidelines. Development of energy sources «made in Kazakhstan», in its turn, will give the opportunity to become an object of investment.

In the area of «EXPO-2017» is planned a construction of four new streets with a total length of 19 kilometers, is scheduled to complete the construction of the small

дет освобожден от ответственности за причинение морального вреда. Обзор практики казахстанских судов показывает, что они фактически применяют презумпцию морального вреда, установив факт совершения неправомерного действия, предполагают моральный вред причиненным, рассматривая далее вопрос о размере его компенсации в денежной форме.

Анализ судебных решений показывает, что суды фактически применяют презумпцию морального вреда, и этот подход представляется правильным. Однако следовало бы закрепить это законодательно.

Рассмотрим второе условие ответственности за причинение морального вреда – противоправность. Противоправность деяний заключается в их противоречии нормам объективного права. Учитывая недостаточную юридическую грамотность населения, можно предположить, что во многих случаях правонарушитель избегает ответственности за причинение морального вреда только потому, что потерпевший не в состоянии квалифицировать произошедшее как правонарушение и не предъявляет соответствующий иск. Например, далеко не всегда пресекаются незаконные действия административных органов, связанные с отказом в предоставлении информации, которую, согласно закону, они обязаны предоставлять любому заинтересованному лицу. Необходимым признаком действий, совершение которых порождает право потерпевшего на компенсацию морального вреда, является нарушение ими неимущественных прав и благ гражданина. Поскольку такие права и блага неотчуждаемы и непередаваемы иным способом, они не могут являться предметом сделок, в связи с чем, обязательства из причинения морального вреда в большинстве случаев возникают при отсутствии между сторонами гражданско-правовых договорных отношений. Между тем возможны случаи, когда и при наличии таких отношений возникает право на компенсацию морального вреда – например, если в процессе исполнения авторского договора об издании произведения издатель нарушает личные неимущественные права автора (право автора на имя или на неприкосновенность произведения). В действующем ГК РК законодатель, поместив ст. 141 в раздел I «Общие положения», переместил акцент на вид нарушаемых неправомерным действием прав, установив тем самым принцип неограниченной (т. е. не требующей специальной установления в нормативных актах) защиты личных неимущественных прав и благ путем компенсации морального вреда и ограниченной (в вышеуказанном смысле) защиты этим способом имущественных прав [2]. Если неправомерное действие нарушает имущественные права гражданина, то, хотя бы такое действие и причинило моральный вред, право на его компенсацию возникает только в случаях, специально предусмотренных законом. Наиболее показательным примером такого закона в казахстанском законодательстве является Закон РК «О защите прав потребителей» [3] где указывается, что моральный вред, причиненный потребителю вследствие нарушения изготовителем (исполнителем, продавцом) его прав, предусмотренных законодательством о защите прав потребителей, подлежит возмещению причинителем вреда при наличии его вины.

Третье условие ответственности за причинение морального вреда – причинная связь между противоправным действием и моральным вредом. Наличие причинной связи не всегда легко установить. Так, в случае возмещения морального вреда, причиненного повреждением здоровья в виде специфического заболевания, вызванного неблагоприятным воздействием окружающей среды, требуется, прежде всего, установить наличие причинной связи между заболеванием и неблагоприятным воздействием. Для этого, как отмечалось в литературе, «необходимо решить следующие частные проблемы: установить вредное вещество, вызвавшее заболевание или иное расстройство здоровья, и медицинские аспекты его действия; определить возможные пути и момент проникновения его в организм; определить принадлежность этого вещества какому-то источнику эмиссии».

Ответственность за причинение морального вреда в общем случае возникает при наличии вины причинителя вреда – это четвертое условие. Законодательство не всегда определяет вину в качестве необходимого условия ответственности за причинение морального вреда. Так Нормативным постановлением Верховного суда установлено, что компенсация морального вреда осуществляется независимо от вины причинителя вреда, когда: вред причинен жизни или здоровью гражданина источником повышенной опасности; вред причинен гражданину в результате его незаконного осуждения, незаконного привлечения к уголовной ответственности, незаконного применения в качестве меры пресечения заключения под стражу или подписки о невыезде, незаконного наложения административного взыскания в виде ареста или исправительных работ; распространением сведений, порочащих честь, достоинство и деловую репутацию; в иных случаях, предусмотренных законом [4].

Институт морального вреда в казахстанском законодательстве сравнительно молод, но суды уже имеют практику рассмотрения довольно большого количества дел, связанных с компенсацией морального вреда. Значительную долю среди них занимают иски о компенсации морального вреда причиненного нарушением прав потребителей, причинением телесных повреждений (в особенности в дорожно-транспортных происшествиях), распространением порочащих сведений и рядом других правонарушений.

Согласно ст. 951, 952 ГК РК, размер компенсации морального вреда определяется судом. Какой-либо базовый или ориентировочный размер компенсации законом не установлен, как не существует и общей единицы измерения или эквивалента между перенесенными страданиями и денежной единицей. Отсюда следует, что до вынесения судебного решения окончательного размера компенсации морального вреда не существует – он возникнет только с момента вынесения решения судом, и, соответственно, у истца нет права требовать взыскания какого-либо определенного размера компенсации. Это не означает, что истец не может выразить в исковом заявлении свое мнение о следуемом ему размере компенсации, но это будет лишь мнением истца, но не ценой иска в смысле ГПК РК [5]. Собственно размер компенсации не входит в предмет доказывания по иску о

being taken to reduce greenhouse gas emissions. Kazakhstan will be the first CIS country to launch a cap and trade system starting in January 2013.

Benjamin Loring, deputy director of Ceres, the Center for Eurasian, Russian and East European Studies at Georgetown University in Washington, D.C., sees Kazakhstan's success in winning the competition to host EXPO 2017 as the logical next step in the process of integrating that nation and the rest of Central Asia into the global community and economic market place after long eras of being cut off as part of the Russian Empire and the Soviet Union. «This region of the world has been very poorly understood outside its immediate environs in the past,» Loring told EdgeKz. «However, the last 20 years have seen a gradual opening of the region to the global economy and to the world community. This will be one more step in that process.»

Expo 2017 will last three months, include representatives from approximately 100 countries and is expected to draw three to five million visitors, which would make it the largest international gathering of its kind Central Asia has seen. It will be held during Astana's 20th anniversary as the nation's capital and celebrate the emergence of independent Kazakhstan and the wider region as the energy and communications hub of Europe, Asia and the Middle East since the collapse of communism.

«Traditionally, EXPO exhibitions have been held in Northeast Asia, Europe and North America,» BIE Secretary General Vicente Gonzalez Loscertales said. «Holding an exhibition in the new (Central Asian) region, which is the bridge between East and West, in a young country, which has developed very good relations with European, Middle Eastern countries, former Soviet republics, as well as with all countries of the Central Asian region is an additional advantage, which also strengthens the position of Astana.»

Holding EXPO-2017 promises to our state significant changes in all spheres. A major new impetus to the development get small and medium businesses of the capital and surrounding regions – a sphere of public services, hospitality and domestic tourism.

The exhibition will attract significant amounts of private investment in the construction of exhibition facilities and infrastructure of the capital, create tens of thousands of jobs for their service, develop domestic tourism and increase the inflow of foreign tourists to the country, mobilize economic and social resources of Kazakhstan. Facilities constructed within the EXPO, will allow to consider Kazakhstan and its capital as a major international, exhibition and information-presentation platform in the future. The exhibition will present the world with a multi-ethnic culture, ancient history, art, tradition and hospitality of the Kazakhs, raise awareness and tourist attractiveness of Kazakhstan in the world community. Every day in the exhibition area will be concerts, shows, national days and other recreational activities.

Exhibition EXPO in Astana will last 3 months – from June 10 to September 10, 2017. It is expected to have approximately 100 countries and 10 international organizations involved. The exhibition will be visited by more than 5 million people. This will be a big step towards the international promotion of Kazakhstan.

In the case of the exhibition in Liege embedding investment amounted to 550 million euro investment from both the state and the private business. As for investments

Public attracted to everything extraordinary flocks to the World's Fairs not only for the sake of knowledge, but for entertainment. Consequently, at the World's Fairs of the last third of the XIX century amusement parks emerge, the predecessors of the currently existing ones.

World's Fairs emerge and establish themselves at the time of the rapid progress in science and technology. The most amazing machinery and accessories – elevators, conveyors, sewing machines as well as the telegraph, electric light, refrigerating systems – all these inventions, familiar to the people now – were first presented at different World's Fairs.

But World's Fairs are also a place for work and discussions, opportunity to draw attention of the mankind to the global issues. After the Second World War expositions reflect aspiration to combine technological progress with life and sustainable development.

The decision to participate in the World Exhibition taken at the level of governments of each country. Expositions are usually from 150 to 180 countries. Number of visitors to the World Universal Exhibition EXPO is 40-45 million people. These indicators emit Expo also in terms of its influence on the processes of international integration. Accordingly, the timing of the exhibition are determined not days or even weeks. Usually Expo held within 3-6 months.

World's Fairs for the host cities are a great opportunity to take a step into the future. Exhibitions add up a great economic potential to the cities and regions: the latest technology, equipment, transportation systems and services, cutting-edge developments in the fields of urban planning and architecture. All that leaves in the city an eternal memory about the former World's Fair.

Since its existence World Expo has been held in the cities like Paris, New York, Chicago, Brussels, Osaka, Vancouver and some others.

The organizers of Expo in the 21st century wish to, through the use of rich means of exhibition, review the process of how people are using wisdom and technology to reconnect themselves with nature, from which they have been moving away. The Expo in the 21st century is still full of life, and will play an important role in promoting world peace and development.

Astana's EXPO 2017 bid builds on Kazakhstan's initiative to establish a «Green Bridge Partnership» to bring together governments, international organizations and private business to find transnational solutions to sustainable growth. At a regional level, the initiative aims at solution of many issues in the Central Asia and the CIS, that are related to energy and environmental security, including water.

By hosting EXPO-2017, Astana intends to be a showcase for demonstrating the latest global developments in these areas and become a hub for developing alternative energy solutions across Central Asia.

Kazakhstan has enormous potential in renewable energy, particularly in wind and solar. Wind power can potentially produce 25 times more energy in a year than is currently produced from its hydrocarbons. The Government also sees vast opportunities to conserve energy, including at the consumer end by 50-60%. Urgent steps are already

компенсации морального вреда. Предметом доказывания по гражданскому делу является совокупность юридических фактов (юридический состав), образующих основание иска. Основанием иска о компенсации морального вреда является виновное совершение ответчиком противоправного деяния, повлекшего причинение истцу физических или нравственных страданий. Доказыванию, в частности, подлежит характер причиненных страданий, степень вины причинителя вреда, наличие у потерпевшего индивидуальных особенностей, так как эти обстоятельства учитываются судом при определении размера компенсации (ст. 951, 952 ГК РК). Предметом иска является субъективное право истца на компенсацию такого вреда в денежной форме. Содержанием же иска является то действие, о совершении которого истец просит суд, т. е. в данном случае: 1) Признать право истца на компенсацию морального вреда в принципе. 2) Определить денежный размер компенсации морального вреда. 3) Взыскать с истца компенсацию в определенном судом размере. Такой способ защиты гражданских прав предусмотрен ст. 9 ГК РК. В случаях причинения имущественного вреда и вреда жизни и здоровью (в части имущественных последствий) объем и размер возмещения определен законом. От регулирования размера денежной компенсации морального вреда законодательство, по существу, отказалось, оставив этот вопрос на усмотрение суда. Денежная компенсация за причинение морального вреда призвана вызвать положительные эмоции, которые могли бы максимально сгладить негативные изменения в психической сфере личности, обусловленные перенесенными страданиями. Понятно, степень такого «сглаживания» будет иметь достаточно условный характер, это неизбежно в силу особенностей морального вреда. Можно сделать вывод, что именно в связи с условным в вышеуказанном смысле характером компенсации морального вреда законодатель отказался от прямого регулирования его конкретного размера, оставив этот вопрос на усмотрение суда. Именно поэтому у истца нет субъективного права требования компенсации морального вреда в заранее определенном размере, он может лишь требовать, чтобы суд определил этот размер и вынес решение о соответствующем взыскании с ответчика. Возможна ситуация, при которой правонарушитель не оспаривает виновность и противоправность своего действия, не отрицает факта причинения морального вреда и согласен произвести его компенсацию, но считает невозможным компенсировать вред до тех пор, пока размер компенсации не определен судом, так как до вынесения решения по делу у потерпевшего отсутствует право на определенный размер компенсации. В принципе, нельзя исключить возможность обращения потерпевшего к суду с заявлением об определении размера компенсации морального вреда. Если при причинении имущественного вреда любого вида (повреждение вещи, утрата дохода и т. п.) его размер объективно существует (как и сам вред) в виде цены вещи или размера дохода, уточненных в торговой организации или из соответствующих документов, ведь цена в конечном счете отражает объем трудовых затрат, связанных с изготовлением материаль-

ного объекта (а в более сложных случаях, например, в отношении предметов искусства – путем экспертной оценки), то в отношении компенсации за страдания законодатель отвел роль «эксперта» суду. Поэтому в случае компенсации морального вреда в добровольном порядке возместивший вред никогда не может быть уверен в отсутствии в последующем каких-либо претензий со стороны потерпевшего и не «застрахован» от определения судом совершенно иного размера компенсации. Сказанное не означает, что мы выступаем против добровольной компенсации морального вреда, но является предупреждением о том, что добровольная выплата компенсации не препятствует потерпевшему предъявить иск о компенсации морального вреда, поэтому следует надлежащим образом оформлять добровольную выплату компенсации путем заключения досудебного мирового соглашения. В нем, в частности, должно быть отражено: потерпевший все-сторонне оценивает глубину перенесенных им к моменту достижения соглашения и могущих быть перенесенными в будущем страданий; сознает, что решением суда мог бы быть определен как более высокий, так и более низкий размер компенсации; считает себя полностью удовлетворенным в случае ее выплаты в соответствии с условиями соглашения.

Литература

- 1 Конституция Республики Казахстан, принята на референдуме 30. 09. 1995 года <http://www.constitution.kz>
  - 2 Гражданский кодекс Республики Казахстан (Общая часть), от 27.12.1994 г. с изм. на 03.07.2013 г. <http://online.zakon.kz>
  - 3 Закон Республики Казахстан от 4 мая 2010 года № 274-IV «О защите прав потребителей» (с изм. на 29.12.2014 г.) <http://online.zakon.kz>
  - 4 НПВС РК от 21.06.2001г. №3 О применении судами законодательства о возмещении морального вреда (с изм., внесенными НПВС РК от 20.03.03 г. N 3) <http://www.sudgov.kz>
  - 5 Гражданский процессуальный кодекс Республики Казахстан от 13.07.1999 г. № 411-І с изм. и доп. по состоянию на 15.01.2014 г. <http://online.zakon.kz>
- XI Международной научно-практической конференции

activity. At the moment it is one of the oldest and most respectable international institutions (166 countries are its member states). The International Exhibitions Bureau monitors compliance with the principles and objectives of the Universal Expositions; in the framework of international cooperation it holds events in education and innovation fields and conducts meetings to exchange viewpoints and develop a global dialogue on mankind problems.

Venues for the World's Fairs and their themes are determined by taking into account political, economic, geographical and cultural contexts. In the XIX century the Industrial Revolution, movements of Romanticism and Positivism create favorable conditions for the phenomenon of expositions. Since their inception the Expositions have been a manifestation of solidarity among nations; thus, they simultaneously become both «showcase» and forums discussing issues related to the progress of mankind. Occasionally the solemn dates are celebrated along with Universal Expositions; EXPO becomes a link between the past, present and future. Thus, in 1889 in Paris the Centennial of the French Revolution is celebrated, 1876 EXPO in Philadelphia marks the 100th anniversary of the signing of the Declaration of Independence of the USA; 1893 EXPO in Chicago and 1992 EXPO in Seville commemorate the 500th anniversary of the discovery of Americas, and 1915 EXPO in San Francisco celebrates the completion of the Panama Canal.

The idea of holding Universal Expositions in ONE BUILDING, which would house all the exhibits, was first tested in the central part of London in 1851. For this purpose The Crystal Palace was erected being an innovative construction for its time in which the support structure of the conservatory is combined with revolutionary for its novelty engineering structures that repeat the pattern of leaf veins of the giant Victoria Regia water lily. The Crystal Palace was built as a temple of a new religion professed by the new society that worships the technology.

Since 1855 the concept of holding Universal Expositions in one building is becoming obsolete and the new form of exhibition space organization is being born – the exhibition grounds. At this time the international exhibition cities emerge. «White City» in Chicago, 1893, is the first example of such a city; however, this layout for exhibitions will be used in the future: exposition is located around the lake among the channels and creeks.

Among art forms presented at World's Fairs an important place is given to the architecture. The host cities strive to erect some outstanding, unique buildings which would become a symbolic expression of modernity, technological progress, and outspokenness and get recognizable all over the world: the Atomium in Brussels, the National Palace of Montjuic in Barcelona, the Eiffel Tower in Paris, etc.

World EXPO is a performance itself; moreover, it is a giant «theatrical stage of a global scale» where the cultural and creative events take place. The visitor is introduced to the heritage and history of World's Fairs, dripped with amusing stories, fun, amazing and unforgettable events associated with the emergence of new forms of entertainment: travelling by air-balloon, airship, the first steps of the cinema, etc.

POLITYCZNA KONFLIKTOLOGIJA

ХамзаА., Әбдікерім С., Хамза Б.

Южно Казахстанский государственный педагогический институт, Казахстан

«EXPO-2017» IN KAZAKHSTAN: A NEW IMAGE, A NEW LEVEL AND ABILITY!

«This is a great opportunity for our country to get new energy and «green technology». It is billions of dollars of investment, which will arrive in Kazakhstan during the period of preparation and holding of EXPO-2017, and further use of its facilities,» – said in the President's message to the people of Kazakhstan in connection with the decision of holding the International Exhibition EXPO-2017 in Astana.

It all started back in 1997, when Kazakhstan became a member of the International Exhibitions Bureau. Since that time, our country has actively manifested itself in the Japanese Aichi, in 2008 in the Spanish Zaragoza, in 2010 in Shanghai and in 2012 in the South Korean city of Yeosu.

Its formal application Kazakhstan passed June 10, 2011 in Paris at the headquarters of the International Exhibitions Bureau, when the executive secretary of the Ministry of Foreign Affairs of Kazakhstan Rupil Zhoshybayev, National Project Coordinator of EXPO-2017, met with Secretary General of the BIE, Mr. Vicente Gonzalez Loscertales.

103 of the 161 member states of the International Expositions Bureau (BIE) voted in Paris on November 22 in favor of Astana's bid to host the International EXPO 2017 on the theme of «Future Energy». This is the first time that a BIE event has been awarded to a city on the territory of the former Soviet Union. BIE countries chose between the bids of Astana and the Belgian city of Liège.

«I want to inform you that we have just achieved another big victory for our country,» a beaming President Nursultan Nazarbayev told a special press conference in Paris when he announced the news. «This is the greatest achievement at the international level of Kazakhstan's Independence.»

World Expo is a socio-political and economic unique event, comparable to the Olympic Games, this is a place of exchange of experience, the embodiment of the spirit of peaceful cooperation. It is estimated by contemporaries as «the most important focus of interests of mankind», «the ideology of the era,» «the results of the century.» World exhibitions have played a certain role in the rapid dissemination of the best inventions in the world, expansion of production, increase of commodity turnover, improvement of mutual understanding between people of different countries.

History of World's Fairs starts with «The Great Exhibition of the Works of Industry of all Nations» held in London in 1851 and continues up to this day. In 1928 the International Exhibitions Bureau (BIE) was founded in Paris to oversee the exhibition

Найдьон Я.П.,
студентка юридичного факультету
Науковий керівник: Шарая А.А. к.ю.н., доцент
Запорізький національний університет
м.Запоріжжя, Україна

НЕОБХІДНА ОБОРОНА ЯК СПОСІБ САМОЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Відповідно до ч. 5 ст. 55 Конституції України кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [2, ст. 55]. Одним із засобів реалізації цього конституційного права є самозахист, яким визнається застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства [4, ст. 19]. Інститут відшкодування шкоди, завданої особою у разі здійснення нею права на самозахист (ч. 1 ст. 1169 ЦК), суттєво змінив і розширив існуючу раніше норму ст. 444 ЦК 1963 р., відповідно до якої не підлягала відшкодуванню шкода, завдана у межах необхідної оборони. Остання за новим ЦК розглядається лише як один із можливих способів здійснення особою належного їй права на самозахист від протиправних посягань [5].

Дослідження інституту самозахисту здійснювалося в різних джерелах комплексно. Так, наприклад, питання самозахисту розглядалося в роботах Д. І. Мейера, В. І. Синайського, К. Н. Анненкова, В. П. Грибанова та інших. Окремі теоретичні і практичні аспекти застосування самозахисту цивільних прав вивчалися в роботах таких правознавців, як Т. Є. Абова, Ю. Г. Басин, І. О. Дзера, О. С. Юффе, Н. І. Клейн, О. А. Красенів, Н. С. Малєїн, І. Б. Новіцкий, В. А. Рясенцев, С. В. Сарбаш, Г. А. Свердлик, Є. Л. Страунінг, Є. А. Суханов, Ю. К. Толстой. Однак, питання щодо способів самозахисту та меж при перевищенні яких самозахист перетворюється в протиправну поведінку, залишається надалі актуальними і потребує детального вивчення.

Самозахист цивільних прав учені-цивілісти традиційно відносять до неюрисдикційної форми захисту. В силу того, що законодавцем не визначено чіткого поняття самозахисту, наука цивільного права містить багато думок щодо характерних ознак самозахисту. Зокрема, російські вчені Г. Свердлик і Е. Страунінг вбачають характерні ознаки «самозахисту цивільних прав» у тому, що цей спосіб: 1) здійснюється у разі порушення цивільних прав чи реальної загрози порушення цих прав; 2) здійснюється в односторонньому порядку, без звернення до компетентних органів і тільки тією особою, права якої порушено; 3) здійснюється тільки у формі дій; 4) реалізується в спосіб, передбачений у законі чи договорі; 5) спрямований на недоторканість права, припинення порушення, ліквідацію наслідків порушення права; 6) не виключає можливості у подальшому

оскаржити в компетентних органах дії особи, яка самостійно захищала своє цивільне право [6, с. 468]. Для визначення юридичних меж цієї форми захисту важливе значення мають способи, обрані особою для його здійснення.

Російський вчений В. П. Грибанов, класифікує способи самозахисту на: а) превентивний; б) активно-оборонний. Заходи превентивного характеру застосовуються, як правило, власником або володільцем майна для забезпечення його охорони. Інколи, здійснюючи право на самозахист превентивними заходами, особа створює небезпеку завдання шкоди іншим особам, причому не обов'язково тим, що вчиняють протиправні посягання. Що стосується активно-оборонних способів самозахисту цивільних прав, то найбільш яскравим прикладом одного із них є необхідна оборона [5].

Вперше категорія «необхідна оборона» була введена у цивільне законодавство у 1963 р., коли був прийнятий Цивільний кодекс УРСР, який набрав чинності з 1 січня 1964 р. Однак визначення її поняття в актах цивільного законодавства завжди було відсутнє. Відповідно до ч. 1 ст. 36 КК України необхідною обороною визнаються дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони [5].

Інститут необхідної оборони є комплексним інститутом, регламентованим як цивільним, так і кримінальним правом. Вміст необхідної оборони в цивільному праві дещо ширше, ніж в кримінальному. Якщо в кримінальному праві під необхідною обороною розуміються дії, які хоча і підпадають під ознаки складу злочину, але що не визнаються злочином, то в цивільному праві до необхідної оборони відносяться також дії, які підпадають під поняття цивільного правопорушення, але не спричиняють за собою застосування заходів юридичної відповідальності.

Умови, за яких дії того, хто обороняється можуть бути визнані вчиненими в стані необхідної оборони, однакові як для кримінального, так і для цивільного права. Вони відносяться до нападу і захисту. Для визнання дій того, хто обороняється вчиненими в стані необхідної оборони необхідна наявність певних умов:

- по-перше, дійсність (реальність) нападу – напад як такий взагалі має місце;
- по-друге, напад має бути фактично існуючим, наявний в об'єктивній реальності, а не в свідомості;
- по-третє, протиправність нападу – порушення норм права, яке здатне заподіяти шкоду людині, державі, суспільству [5].

Основною умовою визнання дій необхідною обороною є неприпустимість перевищення її меж. Перевищенням меж необхідної оборони можуть бути визнані такі дії особи, яка обороняється, що розпочалися як адекватна протидія протиправному посягання з боку іншої особи і не були призупинені в момент

Навпаки, спокійна, повільна манера мови вказує на незворушність, розсудливість, гарний настрій співрозмовника, багатство його почуттів. Помітні коливання швидкості мови виявляють недолік врівноваженості, невпевненість, легку збудливість. Вважається, що нормальна швидкість мови людини становить 140-150 слів за хвилину;

- Гучність мови, яка є виразником почуттів людини. За показником гучності мова людини змінюється в діапазоні від дуже тихого до крику. Гучна мова зазвичай свідчить про спонукання або хизування і самовдоволення, а тиха вказує на стриманість, скромність, такт чи брак життєвої сили, слабкість людини. Помітні зміни в гучності свідчать про емоційність і хвилювання співрозмовника. Як показує комунікаційна практика, посиленню емоційності мовлення в інших випадках сприяє відсутність логічних доказів. У звичайній обстановці спілкування слід говорити з нормальною гучністю, оскільки спокійний і солідний голос знімає напругу і пробуджує інтерес до спілкування;

- Артикуляція. Ясне і чітке вимовляння слів свідчить про внутрішню дисципліну мовця, його потреби в ясності. Нечітка, розпливчаста вимова говорить про поступливість, невпевненість, млявість волі;

- Висота голосу. Голоси розрізняються і за здатністю впливати на інших людей. Висота голосу залежить від вікових, статевих та індивідуально-особистісних особливостей людини. У жінок і дітей голосові зв'язки коротше і тонше, ніж у чоловіків, тому висота голосу у них вище приблизно на октаву. Фальцет найчастіше притаманний людині, у якої мислення і мова більше ґрунтуються на інтелекті. Грудний голос є ознакою підвищеної природної емоційності. Високий пронизливий голос є ознакою страху і хвилювання;

- Режим мовлення. Ритмічне говоріння означає багатство почуттів, врівноваженість, гарний настрій. Строго циклічне говоріння вказує на сильне усвідомлення пережитого, напруга волі, дисципліну, педантичність. Незграбно-уривчата манера мови служить виразом тверезого, доцільного мислення.

Таким чином, паравербального комунікація ґрунтується на тональних і тембрових особливості мови та їх використання в культурі. Паравербальний імідж показує не те, що говорить політик, а те, як він говорить. Тембр голосу, реєстр, вміння вкладати емоції у свій голос, вміння робити паузи роблять навіть нейтральні фрази особливими, а кожне слово значущим.

Література

1. Качинська Н. Політичний імідж держави: структурні та комунікаційні компоненти феномену [Електронний ресурс] / Надія Качинська // Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1738/>

2. Кривошеїн В. В. Політичний імідж як феномен масового сприймання // Проблеми політичної психології та її роль у становленні громадянина Української держави: Матер. Другої Всеукр. наук. конф. 15 – 16 листоп. 1997 р. – К.: АТ «Реклама», 1997. – С. 328 – 329.

POLITOLOGIJA

NOWOCZESNE IZBIRATIELNYJE TIECHNOLOGII

Лютко Н.В.

Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПАРАВЕРБАЛЬНОГО ІМІДЖУ ПОЛІТИКА

Слово «імідж» англійського походження й дослівно перекладається як «образ» (від англ. «image»). Більшість довідників розкривають зміст поняття «імідж», трактуючи його як образ, що формується цілеспрямовано; як емоційно забарвлений образ, що склався в масовій свідомості та має характер стереотипу; або як обмірковане уявлення чогось побаченого раніше конкретного чи абстрактного. Будь-який політичний імідж має дві головні характеристики – публічність і зв'язок із політичною практикою[1].

Серед багатьох різновидів іміджу, важливе місце займає паравербальний імідж, адже сенс висловлювання може змінюватися в залежності від того, яка інтонація, ритм, тембр були використані для його передачі. Мовні відтінки впливають на зміст висловлення, сигналізують про емоції, стан людини, її впевненість або невпевненість і т.ін. Тому поряд з вербальними і невербальними засобами комунікації в спілкуванні використовуються і паравербальні засоби, які являють собою сукупність звукових сигналів, що супроводжують усне мовлення, привносячи у нього додаткові значення. Прикладом такого роду може служити інтонація, що сигналізує нам про запитальний характер пропозиції, сарказм, відразу, гумор і т.ін. Тобто при паравербальній комунікації інформація передається через голосові відтінки, яким в різних мовах надається певний сенс. Тому вимовлене слово ніколи не є нейтральним.

Паравербальний імідж володіє потужними маніпулятивними компонентами і можливостями. Призначення паравербального іміджу полягає в тому, щоб викликати у партнера відповідні емоції, відчуття, переживання, які необхідні для досягнення визначених цілей і намірів. Такі результати зазвичай досягаються за допомогою паравербальних засобів спілкування, до яких відносяться: просодика – темп мови, тембр, висота і гучність голосу; екстралінгвістика – паузи, кашель, зітхання, сміх і плач (тобто звуки, які ми відтворюємо за допомогою голосу).

Засобами досягнення ефективної комунікації служать наступні характеристики людського голосу:

- Швидкість мови, яка може бути дуже повільною, трохи сповільненою, швидкою і дуже швидкою. Від швидкості мови залежить ступінь сприйняття розмови партнерами по комунікації. Жвава манера говорити, швидкий темп мови свідчать про імпульсивність співрозмовника, його впевненість у своїх силах.

припинення посягання або коли така протидія була ще більш небезпечною, ніж саме посягання [1, с.29]. Так, згідно зі ст. 1169 ЦК України, шкода, завдана особою у стані необхідної оборони, якщо при цьому не були перевищені її межі, не відшкодовується. При цьому на особу, що здійснювала право на самозахист і завдала шкоди іншій особі, покладається обов'язок з відшкодування шкоди цій особі. У випадку заподіяння такої шкоди способами самозахисту, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства, вона відшкодовується особою, яка вчинила протиправну дію [4, ст.1169]. Межі, за якими оборона стає перевищеною, завжди визначаються судом залежно від конкретних обставин і характеру посягання. Проте у будь-якому разі, коли межі необхідної оборони були перевищені і внаслідок цього завдана шкода особі, яка перед тим чинила посягання на особу, що змушена була захищатися, повинна відшкодовуватися особою, діями якої межі необхідної оборони були перевищені [1, с.29].

Отже, самозахист суб'єктивних цивільних прав є формою, а не способом захисту цих прав, на відміну від необхідної оборони. Інститут необхідної оборони можна охарактеризувати як комплексний, що поєднує в собі цивільно-правові та кримінально-правові аспекти. Правовими наслідками дій у стані необхідної оборони з точки зору цивільного права є те, що заподіяна нападнику шкода не підлягає відшкодуванню. Інакше вирішується це питання при перевищенні меж необхідної оборони, оскільки йдеться вже про неправомірні дії, що тягнуть цивільно-правову відповідальність.

Література:

1. Гребенщикова Т.А. До питання про особливості відшкодування майнової шкоди в залежності від зовнішніх факторів / Т.А. Гребенщикова // Часопис цивілістики. – 2014. – 14. – С. 28 – 31.
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
3. Ляшевська Л.І. Підстави та умови виникнення відповідальності за заподіяння шкоди, завданої особою у разі здійснення самозахисту / Л.І. Ляшевська // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – 2014. – № 17. – С. 235 – 240.
4. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р., № 435–IV // ВР України. – 2003. – № 40 – 44.
5. Цивільне право. За ред. В. І. Борисової, І. В. Спасібо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Т. 2. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1611072247974/pravo/vidshkoduvannya_shkodi_zavdanoyi_о_soboyu_razi_zdiysnennya_neyu_prava_samozahist
6. Яроцький В. Л. Характеристика самозахисту речових прав як різновиду правомірних дій / В. Л. Яроцький // Форум права. – 2013. – № 4. – С. 466–473.

Гриценко К.В.

Науковий керівник: Шарая А.А., к.ю.н., доцент
Запорізький національний університет, Україна

ДОГОВІР ДОВІЧНОГО УТРИМАННЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Цивільний кодекс України одним із видів правочинів передбачає договір довічного утримання (догляду). Здійснення цього правочину дозволяє, з одного боку, матеріально забезпечити існування відчужувача, а з іншого, – надає кращу можливість набувачу отримати у власність нерухоме чи цінне рухоме майно, так як оплата в цьому випадку носить триваючий і алеаторний характер. Але на сьогодні виникає значна кількість питань стосовно даного інституту, а саме щодо реалізації цього договору, юридичної природи та сутності інституту довічного утримання. У зв'язку з цим виникає необхідність у цілісному дослідженні сукупності питань, пов'язаних з правовідносинами по довічному утриманні (догляду).

Проблематиці договору довічного утримання присвячено наукові праці Брагинського М.І., Вітрянського В.В., Великороди О.М., Майданчика Р.А., Нестерової І.В., Яворської О.С. та інших вчених-цивілістів.

Відповідно до ч.1 ст.744 Цивільного кодексу України (далі по тексту – ЦК України) за договором довічного утримання (догляду) одна сторона (відчужувач) передає другій стороні (набувачеві) у власність житловий будинок, квартиру або їх частину, інше нерухоме майно або рухоме майно, яке має значну цінність, взамін чого набувач зобов'язується забезпечувати відчужувача утриманням та (або) доглядом довічно [1].

Поняття утримання законодавець розкриває в ст.1 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», під яким можна розуміти – повне забезпечення відповідно до державних соціальних стандартів матеріальними та грошовими ресурсами для задоволення їх життєво необхідних потреб та створення умов для нормальної життєдіяльності [2].

Утримання та догляд є суттєвими умовами договору довічного утримання і повинні бути конкретно визначені у тексті договору, а також вони повинні бути оцінені у грошовому значенні. Утримання та догляд складають разом матеріальне забезпечення відчужувача до якого входять не тільки грошові кошти, а і вартість товарів, робіт, послуг, що надаються відчужувачу. Оцінка матеріального забезпечення повинна проводитися відповідно до законодавства України. Специфікою договору довічного утримання є те, що може бути оцінене лише майно, яке передається відчужувачем. Визначити грошовий розмір утримання не є можливим, так як відповідно до договору можуть надаватися не тільки матеріальні блага, а і особиста трудова участь набувача (догляд), яку не можна оцінити. Крім

Gradually, international treaties directed to Suppression of Unlawful Acts in activity of International Civil Aviation improve. They consider scientifically-technically progress, which creates new methods of completion of offences.

Also, more big unification international treaties directed to Suppression of Unlawful Acts in activity of International Civil Aviation with conventions about fight with terrorism (for example, International Convention on the marking of plastic explosives for the purpose of detection, signed in Montreal, 01 Mar 1991). It connects with questions of criminal jurisdiction of states, requests for extradition.

In conclusion, may say that now we see tendencies improving of international legal regulation of suppression of unlawful acts relating to International Civil Aviation.

The list of references

- [1] Article 1 Beijing Convention on the Suppression of Unlawful Acts relating to International Civil Aviation, adopted in Beijing on the 10th September 2010
http://legacy.icao.int/DCAS2010/restr/docs/beijing_convention_multi.pdf
- [2] Article 8 Beijing Convention on the Suppression of Unlawful Acts relating to International Civil Aviation, adopted in Beijing on the 10th September 2010
http://legacy.icao.int/DCAS2010/restr/docs/beijing_convention_multi.pdf
- [3] Article 13 Beijing Convention on the Suppression of Unlawful Acts relating to International Civil Aviation, adopted in Beijing on the 10th September 2010
http://legacy.icao.int/DCAS2010/restr/docs/beijing_convention_multi.pdf

first view, it may cases question about expediency of including new types of offences to International Treaty, referring safety of International Civil Aviation.

Events happened on 11th September 2001 in the USA and other threats, concerned civil aviation in XXI century, became powerful impulse for International Civil Aviation organization (ICAO), many states and for global community in the whole to see problem of safety of civil aviation from new side. In 60th-70th years of XX century, when were signed Tokyo Convention, Hague Convention and Montreal Convention, the main attention of states was directed to the questions of safety of aircraft in flight or in service. Now, the most important problem is prevention using of civil aviation with the aim to cause more harmful consequences than capture and damage aircraft (for example, using of the aircraft as a weapon to make damage in air or on ground; or for delivery BCN weapon).

According Beijing Convention each State Party shall take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the offences:

- a) when the offence is committed in the territory of that State;
- b) when the offence is committed against or on board an aircraft registered in that State;
- c) when the aircraft on board which the offence is committed lands in its territory with the alleged offender still on board;
- d) when the offence is committed against or on board an aircraft leased without crew to a lessee whose principal place of business or, if the lessee has no such place of business, whose permanent residence is in that State;
- e) when the offence is committed by a national of that State.

Also, Each State Party may also establish its jurisdiction over any such offence in the following cases:

- a) when the offence is committed against a national of that State;
- b) when the offence is committed by a stateless person whose habitual residence is in the territory of that State [2].

The important statement of Beijing Convention, which directs to consolidation of working of the principle *aut dedere, aut judicare* None of the offences set forth in Article 1 shall be regarded, for the purposes of extradition or mutual legal assistance, as a political offence or as an offence connected with a political offence or as an offence inspired by political motives. Accordingly, a request for extradition or for mutual legal assistance based on such an offence may not be refused on the sole ground that it concerns a political offence or an offence connected with a political offence or an offence inspired by political motives [3].

Beijing Convention will be in force after a month, when it will be ratified by 22 states. The aim of Beijing Convention is raising efficiency international legal regulation of Suppression of Unlawful Acts relating to International Civil Aviation, suppression with new threats of XXI century. We hope that participation of states in this Treaty will be expanded and Convention will play the big role in regulation of co-operation between states.

того, момент припинення договору визначити у календарних днях не є можливим, внаслідок цього не можливо поррахувати період часу, протягом якого буде надаватися утримання. Саме тому, у договорі довічного утримання допускається неспіврозмірність розміру утримання та майна яке передається [3].

Слід зазначити, що правова природа будь-якого договору визначається його основною метою, а не супровідними елементами. В договорі довічного утримання основним є довічне одержання відчужувачем певного утримання від набувача, а передача майна у власність є необхідним, але супроводжувальним елементом цього договору. Метою даного договору є встановлення утримання (догляду) відчужувачу взамін переданого ним у власність набувачеві майна. Перехід права власності від відчужувача до набувача слугує основній цілі договору довічного утримання і не повинен бути вирішальним при визначенні його місця у системі договорів [4, 199].

Відповідно до ст.745 ЦК України договір довічного утримання укладається у письмовій формі та підлягає нотаріальному посвідченню [1].

Аналізуючи норми, що регулюють даний договір, необхідно надати юридичну характеристику договору довічного утримання.

Договір довічного утримання, безумовно, є оплатним, оскільки набувач отримує у власність за ним певне майно, а відчужувач – необхідне утримання та догляд у виді грошових сум, надання приміщення та інших матеріальних благ і послуг. Договір довічного утримання є реальним договором, оскільки момент укладення договору довічного утримання пов'язаний з передачею майна. Даний договір є одностороннім, оскільки за ним лише одна сторона – набувач наділений обов'язком, а друга сторона – відчужувач має лише права. Він є тривалим, оскільки набувач зобов'язаний утримувати відчужувача довічно, тобто до його смерті, то строк договору є невизначеним. Зазначений договір має особисто-довірчий (фідуціарний) характер, оскільки відчужувач одержує від набувача житло, догляд, харчування та ін., тобто стосунки між ними повинні ґрунтуватися на особистій довірі. Також, необхідно звернути увагу, на те, що цей договір можна віднести до алеаторних (ризикованих) договорів, оскільки на момент його укладення не можна визначити, що буде більшим – вартість житла чи остаточна вартість зустрічного надання. Адже період життя відчужувача на момент укладення договору не є відомим.

Договір довічного утримання (догляду) має складний предмет: по-перше, ним виступає майно, яке відчужував передає набувачеві взамін утримання та (або) догляду; по-друге, предметом є матеріальне забезпечення та (або) догляд, якими набувач повинен забезпечувати відчужувача [5, 393].

Таким чином, договір довічного утримання (догляду) є реальним, односторонньо зобов'язуючим, відплатним, алеаторним, триваючим, з особливо довірчим характером. Цей договір є оптимальним варіантом для обох сторін даних правовідносин, оскільки він спрямований на передання майна у власність і разом з тим поєднує в собі й задоволення інтересів сторін, пов'язаних з доглядом. Цей

договір дає можливість набути у власність житла чи іншого цінного майна без залучення значних грошових коштів, які компенсуються втраченими зусиллями на утримання відчужувача.

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13.01.2005 № 2342-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
3. Соболевський А. Договір довічного утримання / А. Соболевський // Юридична колегія «Центр реалізації права» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://crp.in.ua/ua/articles/id-61/>
4. Колісниченко А. Правова природа договору довічного утримання [Електронний ресурс] / А. Колісниченко // Онлайн публікації Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – Режим доступу: <http://www.readera.org/article/pravova-priroda-dohovoru-dovichnoho-utryemannya-10154673.html>
5. Козир О.В. Проблемні питання договору довічного утримання: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Тенденції розвитку юридичної науки в ХХІ столітті» 22 травня 2014 р. / О.В. Козир. – Київ: Національний авіаційний університет, 2014. – С. 393-395.

Ахтышхан Е.

заң ғылымдарының магистрі, аға оқытушы

Қазтұтынуодағы Қарағанды Экономикалық Университеті, Қазақстан

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА
ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬДЫҚ МЕНШІКТІҢ ҚОРҒАЛУ ТҮЙТКІЛДЕРІ**

«Елбасының «Стратегия- 2050» Жолдауында қойған міндеттерінің бірі авторлық құқықты реттейтін заңнамаға тексеріс жүргізу болып табылады. [1] Бұл тапсырма әлемдік экономиканы инновациялық технологияның дамуынсыз, өндірістік процестердің жетілдірілуінсіз, энергияның баламалы көздерін пайдаланбастан, энергия үнемдейтін технологияларды қолданбастан және тағы да басқасыз елестету мүмкін еместігімен байланысты берілді. Ал мұның барлығы зияткерлік меншік нысандарын құрудың арқасында ғана мүмкін болады. Сондықтан біз ғылыми әлеуетті дамытып қана қоймай, бұл әлеует алдағы уақытта шығармашылық зияткерлік қызметтің нәтижелерін беретіндей

activity of international civil aviation. However, civil aviation, including all of its compiling elements (aircrafts, airports) continues to stay a vulnerable object for terroristic and another acts of unlawful interference.

The air law international conference was held in Beijing from 30th of August till 10th of September. The aim of the conference was accepting amendments to Hague Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft 1970 and Montreal Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation 1971. The result of work of this diplomatic conference was accepting 2 documents:

1) Protocol, supplementary to the Hague Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft;

2) Beijing Convention on the Suppression of Unlawful Acts relating to International Civil Aviation.

Actually, Beijing Convention connects texts of Montreal Convention, Montreal Protocol and new amendments, which were prepared by ICAO from 2005 to 200 years.

The most important innovation, which Beijing Convention contains, is enlargement the list of types of offences against the safety of Civil Aviation. Any person commits an offence if that person unlawfully and intentionally:

- uses an aircraft in service for the purpose of causing death, serious bodily injury, or serious damage to property or the environment; or

- releases or discharges from an aircraft in service any bio, chemical, nuclear (BCN) weapon or explosive, radioactive, or similar substances in a manner that causes or is likely to cause death, serious bodily injury or serious damage to property or the environment; or

- uses against or on board an aircraft in service any BCN weapon or explosive, radioactive, or similar substances in a manner that causes or is likely to cause death, serious bodily injury or serious damage to property or the environment; or

- transports, causes to be transported, or facilitates the transport of, on board an aircraft:

1) any explosive or radioactive material, knowing that it is intended to be used to cause, or in a threat to cause, with or without a condition, as is provided for under national law, death or serious injury or damage for the purpose of intimidating a population, or compelling a government or an international organization to do or to abstain from doing any act; or

2) any BCN weapon, knowing it to be a BCN weapon as defined in Article 2 [1].

As we see from this list, the common sign of the most these new acts, which are offences according Beijing Convention, are, that they are directed (непосредственно) not against safety of aircraft or another objects of civil aviation (for example, airports). They connect with causing of damage to life, health or property of the third side, who are not on aircraft and aren't objects of civil aviation, also, they connect with damage to environmental. Such strategy of Beijing Convention differentiates it from Tokyo Convention, Hague Convention, Montreal Convention and Montreal Protocol. On the

which are not regulated by moderators at all. Often serious passions ignite in the comments between users, which include the using of profanity, the propaganda of radical religious position, as well as incitement to ethnic hatred. But all, without exception, individuals, have an access to the portal, including minors.

Business activities are also developing actively in social networks. Despite the optimal provision of goods and services, fraud and the circumvention of tax law are thriving in social networks.

Thus, at present time The Republic of Kazakhstan does not have a full and adequate legislation, regulating the relationships in social networks. The soft mention of social networks in several legal acts is clearly not enough for essential state control and regulation. As we have already told, social networks are inevitably turning into a powerful combination of different spheres of human life: from shopping to the way of self-realization. Such a sphere definitely needs to be closely monitored by the government in the form of an appropriate legal regulation.

References:

1. <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/social-network>
2. The Law of the Republic of Kazakhstan, dated on July 23, 1999, № 451-I «On Mass Media» (with amendments and additions on 03.07.2014) // Source: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1013966
3. The concept of information security of Kazakhstan (approved on November 14, 2011 by the decree №174 of the President of the Republic of Kazakhstan) // Source: <http://medialaw.asia/document/-10747>

Trofimova T.A.

the student of the 4th course of department of International Law

Sylkina S.M. (scientific adviser)

the associate professor of department of International Law

Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan

THE COMMON CHARACTERISTICS OF THE MOST IMPORTANT STATEMENTS OF BEIJING CONVENTION ON THE SUPPRESSION OF UNLAWFUL ACTS RELATING TO INTERNATIONAL CIVIL AVIATION

Aviation security conventions, adopted in 60th-70th year of XX century and ratified in 60th-70th years of XX century by the most of States, played and continued to fulfill the important positive role in suppression with acts of unlawful interference in

шараларды қабылдауымыз қажет. Неліктен? Себебі экономикалық өсімге зияткерлік активтерсіз қол жеткізу мүмкін емес. Осы ретте зияткерлік меншікті қорғау міндеті тек Қазақстан Республикасында ғана емес, бүтін әлемде маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Сондықтан зияткерлік меншікті тиімді сақтау және қорғау – бұл әлемдік нарық құрылымымен толыққанды ықпалдастыққа жол. Ол халықаралық құқықтық актілерге және стандарттарға сәйкес келуі тиіс. Оның үстіне, біздің заңнама жаңа зияткерлік меншік нысандарын құруға ынталандырады, бірақ әлемдік нарықтың, экономика мен саясаттың қарқынды дамуы, жаһандану үрдістері, еліміздің ішкі дамуы тоқмейілуіне мүмкіндік бермейді. Сондықтан біздің заңнама заманауи қыр көрсетулерге жауап беруі тиіс, сол себепті, тек нормативті шығармашылық қана емес, құқық қолдану қызметі де қажет. Бұл ретте біз зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы одан әрі жүйелендіруді жүргізіп, қазіргі уақытта ескірген нормативтерді қарап шығып, сәйкесінше, оларды заманауи экономикалық нормаларға жауап беретін жаңаларымен ауыстыруымыз қажет. Үшіншіден, ескірген нормаларды қолданыстағы заңнамамыздан алып тастап, және әрине, зияткерлік меншік саласындағы құқық нормаларын тікелей қолдану үшін мүмкіндіктер саласын кеңейтуіміз керек. Одан әрі біздің заңнама халықаралық құқықтық актілерге жақындау бағытында дамитын болады.

Қолданыстағы заңнама авторлардың құқықтарын толығымен қамтамасыз етуде. Бірақ, экономикалық даму заңнамалық реттеу аясынан тыс қалып отырған қоғамдық қатынастардың жаңа саласының пайда болуымен алға бастыруда. Сондықтан бұл жаңа қоғамдық қатынастардың пайда болуы адекватты рәсімдеуді және адекватты құқықтық реттеуді қажет етеді. Интернет желісінің дамуымен онда құқықтардың қаншама бұзушылықтары орын алуда. Бір жағынан бұл адамзат үшін үлкен жетістік, ал келесі жағынан қандай да бір құқыққа қайшы әрекеттерді жасау алаңы. Әрине, заңнама осыған сәйкес жылжуы тиіс және бұл бұзушылықтардың жолын кесуі қажет.

Ұжымдық құқықты басқару саласындағы мәселе мүлктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаруда болып отыр. Қазір мүлктік құқықтарды ұжымдық негізде басқаруды жүзеге асыратын 7 ұйым қалды. Қазақстанда аккредитациядан өткен мұндай 9 мекеме болды, олардың екеуінен куәліктер 2012 жылы алынды, 2013 жылы тағы біреуінен. Тағы бір мекеме бойынша даулы мәселелер бар, ол бойынша шешім әлі қабылданған жоқ. Қазақстандағы 7 ұйымның міндеті қандай? Біріншісі, авторлар мен құқық иеленушілердің мүдделері мен құқықтарына өкілдік ету және қорғау. Себебі, кейбір авторлар олардың туындылары қашан, қайда және қандай көлемде пайдаланылып жатқандығын өздігімен бақылай алмайды. Сондықтан олар осындай ұйымдарға жүгінеді. Олар авторлардың құқықтарын қорғап, пайдаланылған туындылар үшін салықтарды жинап, кейін ол ақшаларды құқық иеленушілер арасында үлестіруі тиіс. Бірақ мұндай ұйымдар заңнаманы әркез сақтай бермейді. Екі ұйымда мұндай бұзушылықтар анықталғаннан кейін, олардан куәліктері алынды. Жиналған

ақшалардың көп бөлігін өздерінің әкімшілік мақсаттарына жаратқан ұйымдар да бар. Бұл мәселелерді біз заңнамамыз арқылы шешкеніміз жөн. Бұл ұйымдар алдағы уақытта өз қызметтерін анағұрлым тиімді жүзеге асырады деп сенемін.

Зияткерлік меншік құқығын қорғау тек құқықтық әрекет етуді ғана емес, мәселе түрлі мемлекеттік органдардың өзара әрекет етуінде болып отыр. Әділет органдары құқық қорғау органдарымен бірлесіп тексерулерді тұрақты негізде жүзеге асырып отырады. Мәселен, өткен жылғы тексерулердің нәтижесінде 527 бұзушылық анықталды, 595 әкімшілік іс қозғалды. Тексерістермен түрлі нысандар, атап айтқанда, эфирлік және кабельдік тарату ұйымдары, театрлар мен т.б. қамтылуда. Контрафактілік өнімдер көптеп анықталуда. Өткен жылы заңсыз айналымнан жалпы сомасы 35 млн. теңгеге 68 мың дана контрафактілік өнім анықталды. Ағымдағы жылдың бірінші тоқсанында әділет органдары зияткерлік меншік нысандарын пайдаланатын субъектілерге 155 тексеріс жүргізілді, олардың нәтижесі бойынша 119 құқықбұзушылық анықталды, 147 әкімшілік іс қозғалды. Әкімшілік жауапкершілікке 101 тұлға тартылды және айыппұлдардың жалпы сомасы 6 млн. теңгеден астамды құрады. Бұл жерде зияткерлік меншік саласындағы бұзушылықтарға қарсы күресте өзге мемлекеттік органдармен өзара әрекеттестікті атап өткен жөн. Әділет органдарына үлкен көмекті ішкі істер органдары мен қаржы полициясы көрсетуде. Мысал үшін, ішкі істер органдарымен 2012 жылы заңнаманы бұзудың 1803 фактісі анықталып, 104 қылмыстық іс қозғалды. 2012 жылы 4 республикалық шұғыл-алдын алу іс-шарасы өткізілді, олардың бірі «Кибер қылмыстылық» және үшеуі «Контрафакті» деп аталды. Бұл іс-шаралардың барлығы ақпараттық технологияларды пайдалануға, соның ішінде интернет желісінде жасалатын қылмыстарды анықтауға, алдын алуға және ашуға бағытталған. Онымен қоса, әділет органдары қаржы полициясы органдарымен бірге 2151 рейдтік іс-шара өткізді, аудио және бейнеөнімдерді сатумен айналысатын 1235 орын, 677 компьютерлік клуб және интернет-кафелер тексерілді. Тексерістердің нәтижелері бойынша, 1192 қылмыс пен құқықбұзушылық анықталды, олардың арасында контрафактілік өнімдерді сатуға қатысты – 1058 факті. Қаржы полициясы органдарының күшімен зияткерлік меншік саласында 444 қылмыс анықталды, олардың 401-і ҚР Қылмыстық кодексінің 184-інші бабы («Авторлық немесе аралас құқықтарды бұзу») бойынша, 16-сы ҚК-нің 199-ыншы бабы («Тауарлық белгіні заңсыз қолдану») бойынша және т.с.с.[2] Авторлық құқық заңнамасы саласындағы бұзушылықтарға қарсы күресте үлкен қолғабысты кеден органдары жасауда. Кеден органдары зияткерлік меншік нысандарының тізілімін жүргізеді және тауардың шығарылуын тоқтатуға құқығы бар, яғни егер тауар бұл кедендік тізілімге енген болса. Тауарларға 356 декларация бойынша зияткерлік меншік құқығын бұзу белгілерімен тауарлардың шығарылуы тоқтатылды. Бұл тауарлардың жадпы құны 6 млн. доллардан астамды құрады. Қылмыстық-құқықтық шаралардан бөлек, азаматтық-құқықтық, әкімшілік құқықбұзушылық кодексімен белгіленген шаралар бар.

However, these legal acts do not contain any legal regulation of social networks. Social networks are not once mentioned in the concept of information security of the Republic of Kazakhstan until 2016 (approved by the decree of the President of the Republic of Kazakhstan on November 14, 2011). The text of the concept contains the following: «Fundamental changings, which have occurred recently in the countries with different economic and political conditions, indicate a key role of the new technologies in the control of masses. The mentioned technologies also include the use of such information and communication technologies, as social networks, the mass distribution of Short Message Service (SMS) via mobile phones and special Internet sites» [3]. In other words, the concept in accordance with modern realities reflects the high importance and the power of social networks.

The concept mainly emphasizes the existence of enormous influence of social networks on the formation of harmful attitude among citizens. In particular, social networks are considered as a way of effective impact on citizens in order to destabilize national security and to damage public interests significantly. Information opportunities of social networks create a possibility to realize the specific ideas of nationalistic, religious and terrorist groups. The concept also emphasizes: «The lack of competitiveness of domestic content carries a serious threat. Its quality is insufficient in the aspect of competition with foreign information and entertainment products. The transparency of the national information space leads to the low popularity of our content» [3]. It is appropriate to add, that social networks can be determined as a powerful resource of promoting not only a negative attitude, but the most important priorities of state policy. By means of social networks (Facebook, Vkontakte, Twitter, Instagram, etc.) it is possible to increase the popularity of national content and to create a strong competitive information base.

It should be stressed, that at the present stage of our legal system development the crimes, committed in social networks, are also criminalized. Thus, Article 274 («the spreading of false information») of the new Criminal code, which came into force on 1 January 2015, provides: the commission of the crime by means of information and communication networks is indicated as an aggravating circumstance. So, the crimes in social networks can be automatically referred to the competence of Criminal law.

The practice of using social networks demonstrates the growth of the cases of discrediting the honor and dignity of a person. It worth mentioning in this context the sensational group, created in the frameworks of the social network Vkontakte. The main purpose of this Internet community is to discuss and to denigrate the honor of girls. The members of the group discussed the girls, leading, in their opinion, promiscuous sexual lifestyle, in a very unpleasant way. They also published the names and surnames of the girls, as well as posting photos. Such social resonance resulted in a series of lawsuits for the creators and members of the community. Moreover, this situation led to several cases of a suicide.

In addition, it is appropriate to write about such news portal, as KazakhNews. This portal disseminates the information in the popular app Instagram. The news, published on the portal, is out of criticism. But the same cannot be said about the comments,

Tanekova M. O.

*Master Student of the Faculty of International Relationships
(International Law department)*

Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan

Yerjanov T.K.

Scientific Manager Ph.D

THE MAIN GAPS IN THE LEGAL REGULATION OF SOCIAL NETWORKS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

At the present stage of social development activities in social networks have a special significance in the using of Internet resources. First of all, it is necessary to give the definition of social networks: «The Social Network – is a dedicated website or other application which enables users to communicate with each other by posting information, comments, messages, images, etc.» [1].

Social networks are very widely applicable among Internet – users. In particular, the popularity of social networks is growing among young people. Nowadays social networks can be defined as the main way of communication and interaction in society. In addition to the communicative function, such kind of Internet-resource is gaining a tremendous importance in extending and receiving information. As a result, by means of social networks a vast majority of users are included into the process of the formation of certain views of the population on significant issues of public policy.

Social networks can have a destructive impact on the ideology of society, being a simple instrument to promulgate extremist policy and pernicious habits, to distribute pornographic materials, etc. However, it is possible to direct the activity in social networks to the formation of positive views among population on the unity and friendship among nationalities, the high estimation of state language and culture, the promotion of healthy lifestyle. All these purposes require an adequate legal regulation of social networks, through which the state will be able to have a sufficient control over this sphere.

In general, the national legislation of the Republic of Kazakhstan includes the legal rules, which regulate the activities in the global communication networks. Paragraph 4 of Article 1 of the Law of the Republic of Kazakhstan «On the Media» (23 July 1999) states: «The media is a periodical printed edition, television, radio, cinematographic documentaries, audio-visual recording and some other forms of periodical or continuous public distribution of information, including Internet resources» [2]. According to this legal provision, Internet resource can be attributed to the media.

Also Internet-relationships are regulated by the laws of the Republic of Kazakhstan «On Telecommunications» (July 5, 2004), «On informatization» (January 11, 2007), «On Personal Data» (May 21, 2013) and others.

Кеден одағы аясында 2010 жылдың 9 желтоқсанында қабылданған зияткерлік меншік құқығын сақтау және қорғау саласындағы бірыңғай принциптер жөніндегі келісім бүгінде жұмыс істеуде. Бұл келісімді жүзеге асыру үшін күнтізбелік жоспар, бірыңғай экономикалық кеңістікті қалыптастыратын құжаттардың әзірлемелері бекітілді. Және бұл күнтізбелік жоспарға сәйкес қазір халықаралық келісімдердің үш жобасын әзірлеу бойынша белсенді жұмыстар жүргізілуде. Бірінші жоба – бұл тауарлық белгілер туралы, Кеден одағы және Бірыңғай экономикалық кеңістіктегі мемлекеттердің аумағында қызмет көрсететін және тауардың шыққан орны атауларының белгілері туралы келісім. Бұл келісімнің мақсаты тіркеумен, тауарлық белгілерді, қызмет көрсету белгілерін, тауардың шыққан орны атауының белгілерін құқықтық қорғаумен және пайдаланумен байланысты туындайтын қатынастарды реттеу болып табылады. Екінші жоба – авторлық және аралас құқықтарды ұжымдық негізде бірыңғай басқару туралы келісім. Өңгіме мүлкілік құқықтарды ұжымдық негізде басқаратын ұйымдар туралы болып отыр. Бұл жобаның мақсаты құқықтарды ұжымдық басқару саласында, жеке мақсаттарда фонограммалар мен аудиобейне бағдарламаларды еркін пайдалануда құқықтарды жүзеге асыру саласында авторлық және аралас құқықтарды басқарудың бірыңғай тәртібін қалыптастыру болып табылады. Үшінші жоба – зияткерлік меншік нысандарының құқықтарын қорғау бойынша іс-әрекеттерді үйлестіру туралы келісім. Оның мақсаты Кеден одағы және Бірыңғай экономикалық кеңістік елдерінің зияткерлік меншік нысандарының құқықтарын қорғаудың бірыңғай жүйесін қалыптастыру болып табылады. Негізгі мақсаты – зияткерлік меншік нысандарының құқықтарын қорғау саласында үш мемлекеттің: Қазақстан, Ресей және Беларусьтың құзырлы органдарының іс-әрекеттерін үйлестіру. Жобалар бойынша бұл жұмыстар ағымдағы жылдың соңына дейін аяқталуы тиіс.

Тағы бір мәселе «Кеңестік брендтерге» қатысты. Мәселе Қазақстан үшін ғана емес, барлық посткеңестік кеңістік үшін проблемалы, себебі, кеңес уақытында «кеңестік брендтке» тауарлық белгілерді тіркеу жүргізілген жоқ. Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін бірқатар елдер, соның ішінде Ресей Федерациясы тауарлық белгілерді тіркеуді жылдам жүзеге асырды. Тіркеу өзімізде – Қазақстанда да жүргізілді, бірақ Ресей мен Беларусьқа қарағанда әлдеқайда аз көлемде. Өнімдерді «кеңестік бренд» атауымен Ресейге және Беларусьқа кіргізумен проблемалар туындауда. Тіпті РФ-ның өзінде бұл түйіткіл бар, өйткені, нақты тауарлық белгіге өзінің құқығын тіркеп алған субъекті бар. Бұған дейін өндіріп келгендердің өнімі заңсыз болып табылады, себебі оның құқықтық иесі пайда болды. Олар бізге таныс атаулар: Мишка Косолапый, Красная Шапочка, Буратино және т.б. Және әрине, бұдан біздің қазақстандық өндірушілер зардап шегуде. Бұл мәселені шешу қажет. Біз Кеден одағы елдері аумағында тауарлық белгілер өзара мойындалған болғанын қалаймыз. Мұндай келісімге қол қойылу авторлық құқықтарды бұзбастан әкелінетін және жөнелтілетін кондитерлік өнімдердің ассортиментін кеңейтуге мүмкіндік берер еді. Кеден одағы аумағында күші

болатын тауарлық белгіге өтінім берудің бірыңғай жүйесін құруға да болушы еді. Кеден одағы және Бірыңғай экономикалық кеңістік елдері үшін тауарлық белгілерді тіркеудің бірыңғай қағидаттары мен процедураларын әзірлеу қажет. КО және БЭК елдерінің зияткерлік меншік құқығына қатысты барлық құзырлы органдарының, соның ішінде ҚР ӘМ Зияткерлік меншік құқықтары жөніндегі комитеттің сайтында Қазақстан, Ресей және Беларусьтың тауарлық белгілерінің мемлекеттік тілізіндерін жариялап отыру қажет. Біздіңше, бұл аталған мәселелерді шешуге септігін тигізеді.

Зияткерлік меншік құқығын бұзушылықпен байланысты проблемалар мұнда ғана болып отырған жоқ. Қолымызда бар соңғы мәліметтер: Қазақстанда 10 млн.-ға жуық Интернетті пайдаланушы бар. Бұл жалпы халық санының 60 пайызға жуығы. Егер әлемдік ауқымда алатын болсақ, көрсеткіш 2,5 млрд. адамға жуық. Бұл желі арқылы жай ғана пікір алмасулар мен танысулар болып жатқан жоқ, мұнда түрлі өнімдерді сату, сатып алу жүзеге асырылады, әсіресе баспа өнімдерінің, авторлар туындылары мен ғылым саласында. Интернет желісі арқылы контрафактілік тауарлардың сатылымы тарауда. Әрбір сайтты тексеріп шығуға ешбір мемлекеттің қауқары жоқ. Бірақ бұл мәселелерді заңның көмегімен қалай шешуге болатындығына қатысты шетелдіктермен барынша тиімді тәжірибелер алмасу керек және оларды заңнамамызға енгізуге талпынғанымыз жөн.

«Зияткерлік меншік туралы» заң жобасында бірқатар өзгерістермен толықтырулар көзделіп отыр, бірінші кезекте Азаматтық кодексте. Себебі нақты осы құжат зияткерлік меншік құқығы институттарын және аталмыш саладағы бірқатар салалық заңдарды реттейді. Бір проблеманы жоғарыда атап өттік, ол ұжымдық ұйымдардың қызметіне байланысты. Бұл ретте біз үш мәселені шешу көзделген. [3] Атап айтқанда, бұл ұйымдар тарапынан қиянатты болдырмас үшін, олардың міндеттерін нақты жазып көрсету. Екіншіден, республикалық бұқаралық ақпарат құралдарында, дербес сайттарда бұл ұйымдардың атқарған жұмыстарының есептерін жариялау. Үшіншіден, шегерулердің шекті пайызын және шегерілген сыйақының сомасын белгілеуді қарастыратын, туындыны аралас құқықтан және пайдаланушы ұйымнан шығару бойынша процедуралар мен мерзімдерді анықтайтын нормаларды орнату. Екінші мәселе – ол инновациялық патент проблемасы. Инновациялық патент тексерістен өткеннен кейін оқшауланған жаңашылдыққа беріледі. Әлемдік жаңашылдық ескерілмейді. Бірақ ол патенттер нағыз әлемдік жаңалыққа үміттен алмайды. Сондықтан заңнамадан инновациялық патент институтын алып тастау көзделген. Бұл әлемде белгілі өнертабыстарды патенттеуге жол бермеуге мүмкіндік береді. Үшіншісі – өнеркәсіптік меншік нысандары саласында реттелмеген мәселелер бар. Мәселе бір жеке тұлғаны емес, заңды тұлғаны коммерцияландыруда болып отыр. Бұл институт жеке заңнамалық реттеуді қажет етеді. Сол себепті өнеркәсіптік меншік нысандарын кеңейтуді немесе олардың қатарына жатпайтындарды шығарып тастау жоспарлануда. Онымен қоса, өнертабысқа патенттің жарамдық мерзімін бес жылға дейін ұзарту ұсынылуда. Бұл жаңашылдыққа ие өнімді ойлап тапқан

двусторонних механизмов. В начале текущего года в Шанхае по инициативе Китайского института международных стратегических исследований прошел научный симпозиум с участием специалистов из КНР, России и Соединенных Штатов. Его участники сошлись во мнении, что мир вступил в новый период после холодной войны.

Многополярность и глобализация – общая тенденция развития мировой политики и экономики. Треугольника Китай – Россия – США, для которого характерно сочетание и союза, и конфронтации, больше не существует. Для каждой из пар его участников характерны разный уровень отношений и различная степень разногласий. Так, и в Пекине, и в Москве считают неприемлемой американскую стратегию «глобального лидерства». Содействие превращению треугольника Китай – Россия – США, участники которого в свое время строили козни друг против друга, в «тройственные отношения», основанные на здоровом взаимодействии, будет благоприятствовать их национально-государственным интересам, миру и развитию на нашей планете. В области международного сотрудничества по безопасности Китай выступает за реализацию новой концепции, которая гласит: «Взаимное доверие, взаимовыгода, равноправие, взаимодействие». Это идентично основным целям и принципам ШОС – шанхайскому духу, характеризующемуся как «взаимное доверие, взаимовыгода, равноправие, взаимодействие, уважение многообразия цивилизаций и стремление к совместному развитию». КНР и РФ – инициаторы создания ШОС и основные творцы шанхайского духа.

В настоящее время Китай обладает огромным влиянием на геополитическое соотношение сил в Центральной Азии. Ускоренный экономический рост и другие факторы придают ему статус центра силы в регионе, где отчетливо прослеживается возвышение Китая до уровня мировой державы. Активизация Китая на центральноазиатском направлении является очевидным. Регион, представляющий стратегическую важность для Пекина, имеет огромный экономический потенциал, который Китай может использовать в целях собственного развития. Если экономика КНО будет и дальше сохранять нынешние высокие темпы роста, то она все больше и больше будет нуждаться в масштабных закупках нефти и газа, которыми так богата Центральная Азия (особенно Казахстан и Туркмения). Китайские политологи объясняют интерес к региону всевозрастающей потребностью в энергоресурсах. В этой связи обеспечение прочных позиций и прототворение доминирования третьей стороны в регионе являются главными задачами политики КНР и Центральной Азии.

есть всего одну восьмую американского показателя. И в расчете на душу населения китайские военные расходы гораздо меньше американских.

КНР необходимо постоянно увеличивать финансирование армейского строительства в процессе модернизации народного хозяйства в четырех областях, с тем чтобы подготовить высококвалифицированных специалистов и повысить боеспособность военнослужащих в эпоху информационных технологий. На данном этапе Народно-освободительная армия Китая (НОАК) оснащена механизированной и полумеханизированной военной техникой. К 2020 году, когда будет обеспечен среднезажиточный уровень жизни населения, завершится механизация вооруженных сил с ориентацией на переход к информационным технологиям. А к 2050-му, когда Китай осуществит модернизацию во всех областях и выйдет в ряды среднеразвитых стран, закончится и процесс информатизации вооруженных сил. НОАК обретет способность одерживать победы в войнах локального характера с применением информационных технологий.

В-третьих, в центре внимания мирового сообщества находится вопрос о нераспространении ядерного оружия. Ядерные проблемы на Корейском полуострове и в Иране остаются самыми острыми вопросами международной безопасности.

КНР проводит независимую, самостоятельную внешнюю политику. Священная миссия – осуществить полное объединение Родины – пока не выполнена. Перед нами стоят задачи противодействия расколу страны и попыткам свержения государственной власти. Тем более что пока не решены полностью территориальные споры с другими государствами. Учитывая внутреннюю и внешнюю ситуацию, ни в коем случае нельзя игнорировать традиционные угрозы безопасности. Требуется также приложить значительные усилия для совершенствования всеобъемлющей концепции национальной безопасности Китая. Всеобъемлющая концепция национальной безопасности КНР шаг за шагом формировалась в течение 30 лет проведения политики реформ и открытости. В первое десятилетие этого процесса наша планета находилась в состоянии холодной войны. Затем наступила эпоха, когда в стратегической ситуации и международных отношениях произошли и происходят колоссальные изменения и коренные перекомпоновки. В настоящее время сохраняется тенденция мирного и стабильного развития, однако заметно растет число факторов дестабилизации и непредсказуемости, постоянно усиливается суммарное воздействие традиционных и нетрадиционных угроз. Меры предосторожности требуется принимать заблаговременно. Наличие противоречий и конфликтов между странами в том, что касается мер по обеспечению их собственной безопасности, сочетается с постоянным расширением круга общих интересов в сфере гарантий международной безопасности. Заметно возросли возможности сотрудничества на основе обоюдного выигрыша в противодействии нетрадиционным угрозам. Руководствуясь Всеобъемлющей концепцией национальной безопасности и повышая собственную способность справиться с угрозами и вызовами, Китай активизирует сотрудничество в рамках ООН, ШОС, иных международных организаций посредством многосторонних и

тұлғаның құқықығын барынша қамтамасыз ету қажеттігімен байланысты. Қазір орнатылған мерзім жеткіліксіз. Өнеркәсіптік меншік нысандары халықаралық көрмеге қойғаны үшін өтемақылардың шекті көлемін бекіту бойынша құқықтық олқылықтардың орнын толтыру да ұсынылып отыр. Қандай да бір нысан көрмеге шығарылғанда патент иесіне қорғау құжаты мен ақшалай өтемақы беріледі. Бірақ кейбір жағдайларда өтемақының көлемі бойынша даулы мәселелер туындайды. Тағы бір мәселе қызметтік селекциялық жетістіктерге қатысты болып отыр. ДСҰ-ға, КО-ға және БЭК-ке кіру қарсаңында ауылшаруашылық өнімдердің бәсекеге қабілеттілігі өзекті бола түсуде. Және әрине, селекциялық жетістіктер біздің заннамамызда барынша реттелген болуы тиіс.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан жолы-2050: бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Қазақстан халқына Жолдауы. 17.01.2014 жыл. Астана
2. <http://www.adilet.gov.kz>
3. «Зияткерлік меншік туралы» заң жобасы <http://www.adilet.gov.kz>

Русяков Д.В.

ИСОуП (филиал) ДГТУ, Россия

ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ СОЗДАНИЯ И ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РОССИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

После совершения социалистической революции 1917 года в России интенсивно развиваться процессы по формированию и развитию социалистической собственности, начавшиеся с национализации имущества. В процессе национализации все естественно сформированные блага и земля, в том числе превратились во всенародную государственную социалистическую собственность. Этому поспособствовал Декрет 1918 года «О социализации земли» ввиду чего была отменена частная собственность. Изначально целью социалистической революции являлось ликвидация частной собственности. Декретами 1918 года национализировали целые отрасли промышленности. Таким образом, в руках государства было сосредоточено более 90% производственных фондов. В итоге государство явилось единственным обладателем всех богатств страны. Чтобы управлять государственными предприятиями был создан Высший Совет народного хозяйства. Изначально все полученные доходы от реализации продукции государственные предприятия зачисляли на текущие счета в народном банке и за счет же них покрывали свои расходы. Но так как зачастую предприятия ощущали затруднения

в сфере финансов, то приходилось обращаться за помощью к государственному бюджету. И со временем именно государственный бюджет и стал основным источником финансирования государственных предприятий. Наряду с этим был еще один источник финансирования это Государственный банк. Проводимая им политика кредитования постепенно приобрела характер финансирования. Однако для того чтобы избежать параллелизма в финансировании кредитование как источник финансирования был ликвидирован. Теперь все доходы, получаемые предприятиями от их деятельности поступали в казну, поскольку источником финансирования являлся государственный бюджет. На основании этого все поступаемые доходы соответственно и расходы, в том числе были поделены на две группы: оборотные и прямые. Первая группа включала в себя те доходы и расходы, которые относили себя к внутренним расчетам в рамках работы государственных предприятий и ведомств. Вторая группа определяла расчеты которые прослеживались между другими секторами и государственным социалистическим хозяйством. Теперь все предприятия находились в собственности государства и для того чтобы одно государственное предприятие могло передать продукцию для другого предприятия необходимо было отразить эту передачу в сметах предприятий. Тем самым первые годы советской власти были обусловлены образованием единой системы управления государственными предприятиями, функцию источника осуществлял государственный бюджет. Хозяйственной и экономической самостоятельности государственные предприятия были лишены. Спустя время свое развитие получила новая экономическая политика, также затронувшая деятельность государственных предприятий. Для того чтобы выявить пределы ответственности государственных предприятий был введен точный хозяйственный расчет. И теперь деятельность предприятий была основана на хозяйственном расчете, а не на сметно-бюджетном финансировании.

В настоящее время органы управления РФ, уполномоченные управлять государственным имуществом учреждают государственное предприятие. Данное предприятие несет ответственность по своим обязательствам имуществом предприятия. В силу этого она представляет собой юридическое лицо, а также содержит индивидуальное наименование, указывая при этом организационно-правовую форму предприятия.

Теперь свою деятельность предприятие планирует самостоятельно, также определяет перспективы своего развития исходя из спроса на производимую продукцию, работы, услуги и необходимости обеспечения производственного и социального развития предприятия, повышения личных доходов его работников. На данный момент именно договоры, которые заключены с потребителями продукции, работ, услуг, в том числе поставщиками материально-технических ресурсов и государственными организациями составляют основу планов. Свою продукцию предприятие способно теперь реализовать по тем ценам и тем тарифам, которые установлены им самостоятельно или же на договорной основе, а

7. An Introduction to Space Law for Decision Makers Joanne Irene Gabrynowicz, Journal Of Space Law, University of Mississippi School of Law, volume 30, fall 2004, number 2

8. The Role of Nuclear Power in Space Exploration and the Associated Environmental Issues: An Overview* Michael D. Campbell1 , Jeffery D. King/ Posted November 19, 2009, http://www.searchanddiscovery.com/pdfz/documents/2009/80053campbell/ndx_campbell.pdf.html

9. Nuclear Power and Associated Environmental Issues in the Transition of Exploration and Mining on Earth to the Development of Off-World Natural Resources in the 21st Century, Michael D. Campbell I2M Associates LLC, 1810 Elmen St., Houston, Texas, 77019, U.S.A. (e-mail: mde@I2MAssociates.com) , Copyright n2013 by The American Association of Petroleum Geologists

Жангисина Г.Д.

проректор по науке Центрально-Азиатского университета

Бегимбаев С.А.

*к.ю.н., декан юридического факультета,
Центрально-Азиатский университет*

Касабеков Б.С.

Магистрант университета «Астана»(г.Астана)

ТРАДИЦИОННЫЕ УГРОЗЫ ДЛЯ КИТАЯ

Традиционные угрозы для Китая дают о себе знать преимущественно в политической и военной сферах. После окончания холодной войны традиционными угрозами остаются гегемонизм и политика с позиции силы. В настоящее время они проявляются следующим образом.

Во-первых, сохраняется тенденция к росту числа локальных войн и вооруженных конфликтов, отличительными особенностями которых являются продолжительность, сравнительно высокая географическая концентрированность, а также сложность и многообразие причин. В 2008 году на нашей планете произошло 46 локальных войн и вооруженных конфликтов, в то время как в 2007-м их было гораздо меньше – 33. Кроме того, после холодной войны для них характерно применение высоких и информационных технологий.

Во-вторых, крупные мировые державы постоянно наращивают военные расходы для трансформации своих вооруженных сил, ядром которой служат информационные технологии. Мировым лидером являются Соединенные Штаты. В 2008-м США израсходовали на военные нужды 481,4 млрд долларов (не учитывая средств, потраченных на ведение войн). В том же году оборонные расходы Китая, одной из развивающихся стран, составили около 60 млрд долларов, то

space, and in some cases ahead of it in order to promote international cooperation in the peaceful uses of outer space, peace and friendship between peoples. The right is inseparable from scientific and technological progress in space exploration.

The basis of the safety rules in relation to both the NPS in outer space and the use of any other technological advances must be scientifically sound, the most rational and cost-effective methods to prevent or reduce the negative side effects associated with a particular activity

The issue of security in this context occurs in practical terms only in the event of contact with the object of NPS in the atmosphere or on the surface of the Earth, t.k.-while in space, it does not present a hazard to the Earth and its environment. As the ultimate goal of developing relevant safety rules should be considered the maximum reduction of radiation exposure, ie, coordination of measures to ensure that all prevent ingress of radioactive materials to Earth or to reduce it as much as possible.

Unfortunately, the only legal document that refers to the use of nuclear power sources in outer space (Principles of nuclear power source) is not legally binding.

It appears that, in practice, regulation of the use of nuclear power sources in outer space could be carried out either by the UN General Assembly resolution or declaration, either through a multilateral agreement open to all states. In the first case, the relevant document would be a recommendation for all states, in the second case the norms contained in the agreement would be binding on its members.

Issue of liability for damage caused by the use of nuclear power sources in outer space, could be solved by an amendment to the 1972 Liability Convention.

However, the 'soft' approach adopted by the developers of the Principles is probably the best option in this situation. Conversion Principles in agreement or agreement could create two problems. Firstly, froze to text, making further amendments. Second, some countries could refuse to ratify, and eventually we will get ineffective document.

It is necessary to consider the problem more seriously to maximize safe use of nuclear energy is safe.

Sources:

1. Principles Relevant to the Use of Nuclear Power Sources in Outer Space, adopted by the UN General Assembly resolution 47/68
2. The use of nuclear power sources in outer space (a review of the applicable rules of international space law). – Soviet State and Law, 1983, №11
3. The Use of Nuclear Power Sources in Outer Space, Anubhab Dasgupta
4. Alexander F. Cohen, Cosmos 954 and the International Law of Satellite Accidents, 10 Yale J. Int'l L. 79 (1984).
5. Gary L. Bennett, Joseph A. Sholtis, Jr. and Bruce C. Rashkow, United Nations Deliberations on the Use of Nuclear Power Sources in Space: 1978-1987 in Space Nuclear Power Systems 49 (MS El-Genk and MD Hoover ed., 1988).
6. Valeev RM, Kurdyukov GI, international law, particularly part- M. Statute, 624 pp., 2010

также по государственным ценам в случаях, предусмотренных законодательством РФ.

Литература:

1. Грибанов В.П., Иоффе О.С. Пути развития хозяйственного законодательства // Правоведение. — 1975. — № 6. — 63с.
2. Декрет ВЦИК от 19.02.1918 «О социализации земли» (вместе с «Инструкцией для установления потребительно-трудовой нормы землепользования на землях сельско-хозяйственного значения») [Электронный ресурс]. — Режим доступа: — URL: <http://www.consultant.ru> (дата обращения: 06.04.2015)
3. Болдырев В.А. Юридические лица – несобственники в системе субъектов гражданского права: монография / под ред. В.А. Сысоева. Омск: Омская академия МВД России, 2010. —340 с.

KRYMINALISTYKA I I MEDYCYNA SĄDOWA

Сидорова А.А.

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ УЧАСТИЯ СПЕЦИАЛИСТА В РАССЛЕДОВАНИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

На современном этапе развития общества расследование большей части уголовных дел связано с использованием, в разных формах, специальных познаний.

Вместе с тем, рост преступности, а, следовательно, и числа преступлений, по которым необходимо участие специалиста во всех формах, трудности кадрового обеспечения, отсутствие средств для оплаты труда специалистов, не являющихся работниками экспертных учреждений, недостаточное обеспечение расследования научно-техническими средствами и другие причины обуславливают изучение теории организации специальных познаний в расследовании. Анализ практики показывает, что в организации участия специалистов много проблемных вопросов. Они встречаются на всех стадиях проведения следственных действий, экспертиз, консультаций, служебных ведомственных и надведомственных проверок.

Главной проблемой организации экспертиз в экспертных учреждениях, в частности, в экспертно-криминалистических подразделениях МВД РК является определение оптимальной рабочей нагрузки на каждого эксперта. Значительный «вал» экспертиз приходится на традиционные виды криминалистических исследований (особенно на дактилоскопию) плюс экспертизы наркотических средств. По некоторым видам исследований объём экспертиз незначительный, так, портретные, пожаротехнические, медико-криминалистические, фоноскопические составляют незначительное количество от общего числа произведённых экспертиз. Решение этого вопроса, заключается в следующем: эксперты с малым объёмом нагрузок должны получать допуск к производству дактилоскопических, трасологических экспертиз, экспертиз наркотических средств, холодного оружия и т.д., и при необходимости их производить. Руководству в свою очередь нужно более внимательно подходить к распределению нагрузки между экспертами.

В ходе работы выявлены и исследованы в совокупности организационные проблемы участия специалистов в расследовании в различных организационно-правовых формах (следственные действия, экспертизы, консультации, проверки).

В участии специалистов в следственных действиях не решен вопрос расширения круга следственных действий, в которых обязательно участие специалистов. Проблемными являются вопросы назначения экспертом лица, участвовавшего в деле в качестве специалиста, распределения научно-технических средств и организация их использования. Руководящая роль следователя безусловна, ибо

14 December 1992 UN General Assembly resolution 47/68 approved the Principles relating to the use of nuclear power sources in outer space.

However, these principles, in our opinion, are not enough to solve the problem of using nuclear power sources in outer space.

Space law continues to evolve. However, the development of space and the increasing use of its achievements constantly raise new legal problems. One of these problems is to regulate the use of nuclear power sources (NPS) on board of space objects.

The task of the legal regulation of this activity emerged as at the interface of the two branches of international law – the atomic and space. On the one hand, it can be seen as a new kind of peaceful uses of nuclear energy, on the other – as the use of a new type of space technology. It seems that this problem is more inclined to space law. Not by chance it was given by the States in the UN Committee on the Peaceful Uses of Outer Space for Peaceful Purposes.

Equipment of space objects with nuclear power plants – a natural consequence of technological progress. It is objectively necessary for the successful continuation of space exploration for the benefit of all mankind. The fuel used in the NPS has an increased hazard characteristic that require special precautions. A crash that could occur with space objects equipped with nuclear power sources has a special character; liquidation of their consequences significantly different from the cases of accidental re-entry into the atmosphere of space objects using traditional energy sources. The likelihood that an object in an accident with NPS or radioactive residues will be on foreign territory, leads to the conclusion according to which the activity in space affects the interests of all states, not just the start. For this reason it is advisable special international legal regulation of the use of nuclear power sources on board space objects, in which could be considered as measures to reduce the risk of negative consequences, as well as the provisions by which the state could regulate their relations in various situations associated with said activities.

From the current practice shows that the use of nuclear power sources in outer space is a legitimate activity, as existing agreements governing space exploration, do not contain provisions restricting the right of states to establish nuclear power plants on board of objects launched into outer space.

Space currently remains the only spatial sphere, for which has not yet developed specific rules governing the determination or the use of radioactive substances. Existing international law does not impose any restrictions on sources of power supply units launched into outer space.

Space object with NPS or radioactive parts can land in a foreign country. The nature of this incident will be quite different from the case fall to Earth ordinary object or its remnants. Therefore, the launch into space NPS may affect the interests of all states, not just the trigger, which explains the desirability of the relevant provisions of the international level.

As noted in the Soviet doctrine of international law, «the development of space law must keep pace with the progress of science and technology in the exploration of

its basis were subsequently entered into other agreements rendering various issues arising in connection with space activities of States.

The need for an international legal settlement of issues arising in connection with the use of nuclear power sources in outer space, is explained as follows: firstly, applied nuclear fuel has increased danger properties, require special security measures; its use is fraught with accidents, which have a special nature and consequences, including the potential consequences of radioactive contamination and contamination by hazardous substances of Earth's environment and outer space; secondly, a space object with NPS or radioactive parts can land in a foreign country, that is when the launch of a space object with NPS affects the interests of other states.

For the first time the use of nuclear power sources in outer space were delivered to the United Nations in 1978 during the 51st session of the Scientific and Technical Subcommittee of the UN Committee on the Peaceful Uses of Outer Space for Peaceful Purposes. The reason for this was the incident with the Soviet satellite «Cosmos-954», which was equipped with a NPS reactor and entered the atmosphere over the northern part of the territory of Canada in January 1978, the Soviet satellite with NPS on board crashed and fell into the territory of Canada radioactive elements, in connection with caused Canada's claims to the USSR for damages with regards to contaminated areas. Moreover, this claim was made under the Convention on International Liability for Damage Caused by Space Objects, 1972, the Soviet Union has rejected this claim because it was not caused material injury strictly in the sense of the definition of damage contained in Art. I of this Convention. However, as a result of diplomatic negotiations the Soviet Union in good faith agreed to reimburse Canada 50% of the costs of search and removal of radioactive elements.

Subsequently, the Scientific and Technical Subcommittee established a group of experts to examine the technical aspects and safety measures relating to the use of nuclear power sources in outer space. Issues of NPS on board use were raised in 1978 at the session of the Legal Subcommittee of the UN Committee on Space.

In 1980, the Legal Subcommittee considered the agenda item entitled «Review of existing norms of international law relating to activities in outer space in order to establish the feasibility of such a supplement of law provisions relating to the use of nuclear power sources in outer space».

In the period 1981-1985 Legal Subcommittee discussed the question «Consider additions of international law relating to the use of nuclear power sources in outer space.» Since 1986, the Legal Subcommittee, through the establishment of a working group for this project developed guidelines on the use of nuclear power sources in outer space. In this work, the Subcommittee has used the conclusions and recommendations agreed on NPS Scientific and Technical Subcommittee. Developed by the Legal Subcommittee principles included the following main topics related to the use of nuclear power sources in outer space: notification, security, assistance in case of accidents, liability, including liability for damage and several others. Development of the draft principles was successfully completed in 1992.

он проводит следственное действие, отвечает персонально за его ход и результаты. Понятно и разделение функций, т.к. специалист свободен в выборе методов решения специальных вопросов, ибо он компетентен в них. Определённое исключение составляет специалист в области криминалистической техники. Следователь обладает этими специальными познаниями, вправе давать специалисту указания о некоторых способах применения криминалистической техники. В остальном же специалист свободен в выборе средств и методов их применения, а также в содержании консультаций, даваемых следователю.

Оптимальное сочетание специальной информации, фактически исходящей от специалиста, с тактическими приёмами является содержанием взаимодействия. Оно определяется видом следственного действия и особенностями его производства, последнее, в свою очередь, детерминировано криминалистической характеристикой расследуемого преступления, спецификой методики расследования и характеристики следственной ситуации.

В организации судебных экспертиз существуют проблемы оптимальной рабочей нагрузки на каждого эксперта, правового статуса руководителя экспертного учреждения, производства комплексных экспертиз – определение ведущего учреждения, подразделения, статус ведущего специалиста, производство экспертизы в стадии возбуждения уголовного дела, своевременность и сроки производства экспертиз.

Проблемы, возникающие при проведении консультаций – отсутствие правового регулирования назначения консультаций и механизма ответственности за их неисполнение.

При организации служебных проверок существуют проблемы их правовой природы, организационных вопросов назначения и проведения, правового статуса проверяющих, их взаимодействия со следователем.

Теоретическое значение здесь заключается в том, что исследование проблем организации участия специалистов в расследовании уголовных дел будут способствовать совершенствованию расследования, разработке тактики участия специалистов при расследовании уголовных дел, взаимодействия их со следователем.

Следовательно, практическая важность проблемы организации участия специалистов в расследовании уголовных дел и её недостаточная теоретическая разработка доказывают актуальность данной темы исследования.

Что касается содержания выводов, то здесь, процессуальная самостоятельность эксперта должна быть ограждена от любых посягательств, чем бы они ни мотивировались. В противном случае доказательства не могут быть допустимыми. У руководителя должно быть право инициативы назначения повторной комиссионной экспертизы. Но назначать её должен следователь, по ходатайству руководителя. Организационные сложности такого порядка вполне преодолимы. Зато сохраняется, с одной стороны, процессуальный порядок получения доказательств, с другой – возможность контроля за научной обоснованностью этих доказательств.

Литература

1. Аверьянова Т.В. Содержание и характеристика методов судебно-экспертных исследований. Алма-Ата, 1991;
2. Белкин Р.С. Курс криминалистики. В 3-х томах, М., 1997;
3. Кононенко И.П., Надгорный Г.М. Совершенствование законодательства о судебной экспертизе в уголовном процессе. // Криминалистика и судебная экспертиза. Вып. 24, 1982. С. 18-25.

MIĘDZYNARODOWE PRAWO

Laura Kalymbekova

Master Student of Kazakh National University named after Al Farabi, Almaty, Kazakhstan

NUCLEAR POWER SOURCES IN OUTER SPACE: LEGAL ASPECTS

Abstract

Space exploration is a global issue of our time. It requires the joint efforts of States in conducting activities in outer space, which implies the need to create international legal rules governing the exploration and use of «the sixth ocean.»

This article reviews the problem of the use of nuclear power sources in outer space. This review deals with the international legal aspect of aforementioned problem and the issue of security in outer space.

Key words:

Nuclear power sources (NPS), space law, security, United Nations Organisation (UNO), States, security

From the very beginning of the space age, most States in favor of broadening and deepening international cooperation in space exploration, establishment of a just rule of law in this new field of human activity. An important role in resolving various issues arising in connection with the activities of states in outer space, playing international space law.

Within the framework of the United Nations has developed a number of agreements that form the basis of this very young field of international law. Central place «among these is the Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, of 27 January 1967 on its basis were subsequently entered into other agreements governing various issues arising in connection with space activities States.

From the very beginning of a space age the majority of the states support expansion and deepening of the international cooperation in space exploration, establishment of a fair law and order in this new field of human activity. The important role in settlement of various questions arising in connection with activity of the states in a space is played by the international space law.

A number of the agreements as a basis of this youngest branch of international law was developed Within the UNO. The central place among them is taken by the Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space, including the Moon and Other Celestial Bodies, of 27 January 1967 on